

МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ЦЕНТР
ГУМАНІТАРНИХ ПРОБЛЕМ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ**

**ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ ВИХОВНОЇ ТА СОЦІАЛЬНО-
ПСИХОЛОГІЧНОЇ РОБОТИ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ**

**ДІАГНОСТУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ
ГОТОВНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ
ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ЗА КОНТРАКТОМ
ДО ДІЯЛЬНОСТІ У СКЛАДІ МИРОТВОРЧИХ
ПІДРОЗДІЛІВ**

Методичний посібник

Київ – 2011

ББК 88.4:88.5

УДК 159.923.33:355.48

Коkun О.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Копаниця О.В. Діагностування психологічної готовності військовослужбовців військової служби за контрактом до діяльності у складі миротворчих підрозділів: Методичний посібник. – К.: НДЦ ГП ЗСУ, 2011. – 153 с.

Посібник містить основні результати виконання науково-дослідної роботи “Методики діагностування психологічної готовності військовослужбовців військової служби за контрактом до діяльності у складі миротворчих підрозділів”. У першому розділі посібника визначено зміст, складові та критерії психологічної готовності військовослужбовців до виконання миротворчих операцій, наведено та проаналізовано можливе психодіагностичне забезпечення, яке може бути використано для діагностування такої готовності, а також викладено загальний алгоритм дослідження щодо практичної апробації визначеного психодіагностичного забезпечення у двох варіантах – повному та скороченому. Матеріали даного розділу можуть бути використані при розробці методичного забезпечення для діагностування психологічної готовності військовослужбовців до різних видів військово-професійної діяльності. Другий розділ містить кількісні та якісні рівні діагностичних показників тривалої та короточасної психологічної готовності військовослужбовців до миротворчої діяльності, формули та приклади інтегральної оцінки вказаних видів готовності, а також докладні практичні рекомендації щодо їх діагностування.

Посібник може бути використано в роботі фахівців з виховної та соціально-психологічної роботи, командирів підрозділів та інших військових фахівців, робота яких пов’язана з підготовкою військовослужбовців до участі в миротворчій діяльності.

Рецензенти:

Макаренко М.В. – доктор біологічних наук, професор, старший науковий співробітник відділу воєнно-психологічних досліджень Науково-дослідного центру гуманітарних проблем Збройних Сил України;

Клименко В.В. – доктор психологічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії вікової психофізіології Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України.

Рекомендовано до друку Науковою радою Науково-дослідного центру гуманітарних проблем Збройних Сил України (протокол № 8 від 26 вересня 2011 р.)

ISBN

© Коkun О.М., Пішко І.О.,
Лозінська Н.С., Копаниця О.В.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ТА ПСИХОДІАГНОСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІАГНОСТУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ДО МИРОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	9
1.1. Зміст, складові та критерії психологічної готовності військовослужбовців до виконання миротворчих операцій	9
1.2. Аналіз психодіагностичного забезпечення для діагностування психологічної готовності військовослужбовців до миротворчої діяльності	11
1.3. Загальний алгоритм дослідження щодо практичної апробації психодіагностичного забезпечення, визначеного для діагностування психологічної готовності військовослужбовців до миротворчої діяльності	30
РОЗДІЛ 2. КІЛЬКІСНА ТА ЯКІСНА ОЦІНКА РІВНЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ЗА КОНТРАКТОМ ДО ДІЯЛЬНОСТІ У СКЛАДІ МИРОТВОРЧИХ ПІДРОЗДІЛІВ	35
2.1. Кількісні та якісні рівні діагностичних показників психологічної готовності військовослужбовців до миротворчої діяльності	36
2.1.1. Кількісні та якісні рівні діагностичних показників тривалої психологічної готовності миротворців	36
2.1.2. Кількісні та якісні рівні діагностичних показників короткочасної психологічної готовності миротворців	44

2.2. Інтегральна оцінка рівнів тривалої та короткочасної психологічної готовності військовослужбовців до діяльності у складі миротворчих підрозділів	47
2.3. Практичні рекомендації щодо діагностування психологічної готовності військовослужбовців військової служби за контрактом до миротворчої діяльності	51
ВИСНОВКИ	55
ЛІТЕРАТУРА	58
ДОДАТКИ	61
Коротка інформація про авторів-укладачів	151

ВСТУП

Усвідомлюючи свою відповідальність у справі підтримання міжнародного миру й безпеки, враховуючи зобов'язання України як держави – члена ООН надавати допомогу цій організації в діях, що провадяться відповідно до її Статуту, а також зобов'язання як держави – члена ОБСЄ конструктивно співробітничати у використанні всього діапазону можливостей ОБСЄ для запобігання конфліктам та для їх розв'язання, Україна розглядає участь у міжнародних миротворчих операціях як важливу складову своєї зовнішньої політики. Активна участь ЗС України в операціях із підтримання миру та стабільності сприяє процесу просування нашої держави до повноправного членства в європейських та євроатлантичних структурах, а також зростанню авторитету України в системі колективної безпеки.

Миротворчу діяльність Україна як незалежна держава розпочала ще 1992 року направленням 240-го окремого миротворчого батальйону до колишньої Союзної Республіки Югославія. Вже через два роки Україна приєдналася до Програми НАТО “Партнерство заради миру”, одним із найважливіших напрямків якої є участь підрозділів ЗС України в операціях із підтримання миру. З того часу за межі країни було направлено більше 40 підрозділів.

За майже 19 років своєї миротворчої діяльності Україна за обсягом завдань увійшла до першої двадцятки найбільш активних держав-миротворців. Усього за цей період у міжнародних миротворчих операціях узяло участь понад 30 тисяч військовослужбовців ЗС України, залучалося майже 3 тисячі одиниць різноманітної техніки, зокрема, понад 40 вертольотів. Миротворчі операції нашої країни мають достатньо широку географію: це й колишня Союзна Республіка Югославія (Боснія і Герцеговина, Хорватія, Східна Славонія, Косово), і Близький та Середній Схід (Південний Ліван, Кувейт, Ірак), і Африканський континент (Ангола, Сьєрра-Леоне, Ліберія).

Участь України в миротворчих операціях має ґрунтовну нормативно-правову базу і здійснюється в умовах неухильного дотримання норм чинного законодавства, а саме: законів України “Про участь України в міжнародних миротворчих операціях”

від 23 квітня 1999 року № 613-XIV, “Про порядок направлення підрозділів Збройних Сил України до інших держав” від 2 березня 2000 року № 1518-III, “Про оборону України” від 6 грудня 1991 року № 1932-XII, “Про Збройні Сили України” від 6 грудня 1991 року № 1934-XII, “Про основи національної безпеки України” від 19 червня 2003 року № 964-IV, указів Президента України “Про положення про проходження військової служби відповідними категоріями військовослужбовців” від 7 листопада 2001 року № 1053/2001, “Про Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України” від 10 грудня 2008 року № 1153/2008, “Про Стратегію національної безпеки України” від 12 лютого 2007 року № 105/2007, а також відповідних постанов Кабінету Міністрів України та наказів Міністра оборони України.

На військовослужбовців, які входять до миротворчих підрозділів, покладаються складні, відповідальні завдання: щодо забезпечення безпеки й додержання прав людини; усунення загрози миру, порушень миру чи акту агресії; надання гуманітарної допомоги населенню, яке постраждало внаслідок міждержавних або внутрішніх конфліктів; надання допомоги в подоланні наслідків конфліктів тощо. Професійна діяльність військовослужбовців у цей період характеризується довготривалою дією значної кількості стресогенних психотравмуючих факторів. Значний рівень вітальної небезпеки, напружений робочий цикл, умови праці та побуту дають підстави віднести миротворчу діяльність за важкістю й напруженістю трудового процесу до робіт середньої важкості та важких, а за шкідливістю й небезпекою факторів виробничого середовища – до IV класу небезпеки (екстремальних). Відомо, що після виконання місії в 10% особового складу миротворчих підрозділів спостерігаються граничні психічні розлади, а у віддаленому періоді 60% військовослужбовців мають їх ознаки. Виникнення у військовослужбовців-миротворців нервово-психічних розладів, психічної дезадаптації й стресових станів нерідко стає безпосередньою причиною зривів у професійній діяльності, втрати або значного зниження працездатності, міжособистісних конфліктів, порушень дисципліни, зловживання алкоголем та інших негативних явищ.

Специфічні географічні, кліматичні та етнічні умови миротворчої діяльності, вплив на людину інформаційної зброї,

біологічних субстанцій, електромагнітного та лазерного випромінювання, наявність постійної загрози для життя, страх бути пораненим, отримати травму та багато інших факторів висувають високі вимоги, в першу чергу, до **психологічної готовності** до діяльності в особливих умовах миротворчої місії, оскільки саме від такої готовності залежить не лише ефективність миротворчої діяльності, але й особиста безпека військовослужбовців.

Психологічна готовність як усвідомлене відображення наявного потенціалу й актуального стану системи “особистість-діяльність” забезпечує: формування особистісного змісту участі військовослужбовця у службово-бойовій діяльності; своєчасність і доцільність поточних оперативних службово-бойових дій, їхню адекватність правоохоронним нормам та умовам службово-бойових ситуацій; ситуативну стійкість і урегульованість дій при зростанні напруженості; відновлення вихідних характеристик психологічної структури діяльності після виконання військовослужбовцями службово-бойових завдань.

Проблему психологічної готовності стосовно її значення для ефективності діяльності людини в особливих умовах у своїх працях розглядало достатньо багато українських та зарубіжних науковців: Н.А. Агаєв, В.Г. Андросюк, О.М. Бандурка, В.І. Барко, Г.С. Грибенюк, Л.Г. Дика, Л.І. Казміренко, О.М. Кокун, М.С. Корольчук, В.І. Лебедєв, В.О. Лефтеров, В.С. Медведєв, А.І. Папкін, О.Д. Сафін, О.М. Столяренко, О.В. Тімченко, Ю.В. Чуфаровський та ін. Проте методичне забезпечення діагностування психологічної готовності військовослужбовців до миротворчої діяльності залишається на невідповідному рівні, оскільки не запропоновано чіткого переліку методичного інструментарію для діагностування такої готовності з відповідними кількісними індикаторами її складових компонентів та інтегральної характеристики.

Зважаючи на це, автори посібника здійснили розробку методичного забезпечення діагностування психологічної готовності миротворців. У посібнику докладно викладено теоретико-методологічні засади та практичні рекомендації щодо кількісної та якісної оцінки рівня психологічної готовності військовослужбовців військової служби за контрактом до діяльності у складі миротворчих підрозділів.

У першому розділі посібника визначено зміст, складові та критерії психологічної готовності військовослужбовців до виконання миротворчих операцій, наведено та проаналізовано можливе психодіагностичне забезпечення, яке може бути використано для діагностування такої готовності, а також викладено загальний алгоритм дослідження щодо практичної апробації визначеного психодіагностичного забезпечення у двох варіантах – повному та скороченому. Матеріали даного розділу можуть бути використані при розробці методичного забезпечення для діагностування психологічної готовності військовослужбовців до різних видів військово-професійної діяльності.

Другий розділ містить кількісні та якісні рівні діагностичних показників тривалої та короткочасної психологічної готовності військовослужбовців до миротворчої діяльності, формули та приклади інтегральної оцінки вказаних видів готовності, а також докладні практичні рекомендації щодо їх діагностування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ТА ПСИХОДІАГНОСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІАГНОСТУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ДО МИРОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1 Зміст, складові та критерії психологічної готовності військовослужбовців до виконання миротворчих операцій

Психологічна готовність військовослужбовця до виконання миротворчих операцій розуміється як інтегративне особистісне утворення, яке складається з тривалої короткочасної готовності та забезпечує його психологічну придатність до миротворчої діяльності.

Тривала психологічна готовність формується впродовж тривалого часу військово-професійної підготовки та діяльності військовослужбовця та характеризує його потенційну психологічну здатність до виконання різних завдань під час здійснення миротворчих операцій. Короткочасна готовність базується на основі першої та характеризує наявну на даний період часу (від дня до кількох днів) психологічну здатність до виконання конкретних миротворчих завдань. Тобто можливий випадок відсутності у військовослужбовця короткочасної (ситуативної) психологічної готовності (внаслідок захворювання, поранення, травми та ін.) при наявності тривалої (потенційної) готовності. І, в той же час, є неможливою наявність короткочасної психологічної готовності без наявності тривалої.

У **тривалій** психологічній готовності військовослужбовців до виконання миротворчих операцій можна виділити дві основні складові: особистісну й функціональну готовність.

Особистісна готовність передбачає наявність 4-х компонентів:

- моральна готовність (усвідомлення обов'язку, відповідальності, небезпеки для власного життя, соціального та особистісного сенсу участі в миротворчій діяльності, активна життєва позиція, самокритичність, потреба в професійному самовдосконаленні);
- волева готовність (упевненість у собі, зібраність, організованість, сміливість, рішучість, самоконтроль, витримка, готовність до ризику);
- комунікативна готовність (наявність загальних та професійних

комунікативних якостей: комунікабельності, переконливості, володіння професійною мовою, вміння віддавати чіткі команди, поваги до колег, готовності до взаємодопомоги та ін.);

- загальнопсихологічна готовність (оптимальний рівень особистісної тривожності, високі здібності саморегуляції психічного стану; розвинуті інтелектуальні якості, розвинені здібності до планування, моделювання, програмування, оцінки результатів діяльності тощо).

У функціональну входять 6 компонентів:

- мотиваційна готовність (відданість військовій службі, потреба в самовдосконаленні, в успішному вирішенні професійних завдань, переконання в необхідності професії, бажання досягти успіху й показати себе в ній з кращого боку та ін.)

- когнітивна готовність (знання професійних обов'язків, функцій, оцінка їх суспільної значущості, знання способів, методів, засобів вирішення професійних завдань, усвідомлення своїх можливостей, здібностей, знання особливостей та ймовірних змін у службовій діяльності та ін.);

- креативна готовність (здатність генерувати ідеї, гнучкість розуму та ін.);

- орієнтаційна готовність (знання та уявлення про особливості й умови службової діяльності, її вимоги до особистості);

- операційна готовність (наявність вмінь і навичок, необхідних для вирішення професійних завдань, володіння способами й прийомами професійної діяльності, здатність до модулювання своєї діяльності та антиципації);

- оцінювальна готовність (адекватна самооцінка своєї професійної підготовленості та відповідності результатів вирішення службових задач визначеним вимогам).

Короткочасна психологічна готовність військовослужбовців до виконання миротворчих операцій складається із 5-ти компонентів:

- мотиваційна готовність (мотивація на виконання завдань безпосередньої миротворчої місії);

- орієнтаційна готовність (знання та уявлення про особливості й умови миротворчої місії, вирішуваних у ній завдань, вимог, які вона ставить до особистості миротворця, та ін.);

- операційна готовність (актуальна можливість до реалізації наявних умінь і навичок, необхідних для вирішення професійних завдань);

- оцінювальна готовність (адекватна самооцінка своїх можливостей щодо вирішення поставлених задач);
- емоційна готовність (оптимальний рівень ситуативної тривожності, позитивна настроєність на вирішення миротворчих завдань, зібраність, впевненість у своїх силах та ін.).

1.2 Аналіз психодіагностичного забезпечення для діагностування психологічної готовності військовослужбовців до миротворчої діяльності

Нижче наведено, визначені на основі теоретичного аналізу, види, складові та компоненти психологічної готовності миротворців із відповідною нумерацією. Ця нумерація далі використана в таблицях, у яких подано узагальнення психодіагностичного інструментарію, що може бути використаний для діагностики такої готовності.

I. Тривала психологічна готовність.

I.A. Особистісна готовність.

I.A.1. Моральна готовність.

I.A.1.1. Усвідомлення обов'язку, відповідальності.

I.A.1.2. Усвідомлення небезпеки для власного життя.

I.A.1.3. Усвідомлення соціального та особистісного сенсу участі в миротворчій діяльності.

I.A.1.4. Активна життєва позиція.

I.A.1.5. Самокритичність.

I.A.1.6. Потреба в професійному самовдосконаленні.

I.A.2. Вольова готовність.

I.A.2.1. Впевненість у собі.

I.A.2.2. Зібраність, організованість.

I.A.2.3. Сміливість, рішучість.

I.A.2.4. Самоконтроль, витримка.

I.A.2.5. Готовність до ризику.

I.A.3. Комунікативна готовність.

I.A.3.1. Комунікабельність.

I.A.3.2. Переконливість.

I.A.3.3. Володіння професійною мовою.

I.A.3.4. Вміння віддавати чіткі команди.

I.A.3.5. Повага до колег, готовність до взаємодопомоги.

I.A.4. Загальнопсихологічна готовність.

I.A.4.1. Оптимальний рівень особистісної тривожності.

I.A.4.2. Високі здібності до саморегуляції психічного стану.

I.A.4.3. Розвинуті пізнавальні здібності.

I.A.4.4. Розвинуті здібності до планування, моделювання, програмування, оцінки результатів діяльності.

I.Б. Функціональна готовність.

I.Б.1. Мотиваційна готовність.

I.Б.1.1. Відданість військовій службі.

I.Б.1.2. Переконавання в необхідності власної професії.

I.Б.1.3. Потреба в успішному вирішенні професійних завдань.

I.Б.1.4. Бажання досягти успіху в професійній діяльності.

I.Б.1.5. Потреба в самовдосконаленні.

I.Б.2. Когнітивна готовність.

I.Б.2.1. Знання професійних обов'язків, функцій.

I.Б.2.2. Оцінка їх суспільної значущості.

I.Б.2.3. Знання способів, методів, засобів вирішення професійних завдань.

I.Б.2.4. Адекватність усвідомлення своїх можливостей, здібностей.

I.Б.2.5. Знання особливостей та ймовірних змін у службовій діяльності.

I.Б.3. Креативна готовність.

I.Б.3.1. Здатність генерувати ідеї.

I.Б.3.2. Гнучкість розуму.

I.Б.4. Орієнтаційна готовність.

I.Б.4.1. Знання про особливості й умови службової діяльності.

I.Б.4.2. Знання про вимоги службової діяльності до особистості.

I.Б.5. Операційна готовність.

I.Б.5.1. Наявність необхідних професійних умінь і навичок.

I.Б.5.2. Володіння способами та прийомами професійної діяльності.

I.Б.5.3. Здатність до модулювання своєї діяльності та антиципації.

I.Б.6. Оцінювальна готовність.

I.Б.6.1. Адекватність самооцінки власної професійної підготовленості та відповідності результатів вирішення службових задач визначеним вимогам.

II. Короткочасна психологічна готовність.

II.1. Мотиваційна готовність.

II.1.1. Мотивація на виконання завдань безпосередньої миротворчої місії.

II.2. Орієнтаційна готовність.

II.2.1. Знання про особливості та умови конкретної миротворчої місії.

II.2.2. Знання про особливості вирішуваних у миротворчій місії завдань.

II.2.3. Знання вимог, які вона ставить до особистості миротворця.

II.3. Операційна готовність.

II.3.1. Актуальна можливість до реалізації наявних умінь і навичок, необхідних для вирішення професійних завдань миротворчої місії.

II.4. Оцінювальна готовність.

II.4.1. Адекватність самооцінки своїх можливостей щодо вирішення поставлених задач.

II.5. Емоційна готовність.

II.5.1. Оптимальний рівень ситуативної тривожності.

II.5.2. Позитивна настроєність на вирішення миротворчих завдань.

II.5.3. Зібраність, упевненість у своїх силах.

У таблиці 1.1. представлено отриманий у результаті аналізу спеціалізованої літератури перелік психодіагностичного інструментарію, який може застосовуватися для діагностики психологічної готовності миротворців.

Таблиця 1.1

Перелік психодіагностичного інструментарію, який може застосовуватися для діагностики різних компонентів психологічної готовності миротворців

№	Назва методики	Назва показника за методикою	№№ компонентів готовності
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
1	“Тест-опитувальник Г. Айзенка – Eysenck Personality Inventory (EPI)”	1.1 Екстраверсія-інтроверсія	I.A.3.1
		1.2 Нейротизм	I.A.4.1
		1.3 Шкала неправди	I.A.1.1

Продовження таблиці 1.1

1	2	3	4
2	Опитувальник К. Леонгарда – Г. Шмишека	2.1 Демонстративність	
		2.2 Педантичність	I.A.2.2
		2.3 Застрягання	
		2.4 Збудливість	I.A.4.2
		2.5 Гіпертимність	I.A.1.4
		2.6 Дистимічність	
		2.7 Тривожність	I.A.4.1
		2.8 Циклотимність	I.A.1.4
		2.9 Екзальтованість	I.A.1.2
		2.10 Емотивність	
3	“Шкала темпераментів” Л. Терстоуна (в адаптації Хойновського)	3.1 Активність	I.A.1.4
		3.2 Фізична активність	I.A.1.4
		3.3 Імпульсивність	
		3.4 Лідерство	I.A.3.2
		3.5 Врівноваженість	I.A.4.2
		3.6 Товариськість	I.A.3.1
		3.7 Рефлексивність	I.A.1.2
4	Опитувальник для діагностики властивостей нервової системи (Я. Стреляу)	4.1 Сила процесів збудження	
		4.2 Сила процесів гальмування	
		4.3 Рухливість нервових процесів	
		4.4 Баланс нервових процесів за силою збудження	I.A.4.2
5	Методика “Тепінг- тест” (Є.П. Ільїн)	5.1-5.4 Сила-слабкість нервової системи	I.A.4.2; П.3.1
6	Точність сприймання 10-секундного інтервалу часу	6.1 Коефіцієнт точності сприймання 10-с інтервалу часу	П.А.3.1., П.А.4.1
7	Методика “Реакція на рухомий об’єкт – РРО”	7.1 Коефіцієнт точності реакції на рухомий об’єкт (РРО)	П.А.3.1
8	Методика “Q-сортування” (В. Стефансона)	8.1 Залежність	I.A.2.3
		8.2 Незалежність	I.A.2.3
		8.3 Комунікабельність	I.A.3.1
		8.4 Некомунікабельність	I.A.3.1
		8.5 Прийняття “боротьби”	I.A.2.3
		8.6 Уникнення “боротьби”	I.A.2.3

Продовження таблиці 1.1

1	2	3	4
9	“Властивості характеру – опитувальник самооцінки Т. Лірі”	9.1 Домінування	I.A.2.3
		9.2 Впевненість у собі	I.A.2.1
		9.3 Консерватизм	
		9.4 Негативізм	
		9.5 Поступливість	I.A.2.3
		9.6 Залежність	
		9.7 Конформізм	
		9.8 Чуйність	
10	Методика дослідження рівня суб’єктивного контролю (РСК) Дж. Роттера (адапована НДІ ім. В.М. Бехтерева)	45.1 Шкала загальної інтернальності	I.A.2.4
		45.2 Шкала інтернальності в галузі досягнень	
		45.3 Шкала інтернальності в галузі невдач	
		45.4 Шкала інтернальності в галузі сімейних відношень	
		45.5 Шкала інтернальності в галузі відношень на виробництві	I.A.2.1
		45.6 Шкала інтернальності по відношенню до здоров’я і хвороби	
11	Методика “Діагностика мотивації до успіху” (Т. Елерс)	11.1 Мотивація до успіху	I.B.1.3., I.B.1.4
12	Методика “Діагностика мотивації до уникнення невдач” (Т. Елерс)	12.1 Мотивація до уникнення невдач	I.B.1.3., I.B.1.4
13	Методика діагностики мотивації до схвалення Д. Крауна та Д. Маслоу	13.1 Мотивація до схвалення	I.B.1.3., I.B.1.4
14	Методика діагностики мотивації до успіху та боязні невдач А.О. Реана	14.1 Мотивація на успіх чи на невдачу	I.B.1.3., I.B.1.4
15	Опитувальник структури темпераменту В.М. Русалова	15.1 Предметна ергічність	
		15.2 Соціальна ергічність	I.A.3.2
		15.3 Пластичність	I.B.3.2
		15.4 Соціальна пластичність	I.A.3.1
		15.5 Темп або швидкість	
		15.6 Соціальний темп	I.A.3.4
		15.7 Емоційність	
		15.8 Соціальна емоційність	
		15.9 “К” – Контрольна шкала	

Продовження таблиці 1.1

1	2	3	4
16	Особистісна шкала прояву тривоги Дж. Тейлор (модифікація В.Г. Норахідзе)	16.1 Рівень тривожності	I.A.4.1
17	Методика “Особистісний семантичний диференціал” Ч. Осгуда	17.1 Фактор оцінки	I.A.1.1 - 1.3
		17.2 Фактор сили	I.A.2.1 - 2.3
		17.3 Фактор активності	I.A.1.4
18	Опитувальник Міні-мульти	18.1 (HS) Іпохондрія	I.A.4.2
		18.2 (D) Депресія	I.A.2.1., I.A.2.3
		18.3 (Hy) Істерія	I.A.4.2
		18.4 (Pd) Психопатія	I.A.4.2
		18.5 (Pa) Паранояльність	I.A.1.5
		18.6 (Pt) Психастенія	I.A.4.1
		18.7 (Ma) Гіпоманія	I.A.1.4., I.A.2.4
19	“Шкала оцінки рівня реактивної (ситуативної) та особистісної тривожності”	19.1 Рівень реактивної тривожності	II.5.1
		19.2 Рівень особистісної тривожності	I.A.4.1
20	Методика самооцінки тривожності, ригідності, екстравертованості Д. Моудслі	20.1 Шкала екстравертності	I.A.1.4., I.A.3.1
		20.2 Шкала тривожності	I.A.4.1
		20.3 Шкала ригідності	
21	Індивідуально-типологічний опитувальник Л.М. Собчик	21.1 Шкала неправди	
		21.2 Агривація	
		21.3 Екстраверсія	I.A.3.1
		21.4 Спонтанність	I.A.2.3., I.A.2.5., I.B.3.1
		21.5 Агресивність	
		21.6 Ригідність	
		21.7 Інтроверсія	
		21.8 Сензитивність	
		21.9 Тривожність	I.A.4.1
		21.10 Лабільність	
		21.12 Емотивність	I.A.3.1., I.B.5.3

Продовження таблиці 1.1

1	2	3	4
22	16-факторний особистісний опитувальник Р. Кеттелла (16-PF)	22.1 Фактор А “замкнутість – товариськість”	І.А.3.1
		22.2 Фактор В “інтелект”	І.А.4.3., І.Б.3.2
		22.3 Фактор С “емоційна нестійкість – емоційна стійкість”	І.А.2.3., І.А.4.2
		22.4 Фактор Е “підпорядкованість – домінантність”	І.А.2.1
		22.5 Фактор F “стриманість – експресивність”	І.А.1.4., І.А.2.3
		22.6 Фактор G “низька нормативність поведінки – висока нормативність поведінки”	І.А.1.1
		22.7 Фактор H “боязкість – сміливість”	І.А.2.3., І.А.2.5., І.А.3.1
		22.8 Фактор I “жорсткість – чутливість”	І.А.2.1
		22.9 Фактор L “довірливість – підозрілість”	
		22.10 Фактор M “практичність – мрійливість”	
		22.11 Фактор N “прямолінійність – дипломатичність”	
		22.12 Фактор O “спокій – тривожність”	І.А.2.1., І.А.2.2
		22.13 Фактор Q1 “консерватизм – радикалізм”	І.А.4.3., І.Б.2.4., І.Б.3.1., І.Б.3.2
		22.14 Фактор Q2 “конформізм – нонконформізм”	
		22.15 Фактор Q3 “низький самоконтроль – високий самоконтроль”	І.А.2.4., І.А.4.2

Продовження таблиці 1.1

1	2	3	4
23	Методика оцінки рівня домагань В.К. Горбачевського	23.1 Внутрішній мотив	I.Б.1.1 - 1.5
		23.2 Пізнавальний мотив	I.А.1.6
		23.3 Мотив уникнення	
		23.4 Змагальний мотив	
		23.5 Мотив зміни діяльності	
		23.6 Мотив самоповаги	I.А.1.6., I.Б.1.4
		23.7 Значимість результатів	
		23.8 Складність завдання	
		23.9 Вольове зусилля	I.А.2
		23.10 Оцінка рівня досягнутих результатів	
		23.11 Оцінка свого потенціалу	I.Б.6.1
		23.12 Намічений рівень мобілізації	
		23.13 Рівень результатів, що очікуються	
		23.14 Закономірність результатів	
		23.15 Ініціативність	
24	Методика “Діагностика ступеня готовності до ризику” (Г. Шуберта)	24.1 Рівень готовності до ризику	I.А.2.5
25	Опитувальник для визначення професійної готовності Л.М. Кабардової	25.1 Показники рівня професійних навичок (умінь)	I.Б.5.1., I.Б.5.2
26	Методика самооцінки функціонального стану “САН” (В.А. Доскін та ін.)	26.1 Шкала самопочуття	II.3.1.,
		26.2 Шкала активності	II.5.2.,
		26.3 Шкала настрою	II.5.3
27	Методика оцінки нервово-психічного напруження Т.А. Немчіна	27.1 Шкала фізичного дискомфорту	II.3.1
		27.2 Шкала наявності болісних відчуттів	
		27.3 Шкала температурних відчуттів	
		27.4 Шкала стану м’язового тону	
		27.5 Шкала координації рухів	
		27.6 Шкала стану рухової активності в цілому	
		27.7 Шкала відчуття з боку серцево-судинної системи	
		27.8 Шкала прояви з боку ЖКТ	
		27.9 Шкала прояви з боку органів дихання	

Продовження таблиці 1.1

1	2	3	4
		27.10 Шкала прояви з боку системи виділення 27.11 Шкала стану потовиділення 27.12 Шкала стану слизової оболонки порожнини рота 27.13 Шкала стану шкіри 27.14 Шкала сприйнятливості, чуттєвості до зовнішніх подразників 27.15 Шкала настрою 27.16 Шкала особливостей сну 27.17 Шкала особливостей емоційного стану в цілому 27.18 Шкала завадостійкості 27.19 Шкала особливості мови 27.20 Шкала загальної оцінки психічного стану 27.21 Шкала особливостей пам'яті 27.22 Шкала особливостей уваги 27.23 Шкала кмітливості 27.24 Шкала розумової працездатності 27.25 Шкала наявності психічного дискомфорту 27.26 Шкала ступеня розповсюдженості	
28	Методика “Прогноз” В.О.Бодрова	28.1 Шкала відвертості 28.2 Шкала нервово-психічної нестійкості	П.5.2., П.5.3
29	Методика “Диференціальна діагностика депресивних станів”	29.1 Апатія 29.2 Гіпотимія 29.3 Дистрофія 29.4 Розгубленість 29.5 Тривога 29.6 Страх	П.5.2 П.5.3 П.5.1 П.5.1
30	Методика “Діагностика рівня соціальної фрустрованості”	30.1 Рівень соціальної фрустрованості	І.Б.1.1 - 1.5

Продовження таблиці 1.1

1	2	3	4
31	Методика діагностики рівня емоційного “вигорання” В.В. Бойка	31.1 Показники 12 симптомів “вигорання”	І.А.4.4
		31.2 Показники 3-х фаз формування “вигорання”	
		31.3 Підсумковий показник синдрому емоційного “вигорання”	
		31.4 Фаза розвитку стресу “напруження”	
		31.5 Фаза “резистенції”	
		31.6 Фаза “виснаження”	
32	Методика самооцінки емоційного стану Уесмана-Рікса	32.1 “Спокій–тривожність”	П.5.1 - 5.3
		32.2 “Енергійність – втома”	
		32.3 “Піднесення – пригнічення”	
		32.4 “Відчуття впевненості у собі – відчуття безпорадності”	
		32.5 Сумарний показник оцінки емоційного стану	
33	Шкала депресії В. Зунге – Т.І. Балашової	33.1 Рівень депресії	І.А.4.2., П.5.3
34	Методика шкалової самооцінки психофізіологічного стану (О.М. Кокун)	34.1 Самопочуття	П.3.1
		34.2 Активність	П.3.1
		34.3 Настрій	П.3.1
		34.4 Працездатність	П.3.1
		34.5 Зацікавленість в участі у миротворчій місії	П.1.1
		34.6 Бажання виконувати миротворчу діяльність	П.5.2
		34.7 Впевненість у своїх силах	П.5.3
35	Опитувальник вольового самоконтролю А.Г. Зверкова і Є.В. Ейдмана	35.1 Рівень вольового самоконтролю	І.А.2.1., І.А.2.3
		35.2 Наполегливість	І.А.2.2
		35.3 Самовладання	І.А.2.4
36	“Шкала самоефективності Р. Шварцера та М. Єрусалема”	36.1 Рівень самоефективності	І.Б.5.1 - 5.3
37	Методика дослідження спрямованості особистості Б. Баса	37.1 Спрямованість на себе	
		37.2 Спрямованість на спілкування	І.А.3.1
		37.3 Спрямованість на роботу	І.Б.1.3., І.Б.1.4

Продовження таблиці 1.1

1	2	3	4
38	Методика “Оцінка комунікативних і організаторських схильностей – КОС” (В.В. Синявського і Б.О. Федоришина)	38.1 Рівень комунікативних схильностей	І.А.3.1., І.А.3.2., І.А.3.5
		38.2 Рівень організаторських схильностей	І.А.3.1., І.А.3.2., І.А.3.5
39	Шкала екстравертованості-інтровертованості А.М. Лутошкіна	39.1 Коефіцієнт екстра-інтровертованості	І.А.3.1
40	Тест оцінки рівня комунікабельності В.Ф. Ряховського	40.1 Рівень комунікабельності	І.А.3.1
41	Методика “Матриці прогресивні Дж. Равена”	41.1 Коефіцієнт інтелекту (IQ)	І.А.4.3., І.Б.3.2
42	Методика дослідження креативності	42.1 Творче мислення	І.Б.3.1., І.Б.3.2
		42.2 Допитливість	
		42.3 Оригінальність	І.Б.3.1., І.Б.3.2
		42.4 Уява	
		42.5 Інтуїція	
		42.6 Емоційна емпатія	
		42.7 Почуття гумору	
		42.8 Творче відношення до професії	
43	Мотивація професійної діяльності (методика К. Замфір у модифікації А. Реана)	43.1 Три показники зовнішньо-внутрішньої мотивації	І.Б.1.3., І.Б.1.4
44	Методика визначення швидкості перебігу мисленевих процесів (гра 3X5) В. Пушкіна	44.1 Витрачений на хід час	І.А.4.3
		44.2 Кількість ходів	І.А.4.3
		44.3 Здатність розпізнавати алгоритм	І.А.4.3
45	Методика “Оперативна пам’ять”	45.1 Оперативна пам’ять	І.А.4.3
46	Методика “Розстановка чисел”	46.1 Розподіл та переключення уваги	І.А.4.3

У таблицях 1.2. та 1.3. представлена зворотна інформація – якими методиками та якими її показниками можна діагностувати той чи інший компонент психологічної готовності миротворців.

Таблиця 1.2

**Методики діагности тривалої психологічної
готовності миротворців**

№	Компонент готовності	№ методики	Показники
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
І.А.1.1	Усвідомлення обов’язку, відповідальності	1	1.3 Шкала неправди
		17	17.1 Фактор оцінки
		22	22.6 Фактор G “низька нормативність поведінки – висока нормативність поведінки”
І.А.1.2	Усвідомлення небезпеки для власного життя	2	2.9 Екзальтованість
		3	3.7 Рефлексивність
		17	17.1 Фактор оцінки
І.А.1.3	Усвідомлення соціального та особистісного сенсу участі у миротворчій діяльності	17	17.1 Фактор оцінки
І.А.1.4	Активна життєва позиція	2	2.5 Гіпертимність
			2.8 Циклотимність
		3	3.1 Активність
			3.2 Фізична активність
		17	17.3 Фактор активності
		18	18.7 (Ма) Гіпоманія
		20	20.1 Шкала екстравертності
		22	22.5 Фактор F “стриманість – експресивність”
23	23.6 Мотив самоповаги		
І.А.1.5	Самокритичність	18	18.5 (Pa) Паранояльність
І.А.1.6	Потреба у професійному самовдосконаленні	23	23.2 Пізнавальний мотив
			23.6 Мотив самоповаги

Продовження таблиці 1.2

1	2	3	4
І.А.2.1	Впевненість у собі	9	9.2 Впевненість у собі
		10	10.5 Шкала інтернальності в галузі відношень на виробництві
		17	17.2 Фактор сили
		18	18.2 (D) Депресія
		22	22.4 Фактор Е “підпорядкованість – домінантність”
			22.8 Фактор І “жорсткість – чутливість”
			22.12 Фактор О “спокій – тривожність”
		23	23.9 Вольове зусилля
35	35.1 Рівень вольового самоконтролю		
І.А.2.2	Зібраність, організованість	2	2.2 Педантичність
		17	17.2 Фактор сили
		22	22.3 Фактор С “емоційна нестійкість – емоційна стійкість”
			22.12 Фактор О “спокій – тривожність”
		23	23.9 Вольове зусилля
		35	35.1 Рівень вольової саморегуляції
		8	8.1 Залежність
			8.2 Незалежність
			8.5 Прийняття “боротьби”
			8.6 Уникнення “боротьби”
		9	9.1 Домінування
			9.5 Поступливість
		17	17.2 Фактор сили
		18	18.2 (D) Депресія
		21	21.4 Спонтанність
		23	23.9 Вольове зусилля
35	35.2 Наполегливість		
І.А.2.3	Сміливість, рішучість	8	8.1 Залежність
			8.2 Незалежність
			8.5 Прийняття “боротьби”
			8.6 Уникнення “боротьби”
		9	9.1 Домінування
			9.5 Поступливість
		17	17.2 Фактор сили
		18	18.2 (D) Депресія
21	21.4 Спонтанність		

Продовження таблиці 1.2

1	2	3	4
		22	22.3 Фактор С “емоційна нестійкість – емоційна стійкість”
			22.5 Фактор F “стриманість – експресивність”
			22.7 Фактор Н “боязкість – сміливість”
		23	23.9 Вольове зусилля
		35	35.1 Рівень вольового самоконтролю
I.A.2.4	Самоконтроль, витримка	10	10.1 Шкала загальної інтернальності
		18	18.7 (Ма) Гіпоманія
		22	22.15 Фактор Q3 “низький самоконтроль – високий самоконтроль”
		23	23.9 Вольове зусилля
		35	35.3 Самовладання
I.A.2.5	Готовність до ризику	21	21.4 Спонтанність
		22	22.7 Фактор Н “боязкість – сміливість”
		23	23.9 Вольове зусилля
		24	24.1 Рівень готовності до ризику
I.A.3.1	Комунікбельність	1	1.1 Екстраверсія-інтроверсія
		3	3.6 Товариськість
		8	8.3 Комунікбельність
			8.4 Некомунікбельність
		15	15.4 Соціальна пластичність
		20	20.1 Шкала екстравертності
		21	21.12 Емотивність
		22	22.1 Фактор А “замкнутість – товариськість”
			22.7 Фактор Н “боязкість – сміливість”
		37	37.2 Спрямованість на спілкування
		38	38.1 Рівень комунікативних схильностей
			38.2 Рівень організаторських схильностей
		39	39.1 Коефіцієнт екстра-інтровертованості
		40	40.1 Рівень комунікбельності

Продовження таблиці 1.2

1	2	3	4
І.А.3.2	Переконливість	3	3.4 Лідерство
		15	15.2 Соціальна ергічність
		38	38.1 Рівень комунікативних схильностей
38.2 Рівень організаторських схильностей			
І.А.3.3	Володіння професійною мовою		
І.А.3.4	Вміння віддавати чіткі команди	15	15.6 Соціальний темп
І.А.3.5	Повага до колег, готовність до взаємодопомоги	38	38.1 Рівень комунікативних схильностей
			38.2 Рівень організаторських схильностей
І.А.4.1	Оптимальний рівень особистісної тривожності	1	1.2 Нейротизм
		2	2.7 Тривожність
		16	16.1 Рівень тривожності
		18	18.6 (Pt) Психастенія
		18	18.4 (Pd) Психопатія
		19	19.2 Рівень особистісної тривожності
		20	20.2 Шкала тривожності
		21	21.9 Тривожність
І.А.4.2	Високі здібності до саморегуляції психічного стану	2	2.4 Збудливість
		3	3.5 Врівноваженість
		4	4.4 Баланс нервових процесів за силою збудження
		5	5.4 Врівноваженість
		18	18.1 (HS) Іпохондрія
			18.3 (Hy) Істерія
		22	22.3 Фактор С “емоційна нестійкість – емоційна стійкість”
			22.15 Фактор Q3 “низький самоконтроль – високий самоконтроль”
33	33.1 Рівень депресії		

Продовження таблиці 1.2

1	2	3	4
І.А.4.3	Розвинуті пізнавальні здібності	22	22.2 Фактор В “інтелект”
			22.13 Фактор Q1 “консерватизм – радикалізм”
		41	41.1 Коефіцієнт інтелекту (IQ)
		44	44.1 Витрачений на хід час
			44.2 Кількість ходів
			44.3 Здатність розпізнавати алгоритм
		45	45.1 Показники властивостей пам’яті
46	46.1 Обсяг уваги		
	46.2 Швидкість переключення уваги		
І.А.4.4	Розвинуті здібності до планування, моделювання, програмування, оцінки результатів діяльності	31	Показники 31.1- 31.5
І.Б.1.1	Відданість військовій службі	23	23.1 Внутрішній мотив
		30	30.1 Рівень соціальної фрустрованості
І.Б.1.2	Переконання в необхідності власної професії	23	23.1 Внутрішній мотив
		30	30.1 Рівень соціальної фрустрованості
І.Б.1.3	Потреба в успішному вирішенні професійних завдань	11	11.1 Мотивація до успіху
		12	12.1 Мотивація до уникнення невдач
		13	13.1 Мотивація до схвалення
		14	14.1 Мотивація на успіх чи невдачу
		23	23.1 Внутрішній мотив
		30	30.1 Рівень соціальної фрустрованості
		37	37.3 Спрямованість на роботу
І.Б.1.4	Бажання досягти успіху в професійній діяльності	11	11.1 Мотивація до успіху
		12	12.1 Мотивація до уникнення невдач
		13	13.1 Мотивація до схвалення
		14	14.1 Мотивація на успіх чи невдачу
		23	23.1 Внутрішній мотив
			23.6 Мотив самоповаги
		30	30.1 Рівень соціальної фрустрованості
37	37.3 Спрямованість на роботу		
43	Визначення мотиваційного комплексу особистості		

Продовження таблиці 1.2

1	2	3	4
І.Б.1.5	Потреба у самовдосконаленні	23	23.1 Внутрішній мотив
		30	30.1 Рівень соціальної фрустрованості
І.Б.2.1	Знання професійних обов'язків, функцій		
І.Б.2.2	Оцінка їх суспільної значущості		
І.Б.2.3	Знання способів, методів, засобів вирішення професійних завдань		
І.Б.2.4	Адекватність усвідомлення своїх можливостей, здібностей	22	22.13 Фактор Q1 “консерватизм – радикалізм”
І.Б.2.5	Знання особливостей та ймовірних змін у службовій діяльності		
І.Б.3.1	Здатність генерувати ідеї	21	21.4 Спонтанність
		22	22.13 Фактор Q1 “консерватизм – радикалізм”
		42	42.1 Творче мислення 42.3 Оригінальність
І.Б.3.2	Гнучкість розуму	15	15.3 Пластичність
		22	22.2 Фактор В “інтелект”
			22.13 Фактор Q1 “консерватизм – радикалізм”
		41	41.1 Шкала вербальна
			41.2 Шкала невербальна
42	42.1 Творче мислення 42.3 Оригінальність		
І.Б.4.1	Знання про особливості і умови службової діяльності		
І.Б.4.2	Знання про вимоги службової діяльності до особистості		
І.Б.5.1	Наявність необхідних професійних вмінь і навичок	19	19.1 Шкала самооцінки реактивної тривожності
		25	25.1 Показники рівня професійних навичок (умінь)
		36	36.1 Рівень самоефективності

Продовження таблиці 1.2

<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
І.Б.5.2	Володіння способами і прийомами професійної діяльності	25	25.1 Показники рівня професійних навичок (умінь)
		36	36.1 Рівень самоефективності
І.Б.5.3	Здатність до моделювання своєї діяльності та антиципації	21	21.12 Емотивність
		36	36.1 Рівень самоефективності
І.Б.6.1	Адекватність самооцінки професійної підготовленості і відповідності результатів вирішення службових задач	23	23.11 Оцінка свого потенціалу

Таблиця 1.3

Методики діагности короткочасної психологічної готовності миротворців

№	Компонент готовності	№ методики	Показники
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
П.1.1	Мотивація на виконання завдань безпосередньої миротворчої місії	34	34.5 Зацікавленість в участі в миротворчій місії
П.2.1	Знання про особливості та умови конкретної миротворчої місії		
П.2.2	Знання про особливості вирішуваних у миротворчій місії завдань		
П.2.3	Знання вимог, які вона ставить до особистості миротворця		
П.3.1	Актуальна можливість до реалізації наявних вмінь і навичок	5	5.1-5.4 Сила - слабкість
		6	6.1 Коефіцієнт точності сприймання 10 с інтервалу часу

Продовження таблиці 1.3

1	2	3	4
		7	7.1 Коефіцієнт точності реакції на рухомий об'єкт (РРО)
		26	26.1 Шкала самопочуття 26.2 Шкала активності
		27	Шкали 1 - 26
		34	34.1 Самопочуття 34.2 Активність 34.3 Настрій 34.4 Працездатність
II.4.1	Адекватність самооцінки своїх можливостей щодо вирішення поставлених задач	6	6.1 Коефіцієнт точності сприймання 10 с інтервалу часу
		26	26.1 Шкала самопочуття 26.2 Шкала активності
II.5.1	Оптимальний рівень ситуативної тривожності	19	19.1 Рівень реактивної тривожності
		29	29.5 Тривога
		32	32.1 "Спокій-тривожність"
II.5.2	Позитивна настроєність на вирішення миротворчих завдань	26	26.1 Шкала самопочуття 26.2 Шкала активності
		28	28.2 Шкала нервово-психічної нестійкості
		29	29.1 Апатія
		32	Показники 32.1 - 32.5
		34	34.6 Бажання виконувати миротворчу діяльність
II.5.3	Зібраність, впевненість у своїх силах	26	26.1 Шкала самопочуття 26.2 Шкала активності
		28	28.2 Шкала нервово-психічної нестійкості
		29	29.2 Гіпотимія 29.5 Тривога
		32	Показники 32.1 - 32.5
		33	33.1 Рівень депресії
		34	34.6 Бажання виконувати миротворчу діяльність

Аналіз наведеного в таблицях 1.1 - 1.3 психодіагностичного інструментарію, який може застосовуватися для діагностики психологічної готовності миротворців, показав, що частина методик значною мірою дублюють одна одну, деякі в необхідній мірі не

відповідають вимогам валідності, надійності та ін. Зважаючи на це, а також на об'єктивні вимоги проведення емпіричних досліджень, з метою апробації визначеного методичного забезпечення на виборці миротворців перелік психодіагностичних методик нами було частково скорочено (див. параграф 1.3).

Також було визначено, що 7 компонентів тривалої психологічної готовності, які, здебільшого, на теоретичному рівні визначалися окремими авторами, не підвладні інструментальному психологічному дослідженню. Це такі компоненти, як:

- І.А.3.3. Володіння професійною мовою.
- І.Б.2.1. Знання професійних обов'язків, функцій.
- І.Б.2.2. Оцінка їх суспільної значущості.
- І.Б.2.3. Знання способів, методів, засобів вирішення професійних завдань.
- І.Б.2.5. Знання особливостей та ймовірних змін у службовій діяльності.
- І.Б.4.1. Знання про особливості та умови службової діяльності.
- І.Б.4.2. Знання про вимоги службової діяльності до особистості.

Аналіз змісту даних компонентів показує, що вони переважно відносяться до суто професійної готовності й тому їх було виключено з нашого подальшого дослідження.

1.3. Загальний алгоритм дослідження щодо практичної апробації психодіагностичного забезпечення, визначеного для діагностування психологічної готовності військовослужбовців до миротворчої діяльності

Для практичної апробації на виборці миротворців для діагностування їх **тривалої** психологічної готовності до виконання миротворчих операцій нами відібрано 24 методики:

1. Методика визначення швидкості перебігу мисленевих процесів (гра 3X5) В. Пушкіна.
2. Методика “Розстановка чисел”.
3. Методика “Оперативна пам'ять”.
4. Методика дослідження креативності.
5. Методика “Матриці прогресивні Дж. Равена”.
6. “Тест-опитувальник Г. Айзенка – Eysenck Personality Inventory (EPI)”.

7. Опитувальник К. Леонгарда – Г. Шмішека.
8. “Шкала темпераментів” Л. Терстоуна (в адаптації Хойновського).
9. Опитувальник для діагностики властивостей нервової системи Я. Стреляу.
10. Методика “Q-сортування” (В. Стефансона).
11. “Властивості характеру – опитувальник самооцінки Т. Лірі”.
12. Опитувальник Міні-мульти.
13. “Шкала самоефективності Р. Шварцера та М. Єрусалема”.
14. Методика “Діагностика мотивації до успіху” (Т. Елерс).
15. Методика “Діагностика мотивації до уникнення невдач” (Т. Елерс).
16. Мотивація професійної діяльності (методика К. Замфір у модифікації А. Реана).
17. “Особистісна шкала прояву тривоги Дж. Тейлор” (в модифікації В.Г. Норакідзе).
18. Методика дослідження рівня суб’єктивного контролю (РСК) Дж. Ротера (адаптована НДІ ім. В.М. Бехтерева).
19. “Діагностика ступеня готовності до ризику” (Г. Шуберта).
20. Методика “Оцінка комунікативних і організаторських схильностей – КОС” (В.В. Синявського і Б.О. Федоришина).
21. Методика “Діагностика рівня соціальної фрустрованості”.
22. “Шкала оцінки рівня реактивної (ситуативної) та особистісної тривожності”.
23. Методика “Диференціальна діагностика депресивних станів”.
24. Методика “Тепінг-тест”.

Для діагностування **короткочасної** готовності відібрано 8 методик:

1. Методика шкалової самооцінки психофізіологічного стану (О.М. Кокун).
2. Методика самооцінки функціонального стану “САН” (В.А. Доскін та ін).
3. Точність сприймання 10-секундного інтервалу часу.
4. Методика “Реакція на рухомий об’єкт – РРО”.
5. Методика самооцінки емоційного стану Уесмана-Рікса.
6. “Шкала оцінки рівня реактивної (ситуативної) та особистісної тривожності”.
7. Методика “Диференціальна діагностика депресивних станів”.
8. Методика “Тепінг-тест”.

Оскільки три методики (останні в кожному зі списків) було включено до обох переліків, загальна кількість методик для

практичної емпіричної апробації склала 29 найменувань.

Кількісні психодіагностичні критерії всіх методик на даному етапі досліджень залишаються відповідно до правил обробки та інтерпретації отриманих результатів, що запропоновані розробниками методик.

Для проведення досліджень обрані методики розподілено на п'ять основних блоків, які слід проводити у відповідній послідовності (та відповідній послідовності методик згідно вищенаведених переліків).

1-й блок – 8 методик діагностики *короткочасної* готовності.

2-й блок – методики № 1 – 5 переліку методик діагностики *тривалої* готовності, спрямовані на діагностику рівня розвитку пізнавальних здібностей.

3-й блок – методики № 6 – 12 переліку методик діагностики *тривалої* готовності, до яких увійшли особистісні опитувальники.

4-й блок – методики № 13 – 21 переліку методик діагностики *тривалої* готовності, до яких увійшли всі інші (більш вузько спрямовані) методики.

5-й блок – повторне проведення 8-ми методик діагностики короткочасної готовності.

Окрім того, з метою отримання об'єктивних даних щодо різних компонентів професійної успішності при виконанні завдань миротворчої місії кожного з досліджуваних слід застосовувати метод експертного оцінювання (Додаток А). Саме його результати надають можливість (на основі застосування методів математичної статистики) оцінити ефективність відібраного методичного забезпечення та уточнити кількісні психодіагностичні критерії оцінки рівня психологічної готовності військовослужбовців.

Враховуючи об'єктивні умови проведення досліджень, які можуть характеризуватися відсутністю можливостей тривалого відволікання миротворців від вирішуваних у процесі підготовки завдань для кількадечного безперервного психологічного дослідження, якого потребує наведений вище повний набір методик, нами також розроблено дещо скорочений варіант дослідження із застосуванням найбільш інформативних методик, які пропорційно представляють основні дослідницькі блоки (див. Додатки Б.1-Б.11).

У *скорочений варіант* діагностування **тривалої** психологічної готовності миротворців увійшло 14 методик:

1. Методика “Розстановка чисел”.
2. Методика “Оперативна пам’ять”.
3. Методика дослідження креативності.
4. “Тест-опитувальник Г. Айзенка – Eysenck Personality Inventory (EPI)”.
5. Опитувальник К. Леонгарда – Г. Шмішека.
6. “Шкала темпераментів” Л. Терстоуна (в адаптації Хойновського).
7. “Шкала самоефективності Р. Шварцера та М. Єрусалема”.
8. Мотивація професійної діяльності (методика К. Замфір у модифікації А. Реана).
9. “Особистісна шкала прояву тривоги Дж. Тейлор” (в модифікації В.Г. Норакидзе).
10. “Діагностика ступеня готовності до ризику” (Г. Шуберта).
11. Методика “Оцінка комунікативних і організаторських схильностей – КОС” (В.В. Синявського і Б.О. Федоришина).
12. Методика “Діагностика рівня соціальної фрустрованості”.
13. Методика “Диференціальна діагностика депресивних станів”.
14. Методика “Тепінг-тест”.

У *скорочений варіант* діагностування **короткочасної** психологічної готовності миротворців увійшло 5 методик:

1. Методика шкалової самооцінки психофізіологічного стану (О.М. Кокун).
2. Методика “Реакція на рухомий об’єкт – РРО”.
3. “Шкала оцінки рівня реактивної (ситуативної) та особистісної тривожності”.
4. Методика “Диференціальна діагностика депресивних станів”.
5. Методика “Тепінг-тест”.

І як у першому випадку, оскільки дві методики (останні в кожному зі списків) було включено до обох переліків, загальна кількість *скороченого варіанту* методик для практичної емпіричної апробації склала 17 найменувань. При цьому вони були розподілені на чотири основні блоки, які слід проводити у відповідній послідовності.

1-й блок – 5 методик діагностики *короткочасної* готовності.

2-й блок – методики № 1 – 3 переліку методик діагностики *тривалої* готовності, спрямовані на діагностику рівня розвитку пізнавальних здібностей.

3-й блок – методики № 4 – 6 переліку методик діагностики *тривалої* готовності, до яких увійшли особистісні опитувальники.

4-й блок – методики № 7 – 12 переліку методик діагностики *тривалої* готовності, до яких увійшли всі інші (більш вузько спрямовані) методики.

При проведенні досліджень із використанням скороченого варіанту їх **алгоритм** полягає в першочерговому та обов'язковому дослідженні з використанням методик даного варіанту згідно з послідовністю вищенаведених блоків (I етап). За наявності можливості, далі, на II етапі, дослідження продовжується з використанням усіх методик повного переліку, які не були застосовані на I етапі.

РОЗДІЛ 2

КІЛЬКІСНА ТА ЯКІСНА ОЦІНКА РІВНЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ЗА КОНТРАКТОМ ДО ДІЯЛЬНОСТІ У СКЛАДІ МИРОТВОРЧИХ ПІДРОЗДІЛІВ

Визначення кількісних психодіагностичних критеріїв якісної оцінки рівня психологічної готовності військовослужбовців до виконання миротворчих операцій, подане в даному розділі, здійснено на основі результатів емпіричних досліджень за участю 148 українських миротворців. Дослідження проводилося в жовтні 2010 року у військовій частині А1604 (сmt. Чорнобаївка Херсонської обл.) під час підготовки до ротації миротворчого контингенту місії ООН у Ліберії.

В дослідженні було використано 17 відібраних найбільш інформативних методик діагностики тривалої та короткочасної психологічної готовності миротворців за другим (скороченим) варіантом діагностування (їх перелік та алгоритм дослідження докладно викладено в попередньому розділі). За використаними психодіагностичними методиками отримано 90 діагностичних показників різних компонентів психологічної готовності миротворців (загальна кількість таких показників за вибіркою зі 148 осіб склала 13320).

Також у дослідженні було 2 рази здійснено експертне оцінювання за 15-ма параметрами. Перший раз експертне оцінювання здійснювалося під час проходження *підготовки* досліджуваних військовослужбовців до виконання миротворчої операції (оцінювалися різні параметри успішності проходження підготовки та загальний рівень їх готовності до успішного виконання завдань миротворчої місії). Експертна оцінка проводилася офіцерами, які здійснювали підготовку досліджуваних. Другий раз – безпосередньо під час *виконання* миротворчої операції (оцінювалися різні параметри та загальний рівень успішності військово-професійної миротворчої діяльності). Експертна оцінка проводилася безпосередніми командирами досліджуваних. Загальна кількість показників експертного оцінювання – 4736.

2.1 Кількісні та якісні рівні діагностичних показників психологічної готовності військовослужбовців до миротворчої діяльності

Миротворці, які взяли участь у дослідженні, природно, не становили собою однорідну вибірку як за специфікою виконуваних ними військово-професійних завдань, так і за військовими званнями. Подібна неоднорідність виявилась і в отриманих психодіагностичних результатах досліджуваних. Так, була виявлена наявність достовірних відмінностей за окремими показниками більшості з використаних психодіагностичних методик між виділеними нами за двома критеріями групами досліджуваних.

За першим критерієм – ступенем ризикованості виконуваних військово-професійних обов'язків під час виконання миротворчої місії – досліджувані були поділені на дві діагностичні групи: 1) відносно високий ступінь ризикованості ($n = 115$) – стрілки, водії та ін.; 2) відносно низький ступінь ризикованості ($n = 33$) – кухарі, начальники складів та ін. За другим критерієм – військовим званням поділені на групи: 1) рядовий, сержантський та старшинський склад ($n = 112$); 2) офіцерський склад ($n = 36$).

Зазначені відмінності нами враховано як при викладені кількісних рівнів окремих діагностичних показників психологічної готовності військовослужбовців до миротворчої діяльності, так і при інтегральному оцінюванні такої готовності.

2.1.1 Кількісні та якісні рівні діагностичних показників тривалої психологічної готовності миротворців

У таблицях 2.1 – 2.4 подано кількісні та якісні рівні діагностичних показників такої складової **тривалої** психологічної готовності військовослужбовців до миротворчої діяльності, як *особистісна готовність*. Величини кількісних рівнів та їх вага для кожного з діагностичних показників щодо їх оцінки різних компонентів тривалої психологічної готовності визначалися на основі аналізу таких статистичних характеристик кожного показника, як середнє значення, стандартне відхилення, мінімум, максимум, частотний розподіл, величина та знак коефіцієнту рангової кореляції з показниками експертної оцінки (враховувалася експертна оцінка отримана як при проходженні досліджуваними підготовки, так і під час безпосереднього виконання ними миротворчої операції).

Таблиця 2.1

**Кількісні та якісні рівні діагностичних показників особистісної
готовності миротворців (компонент моральна готовність)**

№	Показники моральної готовності	Діагностичні показники		Оцінка показників моральної готовності		
		Найменування	№ методики	Кількісний (бали) та якісний рівень оцінки діагностичного показника		Вага показника
1	Усвідомлення обов'язку, відповідальності	Шкала неправди	1	7 - 9	1	1
				4 - 6	2	
				0 - 3	3	
2	Усвідомлення небезпеки для власного життя	Рефлексивність	3	0 - 10	1	1
				12 - 20, 32 - 40	2	
				22 - 30	3	
3	Активна життєва позиція	Гіпертимність	2	0, 21 - 24	1	3
				3 - 6, 18	2	
				9 - 15	3	

Примітки:

1. № методики відповідно до табл. 1.1.
2. Якісні рівні оцінки діагностичних показників: 1 – недостатня готовність; 2 – умовно-достатня готовність; 3 – висока готовність.

Таблиця 2.2

**Кількісні та якісні рівні діагностичних показників особистісної
готовності миротворців (компонент вольова готовність)**

№	Показники вольової готовності	Діагностичні показники		Оцінка показників вольової готовності		
		Найменування	№ методики	Кількісний (бали) та якісний рівень оцінки діагностичного показника		Вага показника
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>		<i>6</i>
1	Впевненість у собі	Впевненість у своїх силах	34	1 - 60	1	1
				61 - 85	2	
				86 - 100	3	
2	Зібраність, організованість	Педантичність	2	0 - 2, 22 - 24	1	1
				3 - 6, 14 - 20	2	
				8 - 12	3	

Продовження таблиці 2.2

1	2	3	4	5		6
3	Самоконтроль, витримка	Фізична активність /група 1/	3	0 - 14, 36 - 40	1	3
				16 - 20, 32 - 34	2	
				22 - 30	3	
		/група 2/		0 - 12, 34 - 40	1	
				14 - 16, 30 - 32	2	
				18 - 28	3	
4	Готовність до ризику	Рівень готовності до ризику	24	26 - 50, -26 - -50	1	2
				10 - 25, -10 - -25	2	
				-9 - +9	3	

Примітки:

1. № методики відповідно до табл. 1.1.

2. Якісні рівні оцінки діагностичних показників: 1 – недостатня готовність; 2 – умовно-достатня готовність; 3 – висока готовність.

3. Група 1 – рядовий, сержантський і старшинський склад та відносно високий ступінь ризикованості діяльності; група 2 – офіцерський склад та відносно низький ступінь ризикованості діяльності.

Таблиця 2.3

Кількісні та якісні рівні діагностичних показників особистісної готовності миротворців (компонент комунікативна готовність)

№	Показники комунікативної готовності	Діагностичні показники		Оцінка показників комунікативної готовності				
		Найменування	№ методики	Кількісний (бали) та якісний рівень оцінки діагностичного показника	Вага показника			
1	2	3	4	5		6		
1	Комунікабельність	Екстраверсія-інтроверсія	1	0 - 5, 16 - 24	1	2		
				6 - 8, 13 - 15	2			
				9 - 12	3			
		Рівень комунікативних здібностей		38	0 - 9		1	2
					18 - 20, 10 - 13		2	
					14 - 17		3	

Продовження таблиці 2.3

1	2	3	4	5		6
2	Переконливість	Лідерство /група 1/	3	0 - 4, 38 - 40	1	3
				6 - 14, 28 - 36	2	
				16 - 26	3	
				0 - 2, 36 - 40	1	
				4 - 12, 26 - 34	2	
				14 - 24	3	
		Рівень організаторських схильностей /група 3/	38	0 - 10	1	2
				11 - 15	2	
				16 - 20	3	
				0 - 9	1	
/група 4/		19 - 20, 10 - 14	2			
		14 - 18	3			

Примітки:

1. № методики відповідно до табл. 1.1.
2. Якісні рівні оцінки діагностичних показників: 1 – недостатня готовність; 2 – умовно-достатня готовність; 3 – висока готовність.
3. Група 1 – відносно високий ступінь ризикованості діяльності; група 2 – відносно низький ступінь ризикованості діяльності.
4. Група 3 – офіцерський склад; група 4 – рядовий, сержантський та старшинський склад.

Таблиця 2.4

**Кількісні та якісні рівні діагностичних показників
особистісної готовності миротворців (компонент
загальнопсихологічна готовність)**

№	Показники загальнопсихологічної готовності	Діагностичні показники		Оцінка показників загальнопсихологічної готовності		
		Найменування	№ методики	Кількісний (бали) та якісний рівень оцінки діагностичного показника	Вага показника	
1	2	3	4	5		6
1	Оптимальний рівень особистісної тривожності	Рівень тривожності /група 1/ /група 2/	16	0 - 3; 25 - 50	1	3
				4 - 6; 16 - 24	2	
				7 - 15	3	
				0 - 2, 25 - 50	1	
				3 - 5, 15 - 24	2	
				6 - 14	3	

Продовження таблиці 2.4

1	2	3	4	5		6
2	Саморегуляція психічного стану	Збудливість /група 1/	2	0, 21 - 24	1	3
				3 - 6, 18	2	
				9 - 15	3	
		/група 2/		15 - 24	1	
				0, 9 - 12	2	
				3 - 6	3	

Примітки:

- № методики відповідно до табл. 1.1.
- Якісні рівні оцінки діагностичних показників: 1 – недостатня готовність; 2 – умовно-достатня готовність; 3 – висока готовність.
- Група 1 – відносно високий ступінь ризикованості діяльності; група 2 – відносно низький ступінь ризикованості діяльності.

У таблицях 2.5 – 2.7 наведено кількісні та якісні рівні діагностичних показників другої складової **тривалої** психологічної готовності військовослужбовців до миротворчої діяльності – **функціональної готовності**.

Таблиця 2.5

Кількісні та якісні рівні діагностичних показників функціональної готовності миротворців (компонент мотиваційна готовність)

№	Показники мотиваційної готовності	Діагностичні показники		Оцінка показників мотиваційної готовності			
		Найменування	№ методики	Кількісний (бали) та якісний рівень оцінки діагностичного показника	Вага показника		
1	2	3	4	5		6	
1	Потреба в успішному вирішенні професійних завдань	Внутрішня мотивація /група 1/	43	1 - 3	1	3	
				3,5 - 4	2		
				4,5 - 5	3		
				/група 2/	1 - 2,5		1
					3 - 3,5		2
					4 - 5		3
		Зовнішня позитивна мотивація /група 3/		4,3 - 5	1	3	
				3,3 - 4	2		
				1 - 3	3		
		/група 4/		4,5 - 5	1		
				3,5 - 4,3	2		
				1 - 3,3	3		

Продовження таблиці 2.5

1	2	3	4	5		6	
		Зовнішня негативна мотивація		4,5 - 5	1	3	
				3,5 - 4	2		
				1 - 3	3		
		Зацікавленість в участі в миротворчій місії	34		1 - 65	1	2
					66 - 90	2	
					91 - 100	3	
2	Бажання досягти успіху в професійній діяльності	Бажання виконувати миротворчу діяльність	34	1 - 60	1	1	
				61 - 85	2		
				86 - 100	3		

Примітки:

1. № методики відповідно до табл. 1.1.

2. Якісні рівні оцінки діагностичних показників: 1 – недостатня готовність; 2 – умовно-достатня готовність; 3 – висока готовність.

3. Група 1 – офіцерський склад; група 2 – рядовий, сержантський та старшинський склад.

4. Група 3 – рядовий, сержантський і старшинський склад та відносно високий ступінь ризикованості діяльності; група 4 – офіцерський склад та відносно низький ступінь ризикованості діяльності.

Таблиця 2.6

Кількісні та якісні рівні діагностичних показників функціональної готовності миротворців (компонент креативна готовність)

№	Показники креативної готовності	Діагностичні показники		Оцінка показників креативної готовності			
		Найменування	№ методики	Кількісний (бали) та якісний рівень оцінки діагностичного показника	Вага показника		
1	2	3	4	5		6	
1	Здатність генерувати ідеї	Творче мислення (Я-ідеальний)	42	0 – 3	1	2	
				4 – 5, 10	2		
				6 – 9	3		
		Творче ставлення до професії (Я-ідеальний)	42		0 – 3	1	2
					4 – 5	2	
					6 – 10	3	

Продовження таблиці 2.6

1	2	3	4	5		6
2	Гнучкість розуму	Допитливість (Я- ідеальний) /група 1/	42	0 - 3	1	1
				4 - 5	2	
				6 - 10	3	
		/група 2/		0 - 1	1	
				2 - 3	2	
				4 - 10	3	
	Інтуїція (Я-ідеальний)	42	0 - 2	1	3	
			3 - 4	2		
			5 - 10	3		
	Емоційність, емпатія (Я-ідеальний)	42	0 - 2	1	2	
			3 - 4	2		
			5 - 10	3		

Примітки:

1. № методики відповідно до табл. 1.1.
2. Якісні рівні оцінки діагностичних показників: 1 – недостатня готовність; 2 – умовно-достатня готовність; 3 – висока готовність.
3. Група 1 – офіцерський склад; група 2 – рядовий, сержантський та старшинський склад.

Таблиця 2.7

Кількісні та якісні рівні діагностичних показників функціональної готовності миротворців (компонент операційна готовність)

№	Показники операційної готовності	Діагностичні показники		Оцінка показників операційної готовності		
		Найменування	№ методики	Кількісний (бали) та якісний рівень оцінки діагностичного показника	Вага показника	
1 2	Наявність необхідних професійних вмінь і навичок Володіння способами та прийомами професійної діяльності	Рівень самоефективності	36	10 - 28	1	2
				29 - 31, 39 - 40	2	
				32 - 38	3	

Примітки:

1. № методики відповідно до табл. 1.1.
2. Якісні рівні оцінки діагностичних показників: 1 – недостатня готовність; 2 – умовно-достатня готовність; 3 – висока готовність.

Отже, для оцінки різних компонентів *тривалої* психологічної готовності відібрано 24 психодіагностичних показника 10-ти психодіагностичних методик (13 показників для оцінки *особистісної* її складової і 11 – *функціональної*). Зокрема, найбільш інформативними для оцінки особистісної готовності виявилися показники таких 6-ти методик, як: “Тест-опитувальник Г. Айзенка – Eysenck Personality Inventory (EPI)”, “Шкала темпераментів” Л. Терстоуна (в адаптації Хойновського), Опитувальник К. Леонгарда – Г. Шмішека, Методика “Оцінка комунікативних і організаторських схильностей – КОС” (В.В. Синявського і Б.О. Федоришина), “Діагностика ступеня готовності до ризику” (Г. Шуберта), “Особистісна шкала прояву тривоги Дж. Тейлор” (в модифікації В.Г. Норакидзе). Для оцінки *функціональної* готовності – показники таких 4-х методик, як: Мотивація професійної діяльності (методика К. Замфір у модифікації А. Реана), Методика дослідження креативності, “Шкала самоефективності Р. Шварцера та М. Єрусалема”, Методика шкалової самооцінки психофізіологічного стану (О.М. Кокун).

Тобто, показники 5 методик із 14, які були попередньо відібрані для діагностики *тривалої* психологічної готовності (скорочений варіант), не виявилися в достатній мірі інформативними для використання з подібною метою. Це – “Тепінг-тест”, Методика “Оперативна пам’ять”, Методика “Розстановка чисел”, Методика “Диференціальна діагностика депресивних станів”, Методика “Діагностика рівня соціальної фрустрованості”. І характерно, що до “відсіяних” методик увійшли всі три методики, які побудовані не на опитуванні, як всі інші, а на виконанні певного завдання (перші три з названих). Ми це відносимо не до недостатньої інформативності вказаних методик, а до самих умов проведення дослідження, які здійснювалися під час інтенсивної військово-професійної підготовки військовослужбовців до виконання миротворчої місії. Саме тому продовження апробації подібних методик-завдань для діагностики різних компонентів психологічної готовності миротворців ми вважаємо однією з важливих перспектив подальших досліджень у даному напрямку.

І, в той же час, виявилось, що окремі показники Методики шкалою самооцінки психофізіологічного стану (О.М. Кокун), яка попередньо планувалася для оцінки *короткочасної* психологічної готовності миротворців, можливо використовувати й для діагностики тривалої готовності (“зацікавленість в участі в миротворчій місії”, “бажання виконувати миротворчу діяльність” та “впевненість у своїх силах”).

Також у результаті здійсненого дослідження виявилось, що далеко не всі показники різних компонентів *тривалої* психологічної готовності миротворців, які було виділено на основі здійсненого теоретичного аналізу, виявилися підвладними для інформативної діагностики наявним психодіагностичним інструментарієм. Тому розробку нового психодіагностичного інструментарію, спроможного діагностувати подібні показники, ми також вважаємо важливою перспективою подальших досліджень.

2.1.2 Кількісні та якісні рівні діагностичних показників короткочасної психологічної готовності миротворців

Кількісні та якісні рівні діагностичних показників **короткочасної** психологічної готовності військовослужбовців до миротворчої діяльності, які було визначено на основі отриманих у нашому емпіричному дослідженні результатів, подані нижче в таблицях 2.8 - 2.10. Як і у випадку з тривалою готовністю, представлені в таблицях величини кількісних рівнів та їх вага для кожного з діагностичних показників щодо їх оцінки різних компонентів короткочасної психологічної готовності визначалися на основі аналізу таких статистичних характеристик кожного з отриманих показників, як середнє значення, стандартне відхилення, мінімум, максимум, частотний розподіл, величина й знак коефіцієнту рангової кореляції з показниками експертної оцінки.

Таблиця 2.8

**Кількісні та якісні рівні діагностичних показників короткочасної
готовності миротворців (компонент мотиваційна готовність)**

№	Показники мотиваційної готовності	Діагностичні показники		Оцінка показників мотиваційної готовності		
		Найменування	№ методики	Кількісний (бали) та якісний рівень оцінки діагностичного показника		Вага показника
1	Мотивація на виконання завдань безпосередньої миротворчої місії	Зацікавленість в участі в миротворчій місії	34	1 - 65	1	3
				66 - 90	2	
				91 - 100	3	

Примітки:

1. № методики відповідно до табл. 1.1.
2. Якісні рівні оцінки діагностичних показників: 1 – недостатня готовність; 2 – умовно-достатня готовність; 3 – висока готовність.

Таблиця 2.9

**Кількісні та якісні рівні діагностичних показників короткочасної
готовності миротворців (компонент операційна готовність)**

№	Показники операційної готовності	Діагностичні показники		Оцінка показників операційної готовності		
		Найменування	№ методики	Кількісний (бали) та якісний рівень оцінки діагностичного показника		Вага показника
1	Актуальна можливість до реалізації наявних вмінь і навичок, необхідних для вирішення професійних завдань миротворчої місії	1. Самопочуття 2. Активність 3. Настрій 4. Працездатність	34	1 - 65	1	1
				66 - 90	2	
				91 - 100	3	

Примітки:

1. № методики відповідно до табл. 1.1.
2. Якісні рівні оцінки діагностичних показників: 1 – недостатня готовність; 2 – умовно-достатня готовність; 3 – висока готовність.

**Кількісні та якісні рівні діагностичних показників короткочасної
готовності миротворців (компонент емоційна готовність)**

№	Показники емоційної готовності	Діагностичні показники		Оцінка показників емоційної готовності		
		Найменування	№ методики	Кількісний (бали) та якісний рівень оцінки діагностичного показника		Вага показника
1	Оптимальний рівень ситуативної тривожності	Рівень реактивної тривожності	19	21 - 25, 46- 80	1	2
				26 - 29, 41 - 45	2	
				30 - 40	3	
2	Позитивна настроєність на вирішення миротворчих завдань	Бажання виконувати миротворчу діяльність	34	1 - 65	1	2
				66 - 90	2	
				91 - 100	3	
3	Зібраність, впевненість у своїх силах	Впевненість у своїх силах	34	1 - 65	1	2
				66 - 90	2	
				91 - 100	3	

Примітки:

1. № методики відповідно до табл. 1.1.
2. Якісні рівні оцінки діагностичних показників: 1 – недостатня готовність; 2 – умовно-достатня готовність; 3 – висока готовність.

Таким чином, для оцінки компонентів короткочасної психологічної готовності відібрано 8 показників двох психодіагностичних методик: Методика шкалової самооцінки психофізіологічного стану (О.М. Кокун) та “Шкала оцінки рівня реактивної (ситуативної) та особистісної тривожності”. При цьому, показники трьох методик із п’яти, які були попередньо відібрані для діагностики короткочасної психологічної готовності (скорочений варіант), не виявилися в достатній мірі інформативними для використання з подібною метою. Це – “Тепінг-тест”, Методика “Диференціальна діагностика депресивних станів” та Методика “Реакція на рухомий об’єкт – РРО”. Як і у випадку з оцінкою тривалої готовності, ми це відносимо не до недостатньої інформативності вказаних методик, а до самих умов проведення дослідження, які здійснювалися під час інтенсивної військово-професійної підготовки військовослужбовців до виконання миротворчої місії.

І так само, в результаті здійсненого дослідження виявилось, що

не всі показники різних компонентів *короткочасної* психологічної готовності миротворців, які було виділено на основі здійсненого теоретичного аналізу, виявилися підвладними для інформативної діагностики наявним психодіагностичним інструментарієм. Це – компоненти операційної та оцінювальної готовності.

2.2 Інтегральна оцінка рівнів тривалої та короткочасної психологічної готовності військовослужбовців до діяльності у складі миротворчих підрозділів

Інтегральна оцінка рівнів тривалої та короткочасної психологічної готовності військовослужбовців до діяльності у складі миротворчих підрозділів здійснюється на основі наведених у таблицях 2.1 - 2.10 попереднього параграфу нормативів оцінки діагностичних показників (кількісний та якісний рівень оцінки діагностичного показника, а також його вага).

Тобто кількісний показник інтегральної діагностичної оцінки кожного з виділених видів психологічної готовності військовослужбовців отримується на основі отриманих певним військовослужбовцем діагностичних результатів (з урахуванням групи, до якої він відноситься). Ці кількісні результати співвідносяться з числовим значенням якісного рівня оцінки кожного з діагностичних показників (1, 2 чи 3), помножуються на коефіцієнт ваги показника (1, 2 чи 3) та підсумовуються.

Таким чином, загальні формули отримання *інтегральних показників тривалої та короткочасної психологічної готовності військовослужбовців* (ТПГ та КПГ) мають такий вигляд:

$$\text{ТПГ} = \sum 24 \text{ показника} * \text{вагу показника}$$

$$\text{КПГ} = \sum 8 \text{ показників} * \text{вагу показника}$$

Відповідно, мінімальне значення ТПГ становить 51 бал, максимальне – 153 бали. Мінімальне значення КПГ – 13 балів, максимальне – 39 балів.

Нормативні значення якісної оцінки інтегральних показників тривалої та короткочасної психологічної готовності військовослужбовців наведено в таблицях 2.11 та 2.12.

Таблиця 2.11

**Нормативні значення якісної оцінки інтегральних показників
тривалої психологічної готовності військовослужбовців до
діяльності у складі миротворчих підрозділів**

№	Рівень тривалої психологічної готовності	Бали (ТПГ)
1	Недостатній	51 - 100
2	Умовно-достатній	101 - 133
3	Високий	134 - 153

Таблиця 2.12

**Нормативні значення якісної оцінки інтегральних показників
короткочасної психологічної готовності військовослужбовців до
діяльності у складі миротворчих підрозділів**

№	Рівень короткочасної психологічної готовності	Бали (КПГ)
1	Недостатній	13 - 25
2	Умовно-достатній	26 - 32
3	Високий	33 - 39

До вищенаведених нормативних значень оцінки тривалої психологічної готовності військовослужбовців слід зауважити, що коли навіть інтегральний показник психологічної готовності потрапляє до таких “коридорів” оцінки, як “високий” або “умовно достатній”, але за п’ятьма й більше показниками рівень оцінки інтерпретується як “недостатня готовність”, інтегральний показник рівня тривалої психологічної готовності також оцінюється як “недостатній”.

Щодо короткочасної готовності, така оцінка здійснюється при наявності інтерпретації “недостатня готовність” за трьома й більше показниками.

Наявність у військовослужбовця “високого” рівня тривалої або короткочасної психологічної готовності до миротворчої діяльності свідчить про його повну готовність до її виконання.

Якщо рівень готовності оцінюється як “умовно достатній”, то при, в цілому, сприятливому прогнозі успішності виконання миротворчої діяльності, з огляду на такий чинник, як психологічна готовність, існує певна вірогідність виникнення “зривів” при виконанні діяльності. Тому військовослужбовці, які віднесені до даної групи, потребують додаткової уваги з боку командирів, психологів, лікарів.

При оцінці рівня тривалої або короткочасної психологічної готовності військовослужбовця до миротворчої діяльності як “недостатній”, існує висока вірогідність виникнення “зривів” при її виконанні. Таких військовослужбовців не рекомендується допускати до виконання службових завдань миротворчої місії.

Нижче, на основі діагностичних результатів одного з досліджуваних військовослужбовців, розглянемо приклад обрахування його інтегральних показників тривалої та короткочасної психологічної готовності (ТПГ та КПГ).

Військовослужбовець К. Посада/спеціальність – кулеметник, водій. Військове звання – старший сержант. Діагностичні групи (категорії) належності досліджуваного: 1) “відносно високий ступінь ризикованості”; 2) “рядовий, сержантський та старшинський склад”. У таблиці 2.13 подано діагностичні результати даного військовослужбовця та приклад обрахування його інтегрального показника тривалої психологічної готовності до виконання миротворчої діяльності (ТПГ).

Таблиця 2.13

Приклад обрахування інтегрального показника тривалої психологічної готовності до виконання миротворчої діяльності (ТПГ) військовослужбовця К

№	№ комп. готовн.	Діагностичні показники	№ метод.	Кільк. знач. показника	Кільк. оцінка показника	Вага показника	Бали за показником
1	2	3	4	5	6	7	8
1	I.A.1.1	Шкала неправди	1	4	2	1	2
2	I.A.1.2	Рефлексивність	3	16	2	1	2
3	I.A.1.4	Гіпертимність	2	15	3	3	9
4	I.A.2.1	Впевненість у своїх силах	34	90	3	1	3
5	I.A.2.2	Педантичність	2	8	3	1	3
6	I.A.2.4	Фізична активність	3	30	3	3	9
7	I.A.2.5	Рівень готовності до ризику	24	-14	2	2	4
8	I.A.3.1	Екстраверсія-інтроверсія	1	10	3	2	6
9	I.A.3.1	Рівень комунікативних схильностей	38	14	2	2	4
10	I.A.3.2	Лідерство	3	14	3	3	9

Продовження таблиці 2.13

1	2	3	4	5	6	7	8
11	I.A.3.2	Рівень організаторських схильностей	38	17	3	2	6
12	I.A.4.1	Рівень тривожності	16	6	2	3	6
13	I.A.4.2	Збудливість	2	9	3	3	9
14	I.B.1.3	Внутрішня мотивація	43	5	3	3	9
15	I.B.1.3	Зовнішня позитивна мотивація	43	5	1	3	3
16	I.B.1.3	Зовнішня негативна мотивація	43	5	1	3	3
17	I.B.1.3	Зацікавленість в участі в миротворчій місії	34	90	2	2	4
18	I.B.1.4	Бажання виконувати миротворчу діяльність	34	90	3	1	3
19	I.B.3.1	Творче мислення (Я- ідеальний)	42	4	2	2	4
20	I.B.3.1	Творче ставлення до професії (Я-ідеальний)	42	3	1	2	2
21	I.B.3.2	Допитливість (Я- ідеальний)	42	1	1	1	2
22	I.B.3.2	Інтуїція (Я-ідеальний)	42	3	2	3	6
23	I.B.3.2	Емоційність, емпатія (Я-ідеальний)	42	3	2	2	4
24	I.B.5.1, I.B.5.2	Рівень самоефективності	36	30	2	2	4
Сума балів ТПГ							116

Примітки:

1. № компонента психологічної готовності відповідно до їх нумерації, поданої на початку параграфу 1.2.

2. № методики відповідно до табл. 1.1.

Отже, результат військовослужбовця К. за ТПГ – 116 балів (відповідно до таблиці 2.11) оцінюється як “умовно достатній” рівень тривалої психологічної готовності.

У таблиці 2.14 подано діагностичні результати даного військовослужбовця та приклад обрахування його інтегрального показника короткочасної психологічної готовності (КПГ).

Приклад обрахування інтегрального показника короткочасної психологічної готовності до виконання миротворчої діяльності (КПГ) військовослужбовця К

№	№ комп. готовн.	Діагностичні показники	№ метод.	Кільк. знач. показника	Кільк. оцінка показника	Вага показника	Бали за показником
1	П.1.1	Зацікавленість в участі в миротворчій місії	34	85	2	3	6
2	П.3.1	Самопочуття	34	90	2	1	2
3	П.3.1	Активність	34	83	2	1	2
4	П.3.1	Настрій	34	80	2	1	2
5	П.3.1	Працездатність	34	80	2	1	2
6	П.5.1	Рівень реактивної тривожності	19	30	3	2	6
7	П.5.2	Бажання виконувати миротворчу діяльність	34	85	2	2	4
8	П.5.3	Впевненість у своїх силах	34	90	2	2	4
Сума балів КПГ							28

Примітки:

1. № компонента психологічної готовності відповідно до їх нумерації, поданої на початку параграфу 1.2.

2. № методики відповідно до табл. 1.1.

Таким чином, результат військовослужбовця К. за КПГ – 28 балів (відповідно до таблиці 2.12) також оцінюється як “умовно достатній” рівень короткочасної психологічної готовності до виконання миротворчої діяльності.

2.3 Практичні рекомендації щодо діагностування психологічної готовності військовослужбовців військової служби за контрактом до миротворчої діяльності

Діагностування **тривалої** психологічної готовності військовослужбовців військової служби за контрактом до миротворчої діяльності, як правило, здійснюється під час їх **підготовки** до виконання певної миротворчої операції. Результати діагностики можуть бути використані з метою профвідбору та

прийняття остаточного рішення щодо участі певного миротворця у операції.

Діагностування здійснюється з використанням 10-ти психодіагностичних методик, відібраних на основі результатів проведення дослідження. Військовослужбовцям пропонується обрати українськомовний або російськомовний варіант методики.

Методики слід виконувати в такій послідовності:

1. “Тест-опитувальник Г. Айзенка – Eysenck Personality Inventory (EPI)”.
2. Методика “Оцінка комунікативних і організаторських схильностей – КОС” (В.В. Синявського і Б.О. Федоришина).
3. Опитувальник К. Леонгарда – Г. Шмішека.
4. “Особистісна шкала прояву тривоги Дж. Тейлор” (в модифікації В.Г. Норахідзе).
5. Методика шкалової самооцінки психофізіологічного стану (О.М. Кокун).
6. “Шкала темпераментів” Л. Терстоуна (в адаптації Хойновського).
7. “Шкала самоефективності Р. Шварцера та М. Єрусалема”.
8. Мотивація професійної діяльності (методика К. Замфір у модифікації А. Реана).
9. Методика дослідження креативності.
10. “Діагностика ступеня готовності до ризику” (Г. Шуберта).

Процедуру діагностики слід проводити зранку, після повноцінного відпочинку (!) військовослужбовців, через 30-60 хв. після сніданку (ранкову зарядку в цей день рекомендовано відмінити, а підйом зробити пізніше на одну годину). Після виконання третьої та шостої методик рекомендовано зробити перерву на 20 хв. У другому варіанті процедури діагностики перші чотири методики виконуються зранку, а після обідньої перерви – шість, що залишилися.

Після визначення отриманих кожним військовослужбовцем індивідуальних діагностичних результатів, відповідно до процедури, описаної в параграфах 2.1 та 2.2, здійснюється інтегральна оцінка рівня його тривалої психологічної готовності й робляться відповідні висновки.

Діагностування **короткочасної** психологічної готовності військовослужбовців військової служби за контрактом до миротворчої діяльності регулярно здійснюється під час **безпосереднього виконання** ними певної миротворчої операції. Результати діагностики можуть використані для прийняття

остаточного рішення щодо участі певного миротворця в операції.

Діагностування здійснюється з використанням двох відібраних психодіагностичних методик:

1. Методика шкалової самооцінки психофізіологічного стану (О.М. Кокун).

2. “Шкала оцінки рівня реактивної (ситуативної) та особистісної тривожності”.

Мета діагностики полягає в здійсненні *моніторингу* компонентів та інтегрального показника короточасної психологічної готовності військовослужбовців до безпосереднього виконання ними певної миротворчої операції.

У даному випадку, *моніторинг короточасної психологічної готовності військовослужбовців до миротворчої діяльності* можна визначити як постійне, тривале відстеження динаміки компонентів та інтегрального показника короточасної психологічної готовності військовослужбовців до такої діяльності для фіксації чи прогнозування моментів критичних відхилень від оптимальних характеристик її виконання з метою негайного застосування коригувальних заходів.

Оскільки в моніторингу поєднуються два взаємопов’язаних процеси – діагностика та корекція *короточасної психологічної готовності* – вони повинні бути невід’ємними один від одного. Саме на основі діагностичних результатів приймається рішення про необхідність корекції, визначається її вид та дозування. І саме за допомогою діагностичних методів можна судити про ефективність застосування коригувальних заходів.

Процедуру діагностики, як правило, слід проводити зранку, після повноцінного відпочинку військовослужбовців, перед виконанням службових завдань. Подібна діагностика здійснюється регулярно 1-3 рази на тиждень.

Після визначення отриманих кожним військовослужбовцем індивідуальних діагностичних результатів, відповідно до процедури, описаної в параграфах 2.1 та 2.2, здійснюється як інтегральна оцінка рівня його короточасної психологічної готовності до миротворчої діяльності, так і оцінка динаміки змін усіх компонентів та інтегрального показника короточасної психологічної готовності, в порівнянні з попередніми результатами. На цій основі робляться відповідні висновки.

Для фіксації та аналізу результатів індивідуальної динаміки

короткочасної психологічної готовності військовослужбовців рекомендується користуватися спеціальним бланком (табл. 2.15), який також доцільно дублювати в комп'ютерній базі даних.

Таблиця 2.15

**Зразок бланка для фіксації результатів моніторингу
короткочасної психологічної готовності військовослужбовців до
миротворчої діяльності**

Бланк моніторингу										
ПІБ: _____					Військове звання: _____					
Посада: _____					Вік: _____					
№ дослідження	Дата	ПОКАЗНИКИ								Примітка
		Самопочуття	Активність	Настрій	Працездатність	Зацікавленість в участі в миротворчій місії	Бажання виконувати миротворчу діяльність	Впевненість у своїх силах	Рівень реактивної тривожності	
		1	2	3	4	5	6	7	8	
1										
2										
3										
4										

Під час аналізу індивідуальної динаміки короткочасної психологічної готовності військовослужбовців у ході моніторингу, для прийняття правильного рішення, зокрема, щодо необхідності застосування певних коригувальних заходів, у кожному конкретному випадку слід урахувати: 1) те, наскільки кількісні значення компонентів та інтегрального показника короткочасної психологічної готовності за абсолютним виміром відрізняються від середніх показників, характерних для миротворців; 2) наявність, кількість та величину відхилень кількісних значень військовослужбовця від його індивідуальних оптимальних характеристик.

ВИСНОВКИ

Миротворча діяльність військовослужбовця відрізняється вираженою специфікою, зокрема, наявністю особливих та екстремальних умов. Це зумовлює високий рівень вимог до його психологічної готовності до виконання миротворчої діяльності.

Нами обґрунтовано розуміння *психологічної готовності військовослужбовця до виконання миротворчих операцій* як інтегративного особистісного утворення, яке складається з короткочасної та тривалої готовності та забезпечує його психологічну придатність.

Психологічна готовність військовослужбовців до виконання миротворчих операцій складається з таких двох її видів, як *тривала* та *короткочасна* готовність. Перша формується впродовж тривалого часу військово-професійної підготовки та діяльності військовослужбовця та характеризує його *потенційну* психологічну здатність до виконання різних завдань під час здійснення миротворчих операцій. Друга базується на основі першої та характеризує *наявну* на даний період часу (від дня до кількох днів) психологічну здатність до виконання конкретних миротворчих завдань.

Тривала психологічна готовність військовослужбовців до виконання миротворчих операцій включає дві основні складові: особистісну й функціональну готовність. Особистісна готовність передбачає наявність 4 компонентів: моральної, вольової, комунікативної та загальнопсихологічної готовності. Функціональна – 6 компонентів: мотиваційної, когнітивної, креативної, орієнтаційної, операційної та оцінювальної готовності.

У короткочасній психологічній готовності виділено 5 компонентів: мотиваційну, орієнтаційну, операційну, оцінювальну та емоційну готовність.

Нами визначено *загальний* перелік психодіагностичного інструментарію із 46 методик, який може застосовуватися для діагностики психологічної готовності миротворців. Для практичної апробації обґрунтовано *алгоритм діагностики* із застосуванням *повного* та *скороченого* набору психодіагностичного інструментарію. До повного набору ввійшло 24 методики діагностування тривалої психологічної готовності та 8 методик діагностування короткочасної готовності. До скороченого – відповідно, 14 і 5 методик.

Практичне визначення кількісних психодіагностичних критеріїв якісної оцінки рівня психологічної готовності військовослужбовців до виконання миротворчих операцій здійснено на основі результатів емпіричних досліджень за участю 148 українських миротворців. За використаними психодіагностичними методиками отримано 90 діагностичних показників різних компонентів психологічної готовності миротворців (загальна кількість таких показників за вибіркою зі 148 осіб склала 13320). Також у дослідженні було здійснено експертне оцінювання 15 параметрів успішності проходження підготовки досліджуваних військовослужбовців та успішності безпосереднього виконання ними завдань миротворчої місії (загальна кількість показників експертного оцінювання – 4736).

На основі кількісного та якісного аналізу отриманих емпіричних результатів, зіставлення їх із результатами експертного оцінювання, для оцінки різних компонентів *тривалої* психологічної готовності відібрано 24 найбільш інформативних психодіагностичних показника 10-ти психодіагностичних методик (13 показників для оцінки *особистісної* її складової і 11 – *функціональної*). Найбільш інформативними для оцінки *особистісної* готовності виявилися показники таких 6 методик, як: “Тест-опитувальник Г. Айзенка – Eysenck Personality Inventory (EPI)”, “Шкала темпераментів” Л. Терстоуна (в адаптації Хойновського), Опитувальник К. Леонгарда – Г. Шмішека, Методика “Оцінка комунікативних і організаторських схильностей – КОС” (В.В. Синявського і Б.О. Федоришина), “Діагностика ступеня готовності до ризику” (Г. Шуберта), “Особистісна шкала прояву тривоги Дж. Тейлор” (в модифікації В.Г. Норахідзе). Для оцінки *функціональної* готовності – показники таких 4-х методик, як: Мотивація професійної діяльності (методика К. Замфір у модифікації А. Реана), Методика дослідження креативності, “Шкала самооефективності Р. Шварцера та М. Єрусалема”, Методика шкалової самооцінки психофізіологічного стану (О.М. Кокун).

Для оцінки компонентів *короткочасної* психологічної готовності відібрано 8 показників двох психодіагностичних методик: Методика шкалової самооцінки психофізіологічного стану (О.М. Кокун) та “Шкала оцінки рівня реактивної (ситуативної) та особистісної тривожності”.

Визначено процедуру, формули та нормативи, які надають можливість здійснення *інтегрального оцінювання* рівнів тривалої та

короткочасної психологічної готовності військовослужбовців до миротворчої діяльності з урахуванням специфіки діяльності різних категорій миротворців. Відповідно до виділених рівнів отриманої інтегральної оцінки психологічної готовності (“високий”, “умовно достатній” чи “недостатній”), представлено психологічний прогноз успішності діяльності миротворця з відповідними рекомендаціями.

Розроблені детальні практичні рекомендації надають можливість практичного здійснення фахівцями в галузі практичної психології діагностування як тривалої, так і короткочасної психологічної готовності військовослужбовців військової служби за контрактом до миротворчої діяльності.

Перспективою подальших досліджень у даному напрямку можна вважати продовження апробації психодіагностичних методик, які ґрунтуються на виконанні певного завдання, з метою діагностики різних компонентів психологічної готовності миротворців, а також розробку методичного забезпечення для діагностування психологічної готовності військовослужбовців до різних видів військово-професійної діяльності.

ЛИТЕРАТУРА

1. Акимова М.К. Психодиагностика: проблемы и исследования. – М., 1981.
2. Альманах психологических тестов. – М.: КПС, 1995.
3. Анастаси А. Психологическое тестирование.
4. Анастаси А., Урбина С. Психологическое тестирование. – СПб., 2001.
5. Батаршев А.В. Психодиагностика способности к общению, или как определить организаторские и коммуникативные качества личности. – М.: Гуманит. Изд. Центр ВЛАДОС, 2001. – 176 с.
6. Батаршев А.В. Темперамент и характер: Психологическая диагностика. – М.: Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС, 2001. – 336 с.
7. Батаршев А.В. Тестирование. Основной инструментарий практического психолога. – М., 1999.
8. Березин Ф.Б., Мирошников М.П., Рожанец Р.В. Методика многостороннего исследования личности. – М.: Медицина, 1976.
9. Бодров В.А. Методические указания по проведению психофизиологического отбора в школы ВМФ. – М.: ВМФ, 1969.
10. Бодров В.А. Психология профессиональной пригодности. – М.: ПЕР СЭ, 2001.
11. Бодров В.А., Малкин В.Б., Покровский Б.Л. Шпаченко Д.И. Психологический отбор летчиков и космонавтов // Проблемы космической биологии. Т.48. – Наука, 1984.
12. Бурлачук Л.Ф. Психодиагностика. – СПб., 2003.
13. Горбатов Д.С. Практикум по психологическому исследованию. Самара: Бахрам – М., 2000.
14. Дружинин В.Н. Когнитивные способности: структура, диагностика, развитие. – СПб., 2001.
15. Елисеев О.П. Практикум по психологии личности. СПб.: Питер, 2000.
16. Еникеев М.И. Психологическая психодиагностика: Стандартизированные тесты. – М., 2003.
17. Истратова О.Н. Психодиагностика. Коллекция лучших тестов / О.Н. Истратова, Т.В. Эксакусто. – Изд. 2-е. – Ростов н/Д.: Феникс, 2006. – 375 с.

18. Кабанов М.М., Личко А.Е., Смирнов Б.М. Методы психологической диагностики и коррекции в клинике. – Л.: Медицина, 1984.
19. Кулагин Б.В. Основы практической психодиагностики. – Л.: Медицина, 1984.
20. Куликов Л.В. Психологическое исследование: методические рекомендации по проведению. – СПб, 2001.
21. Лучшие психологические тесты (для профотбора и профориентации) \ Отв. Ред. А.Ф. Кудряшов. – Петрозаводск: Петроком, 1992.
22. Макаренко Н.В., Пухов В.А., Кольченко Н.В., Майдигов Ю.Л., Киенко В.М., Вороновская В.И. Основы профессионального психофизиологического отбора. – Киев: Наукова думка, 1984.
23. Методики исследований в целях врачебно-летней экспертизы. – М.: Воениздат, 1995.
24. Основы психодиагностики: Учебное пособие / А.Г. Шмелев и др. – Москва, Ростов-на-Дону: „Феникс”, 1996. – 544 с.
25. Пантилеев С.Р. Практикум по психодиагностике. Руководство по интерпретации / С.Р. Пантилеев, А.В. Визгина, И.М. Карлинская, Т.Н. Степанова, Л.Л. Яшина. – М., 2000.
26. Практикум по общей, экспериментальной и прикладной психологии / 2-е изд.; Под ред. А.А. Крылова и С.А. Маничева. СПб.: Питер, 2000.
27. Практикум по психодиагностике. Прикладная психодиагностика. – М.: МГУ, 1992.
28. Практическая психодиагностика. Методики и тесты: Учебное пособие / Редактор составитель Д.Я. Райгородский. – Самара: Бахрам-М, 2001.
29. Психологическая диагностика / Под ред. К.М. Гуревича. – М., 2000.
30. Психологические тесты \ Под ред. А.А. Карелина. Т.1, 2. – М.: Владос, 1999.
31. Психология и педагогика / Н.В. Бордовская, А.А. Реан, С.И. Розум. – СПб.: “Питер”, 2002. – 432 с.
32. Русалов В.М. Модифицированный личностный опросник Айзенка. – М., 1992.
33. Словарь-справочник по психологической диагностике / Л.Ф. Бурлачук, С.М. Морозов; Отв. ред. С.Б. Крымский. – Киев: Наук. Думка, 1989. – 200 с.

34. Собчик Л.Н. Введение в психологию индивидуальности. Теория и практика психодиагностики. – М.: Институт прикладной психологии, 2000.

35. Чернобай А.Д. Методики диагностики свойств восприятия внимания и памяти: практические указания к курсу “Психология и педагогика” / А.Д. Чернобай, Ю.Ю. Федотова. – Владивосток, 2005.

36. Шевандрин Н.И. Психодиагностика, коррекция и развитие личности. – М, 1998.

37. Шмелев А.Г. Психодиагностика личностных черт. – СПб.: 2002.

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкета-відзив про службову та професійну діяльність військового спеціаліста під час виконання службових завдань у складі миротворчих підрозділів

Шановний товаришу!

Науково-дослідний центр гуманітарних проблем Збройних Сил України здійснює розроблення науково-методичних документів щодо професійного відбору кандидатів на військову службу за контрактом у миротворчі підрозділи.

Ми звертаємось до Вас, як до досвідченого фахівця, який добре знає своїх підлеглих і особливості діяльності за конкретною спеціальністю (посадою).

Саме тому Ви можете надати нам суттєву допомогу в підготовці достовірних матеріалів, які надалі використовуватимуться в практиці відбору.

ПОРЯДОК РОБОТИ

У запропонованій Вам анкеті представлені характеристики військово-професійної діяльності, які були виділені як критерії її успішності.

Вам необхідно оцінити вираженість цих ознак у своїх підлеглих за 10-бальною шкалою, яка умовно розділена на чотири ступеня:

- відмінно – (10, 9, 8) балів;
- добре – (7, 6, 5) балів;
- середньо – (4, 3) бали;
- слабо – (2, 1) бали.

Для цього напроти кожної ознаки в межах діапазону рівня оцінок обведіть потрібну цифру.

П.І.Б. в\сл _____

Стать _____

Рік народження _____

Військове звання _____

Штатна посада _____

Термін служби за контрактом (потрібне підкреслити): до 6 місяців; від 6 місяців до 1 року; від 1 року до 1,5 років; від 1,5 року до 2-х років; більше 2-х років.

Де в\сл проходив профвідбір під час вступу на військову службу за контрактом (потрібне підкреслити): в районному (міському) військовому комісаріаті; в обласному військовому комісаріаті; в

окружному учбовому центрі; у військовій частині; не проходив.

Група професійної придатності _____

Класна кваліфікація _____

Загальна кількість грубих помилок, які призвели до аварійної ситуації ____

Загальна кількість порушень військової дисципліни _____

Кількість стягнень _____

Кількість заохочень _____

Оцінка військово-професійної діяльності фахівця **під час виконання службових завдань** у складі миротворчих підрозділів

№	Оцінювані показники (характеристики)	Оцінка в балах									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Володіння професійними знаннями, уміннями (професійна теоретична підготовка)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2	Уміння використовувати отримані знання в процесі виконання службових обов'язків (професійна практична підготовка)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3	Ставлення до виконання службових обов'язків	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4	Точність і безпомилковість професійної діяльності	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
5	Здатність успішно працювати в напружених і складних ситуаціях	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
6	Надійність і витривалість при виконанні довгострокових робіт	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
7	Службова і військова дисципліна	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
8	Професійна надійність	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
9	Результати діяльності (ефективність)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
10	Особистісні якості	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	Здібність до співпраці (добре спрацьовується з іншими)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
12	Уміння самостійно працювати	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
13	Поступове підвищення рівня військової професійної діяльності (професійне зростання)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
14	Перспективи подальшого професійного зростання	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
15	Успішність виконання завдань військово-професійної діяльності фахівця у складі миротворчих підрозділів	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Безпосередній командир (начальник)

Посада, військове звання _____

(підпис)

П.І.Б.

Анкета-отзыв о служебной и профессиональной деятельности военного специалиста во время выполнения служебных заданий в составе миротворческих подразделений

Уважаемый товарищ!

Научно-исследовательский центр гуманитарных проблем Вооруженных Сил Украины осуществляет разработку научно-методических документов относительно профессионального отбора кандидатов на военную службу по контракту в миротворческие подразделения.

Мы обращаемся к Вам, как к опытному специалисту, который хорошо знает своих подчиненных и особенности деятельности по конкретной специальности (должности).

Именно поэтому Вы можете оказать нам существенную помощь в подготовке достоверных материалов, которые в дальнейшем будут использоваться в практике отбора.

ПОРЯДОК РАБОТЫ

В предложенной Вам анкете представлены характеристики военно-профессиональной деятельности, которые были выделены как критерии ее успешности.

Вам необходимо оценить выраженность этих признаков у своих подчиненных по 10-бальной шкале, которая условно разделена на четыре степени:

- отлично – (10, 9, 8) баллов;
- хорошо – (7, 6, 5) баллов;
- средне – (4, 3) балла;
- слабо – (2, 1) балла.

Для этого напротив каждого признака в границах диапазона уровня оценок обведите нужную цифру.

Ф.И.О. в\сл _____

Пол _____

Год рождения _____

Воинское звание _____

Штатная должность _____

Срок службы по контракту (нужное подчеркнуть): до 6 месяцев; от 6 месяцев до 1 года; от 1 года до 1,5 лет; от 1,5 лет до 2-х лет; более 2-х лет.

Где в\сл проходил профотбор при поступлении на военную службу по контракту (нужное подчеркнуть): в районном (городском) военном комиссариате; в областном военном комиссариате; в окружном учебном центре; в воинской части; не проходил.

Группа профессиональной пригодности _____
 Классная квалификация _____
 Общее количество грубых ошибок, которые привели к аварийной ситуации _____
 Общее количество нарушений воинской дисциплины _____
 Количество взысканий _____
 Количество поощрений _____

**Оценка военно-профессиональной деятельности специалиста
во время выполнения служебных заданий в составе
 миротворческих подразделений**

№	Оценочные показатели (характеристики)	Оценка в баллах									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Владение профессиональными знаниями, умениями (профессиональная теоретическая подготовка)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2	Умение использовать полученные знания в процессе выполнения служебных обязанностей (профессиональная практическая подготовка)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3	Отношение к выполнению служебных обязанностей	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4	Точность и безошибочность профессиональной деятельности	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
5	Способность успешно работать в напряженных и сложных ситуациях	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
6	Надежность и выносливость при выполнении долгосрочных работ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
7	Служебная и воинская дисциплина	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
8	Профессиональная надежность	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
9	Результаты деятельности (эффективность)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
10	Личностные качества	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	Способность к сотрудничеству (хорошо срабатывается с другими)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
12	Умение самостоятельно работать	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
13	Постепенное повышение уровня военной профессиональной деятельности (профессиональный рост)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
14	Перспективы дальнейшего профессионального роста	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
15	Готовность к успешному выполнению заданий миротворческой миссии	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Непосредственный командир (начальник)

Должность, воинское звание _____

(подпись)

Ф.И.О.

Додаток Б.1

“Тест-опитувальник Г. Айзенка – Eysenck Personality Inventory (EPI)”

Методика призначена для діагностування екстраверсії-інтроверсії та нейротизму як базисних особистісних вимірів, які описують, на думку автора, всю сукупність рис людини.

Інструкція: “Вам буде запропоновано відповісти на низку запитань. Відповідайте тільки “так” або “ні”, відзначаючи знаком плюс (+) у відповідній графі реєстраційного бланка, якщо Ви згодні, і знаком (-), якщо не згодні, не роздумуйте! Важлива Ваша безпосередня реакція. Досліджуються тільки Ваші особистісні особливості, тому правильних або неправильних відповідей не існує”.

Ніяких роз’яснень під час проведення опитування з окремих питань давати не можна. Питання складені так, що вони повинні бути зрозумілі людині з будь-яким рівнем освіти.

Реєстраційний бланк

П.І.Б. (повністю) _____

Дата обстеження _____ Вік _____ Посада (підрозділ) _____

Спеціальність _____ Військове звання _____

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57			

Текст опитувальника

1. Чи часто Ви відчуваєте потяг до нових вражень, до того, щоб “підбадьоритися”, відчути збудження?
2. Чи часто Ви відчуваєте, що маєте потребу в друзях, які Вас розуміють, можуть Вас підбадьорити або втішити?
3. Ви людина безтурботна?
4. Чи не вважаєте Ви, що Вам важко відповідати “ні”?
5. Чи замислюєтеся Ви перед тим, як що-небудь зробити?
6. Якщо Ви обіцяєте щось зробити, чи завжди Ви дотримуєтеся своїх обіцянок (незалежно від того, зручно це Вам чи ні)?
7. Чи часто у Вас бувають спади та підйоми настрою?
8. Зазвичай Ви дієте та говорите швидко, не роздумуючи?
9. Чи часто Ви відчуваєте себе нещасною людиною без достатніх на те причин?
10. Зробили б Ви майже все, що завгодно, на спір?
11. Чи виникає у Вас почуття сором’язливості й зніяковілості, коли Ви хочете познайомитися з людиною протилежної статі, яка Вам симпатична?
12. Чи буває так, що розізлившись, Ви втрачаєте витримку?
13. Чи часто Ви дієте непомірковано під впливом хвилинного настрою?
14. Чи часто Ви тривожитесь через те, що зробили чи сказали що-небудь таке, чого не слід було б робити або говорити?
15. Чи віддаєте Ви перевагу читанню книг, а не зустрічі з людьми?
16. Чи легко Вас образити?
17. Чи любите Ви часто бувати в компанії?
18. Чи бувають у Вас іноді такі думки, які Ви хотіли б приховати від інших?
19. Чи правда, що Ви іноді настільки сповнені енергії, що все “горить” у руках, а іноді відчуваєте сильну млявість?
20. Чи надаєте Ви перевагу тому, щоб мати поменше друзів, проте особливо близьких до Вас?
21. Чи часто Ви мрієте?
22. Коли на Вас кричать, чи відповідаєте Ви тим же?
23. Чи часто Вас турбує почуття провини?
24. Чи всі Ваші звички хороші й бажані?

25. Чи здатні Ви дати волю своїм почуттям і щосили повеселитися в шумній компанії?
26. Чи вважаєте Ви себе людиною збудливою й чутливою?
27. Чи вважають Вас людиною живою та веселою?
28. Чи часто, зробивши якусь важливу справу, Ви повертаєтеся до неї подумки й міркуєте, що могли б зробити її краще?
29. Ви більше мовчите, коли перебуваєте в товаристві інших людей?
30. Ви іноді пліткуєте?
31. Чи буває, що Вам не спиться через те, що різні думки приходять у голову?
32. Якщо Ви хочете дізнатися про що-небудь, то Ви віддасте перевагу тому, щоб прочитати про це в книзі, ніж запитати?
33. Чи буває у Вас сильне серцебиття?
34. Чи подобається Вам робота, яка вимагає від Вас пильної уваги?
35. Чи бувають у Вас напади тремтіння?
36. Чи вірно, що Ви завжди кажете про знайомих людей тільки добре навіть тоді, коли впевнені, що вони про це не дізнаються?
37. Вам неприємно знаходитися в компанії, де жартують один над одним?
38. Чи Ви дратівливі?
39. Чи подобається Вам робота, яка вимагає швидкості дії?
40. Чи хвилюєтеся Ви з приводу різних неприємностей, які могли б статися, хоча все скінчилося благополучно?
41. Ви неквапливі в рухах?
42. Ви коли-небудь запізнювалися на побачення або на роботу?
43. Чи часто Вам сняться кошмари?
44. Чи правда, що Ви так любите побалакати, що не пропустите нагоди поговорити з незнайомою людиною?
45. Чи турбують Вас які-небудь болі?
46. Ви б відчували себе дуже нещасним, якби тривалий час були позбавлені широкого спілкування з людьми?
47. Чи можете Ви назвати себе нервовою людиною?
48. Чи є серед Ваших знайомих люди, які Вам явно не подобаються?

49. Чи можете Ви сказати, що Ви дуже впевнена в собі людина?
50. Чи легко Ви ображаєтеся, коли вказують на Ваші помилки в роботі або на Ваші особисті промахи?
51. Ви вважаєте, що важко отримати справжнє задоволення від вечірки?
52. Чи турбує Вас почуття, що Ви чимось гірші за інших?
53. Чи легко Вам внести пожвавлення в досить нудну компанію?
54. Чи буває, що Ви говорите про речі, в яких зовсім не розбираєтеся?
55. Чи турбуєтеся Ви про своє здоров'я?
56. Чи любите Ви жартувати над іншими?
57. Чи страждаєте Ви від безсоння?

“Ключ”

Шкала “Екстраверсія-Інтроверсія”

Відповідь “так” – питання 1, 3, 8, 10, 13, 17, 22, 25, 27, 39, 44, 46, 49, 53, 56.

Відповідь “ні” – питання 5, 15, 20, 29, 32, 34, 37, 41, 51.

Шкала “Нейротизм-Стабільність”

Відповідь “так” – питання 2, 4, 7, 9, 11, 14, 16, 19, 21, 23, 26, 28, 31, 33, 35, 38, 40, 43, 45, 47, 50, 52, 55, 57.

Шкала “Корекції”

Відповідь “так” – питання 6, 24, 36.

Відповідь “ні” – питання 12, 18, 30, 42, 48, 54.

Інтерпретація результатів

Шкала “Корекції”

0-3 бали – відвертий;

4-6 балів – ситуативний;

7-9 балів – брехливий.

Слід зазначити, що в даному випадку мова йде тільки про ступінь відвертості при відповідях на питання тесту, а не про брехню як особистісну характеристику. За умови, якщо за шкалою “корекції” набрано більше 5 балів – даним довіряти не можна.

Шкала “Екстраверсія-Інтроверсія”

0-2 бали – над-інтроверт;

3-6 балів – інтроверт;

7-10 балів – потенційний інтроверт;

11-14 балів – амбіверт;

15-18 балів – потенційний екстраверт;

19-22 бали – екстраверт;

23-24 бали – над-екстраверт.

Шкала “Нейротизм”

0-2 бали – над-конкордант;

3-6 балів – конкордант;

7-10 балів – потенційний конкордант;

11-14 балів – нормостенік;

15-18 балів – потенційний дискордант;

19-22 бали – дискордант;

23-24 бали – над-дискордант.

Якщо оцінка респондента збігається з відповіддю в “ключі”, то нараховується 1 бал, не збігається – 0 балів.

“Тест-опросник Г. Айзенка – Eysenck Personality Inventory (EPI)”

Методика предназначена для діагностики екстраверсії-інтроверсії і нейротизма як базисних личностних измерений, описуваних, по мненню автора, всю сукупність черт людини.

Інструкція: “Вам буде запропоновано відповісти на ряд запитань. Відповідайте тільки “да” або “ні”, відзначаючи знаком плюс (+) в відповідній графі реєстраційного бланка, якщо Ви погоджені, і знаком (-), якщо не погоджені, не роздумуйте! Важна Ваша безпосередня реакція. Вивчаються тільки Ваші особливості, тому правильних або неправильних відповідей не існує”.

Ніяких роз’яснень в час проведення опитування по окремим запитанням давати не можна. Запитання складені так, щоб вони повинні бути зрозуміли людині з будь-яким рівнем освіти.

Регистрационный бланк

Ф.И.О. (полностью) _____
 Дата обследования _____ Возраст ____ Специальность _____
 Должность (подразделение) _____ Воинское звание _____

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57			

Текст опросника

1. Часто ли Вы испытываете тягу к новым впечатлениям, к тому, чтобы “встряхнуться”, испытать возбуждение?
2. Часто ли Вы чувствуете, что нуждаетесь в друзьях, которые Вас понимают, могут Вас ободрить или утешить?
3. Вы человек беззаботный?
4. Не находите ли Вы, что Вам трудно отвечать “нет”?
5. Задумываетесь ли Вы перед тем, как что-либо предпринять?
6. Если Вы обещаете что-то сделать, всегда ли Вы сдерживаете свои обещания (независимо от того, удобно это Вам или нет)?
7. Часто ли у Вас бывают спады и подъемы настроения?
8. Обычно Вы действуете и говорите быстро, не раздумывая?
9. Часто ли Вы чувствуете себя несчастным человеком без достаточных на то причин?
10. Сделали бы Вы почти все, что угодно, на спор?
11. Возникает ли у Вас чувство робости и смущения, когда Вы

хотите познакомиться с человеком противоположного пола, который Вам симпатичен?

12. Бывает ли, что разозлившись Вы выходите из себя?

13. Часто ли Вы действуете необдуманно под влиянием минутного настроения?

14. Часто ли Вы беспокоитесь из-за того, что сделали или сказали что-нибудь такое, чего не следовало бы делать или говорить?

15. Предпочитаете ли Вы чтение книг встрече с людьми?

16. Легко ли Вас обидеть, задеть?

17. Любите ли Вы часто бывать в компании?

18. Бывают ли у Вас иногда такие мысли, которые Вы хотели бы скрыть от других?

19. Верно ли, что Вы иногда настолько полны энергии, что все “горит” в руках, а иногда чувствуете сильную вялость?

20. Предпочитаете ли Вы иметь поменьше друзей, но зато особенно близких Вам?

21. Часто ли Вы мечтаете?

22. Когда на Вас кричат, отвечаете ли Вы тем же?

23. Часто ли Вас беспокоит чувство вины?

24. Все ли Ваши привычки хороши и желательны?

25. Способны ли Вы дать волю своим чувствам и вовсю повеселиться в шумной компании?

26. Считаете ли Вы себя человеком возбудимым и чувствительным?

27. Считают ли Вас человеком живым и веселым?

28. Часто ли, сделав какое-нибудь важное дело, Вы возвращаетесь к нему мысленно и думаете, что могли бы сделать его лучше?

29. Вы больше молчите, когда находитесь в обществе других людей?

30. Вы иногда сплетничаете?

31. Бывает ли, что Вам не спится из-за того, что разные мысли приходят в голову?

32. Если Вы хотите узнать о чем-нибудь, то Вы предпочитаете прочитать об этом в книге, нежели спросить?

33. Бывает ли у Вас сильное сердцебиение?

34. Нравится ли Вам работа, которая требует от Вас пристального внимания?

35. Бывают ли у Вас приступы дрожи?
36. Верно ли, что Вы всегда говорите о знакомых людях только хорошее даже тогда, когда уверены, что они об этом не узнают?
37. Вам неприятно находиться в компании, где подшучивают друг над другом?
38. Раздражительны ли Вы?
39. Нравится ли Вам работа, которая требует быстроты действия?
40. Волнуетесь ли Вы по поводу разных неприятностей, которые могли бы произойти, хотя все закончилось благополучно?
41. Вы неторопливы в движениях?
42. Вы когда-нибудь опаздывали на свидания или на работу?
43. Часто ли Вам снятся кошмары?
44. Верно ли, что Вы так любите поговорить, что не упустите случая побеседовать с незнакомым человеком?
45. Беспокоят ли Вас какие-нибудь боли?
46. Вы бы чувствовали себя очень несчастным, если бы длительное время были лишены широкого общения с людьми?
47. Можете ли Вы назвать себя нервным человеком?
48. Есть ли среди ваших знакомых такие, которые Вам явно не нравятся?
49. Можете ли Вы сказать, что Вы весьма уверенный в себе человек?
50. Легко ли Вы обижаетесь, когда указывают на Ваши ошибки в работе или на Ваши личные промахи?
51. Вы считаете, что трудно получить настоящее удовольствие от вечеринки?
52. Беспокоит ли Вас чувство, что Вы чем-то хуже других?
53. Легко ли Вам внести оживление в довольно скучную компанию?
54. Бывает ли, что Вы говорите о вещах, в которых совсем не разбираетесь?
55. Беспокоитесь ли Вы о своем здоровье?
56. Любите ли Вы подшучивать над другими?
57. Страдаете ли Вы бессонницей?

“Ключ”

Шкала “Экстраверсия-Интроверсия”

Ответ “да” – вопросы 1, 3, 8, 10, 13, 17, 22, 25, 27, 39, 44, 46, 49, 53, 56.

Ответ “нет” – вопросы 5, 15, 20, 29, 32, 34, 37, 41, 51.

Шкала “Нейротизм-Стабильность”

Ответ “да” – вопросы 2, 4, 7, 9, 11, 14, 16, 19, 21, 23, 26, 28, 31, 33, 35, 38, 40, 43, 45, 47, 50, 52, 55, 57.

Шкала “Коррекции”

Ответ “да” – вопросы 6, 24, 36.

Ответ “нет” – вопросы 12, 18, 30, 42, 48, 54.

Интерпретация результатов

Шкала “Коррекции”

0-3 балла – откровенный;

4-6 баллов – ситуативный;

7-9 баллов – лживый.

Следует отметить, что в данном случае речь идет только о степени искренности при ответах на вопросы теста, а отнюдь не о лживости, как личностной характеристике. При условии, если по шкале “Коррекции” набрано более 5 баллов – данным доверять нельзя.

Шкала “Экстраверсия-Интроверсия”

0-2 балла – сверх-интроверт;

3-6 баллов – интроверт;

7-10 баллов – потенциальный интроверт;

11-14 баллов – амбиверт;

15-18 баллов – потенциальный экстраверт;

19-22 балла – экстраверт;

23-24 балла – сверх-экстраверт.

Шкала “Нейротизм”

0-2 балла – сверх-конкордант;

3-6 баллов – конкордант;

7-10 баллов – потенциальный конкордант;

11-14 баллов – нормостеник;

15-18 баллов – потенциальный дискордант;

19-22 балла – дискордант;

23-24 балла – сверх-дискордант.

При совпадении оценки с ответом в “ключе” – 1 балл, при не совпадении – 0 баллов.

Додаток Б.2

“Шкала темпераментів” Л. Терстоуна (в адаптації Хойновського)

Методика спрямована на дослідження особливостей темпераменту людини.

Інструкція: “Ця шкала використана в дослідженнях особливостей рис особистості і включає в себе питання, що стосуються схильностей, звичок і інтересів людини. В ній немає питань, які можуть Вас збентежити, тому Вам слід відповідати на всі питання відверто й сумлінно. Будь-яка недбалість може ускладнити результат і дати невірну картину особливостей властивостей Вашої особи. На запитання можна відповісти “так”, “ні”, “не знаю”. Відповідайте “не знаю” лише в тих випадках, коли Вам важко відповісти “так” чи “ні”.

Реєстраційний бланк

П.І.Б. (повністю) _____
Дата обстеження _____ Вік _____ Посада (підрозділ) _____
Спеціальність _____ Військове звання _____

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
101	102	103	104	105	106	107	108	109	110
111	112	113	114	115	116	117	118	119	120
121	122	123	124	125	126	127	128	129	130
131	132	133	134	135	136	137	138	139	140

Текст опитувальника

1. Чи подобалися Вам в дитинстві ігри, що вимагають великої рухливості?
2. Чи любите Ви займатись у вільний час фізичною роботою?
3. Чи часто Ви розповідаєте жарти, щоб розвеселити інших?
4. Чи важко Вам виступати з промовою перед великою групою людей?
5. Чи легко змінюється Ваш настрій під впливом інших людей?
6. Чи часто Ви зустрічаєтеся зі своїми друзями вечорами?
7. Чи часто Ви включаєте в свою роботу нові ідеї?
8. Чи часто Ви в розмові з іншими жестикулюєте руками, головою?
9. Чи грали Ви колись за власним бажанням у футбол?
10. Чи любите Ви розважатися в компанії весело та безтурботно?
11. Чи часто ви є організатором будь-яких колективних заходів?
12. Чи можете Ви відпочивати в галасливій компанії?
13. Чи є їжа, яку Ви не любите?
14. Чи часто Ви буваєте замислені?
15. Зазвичай Ви працюєте швидко й енергійно?
16. Чи отримуєте Ви задоволення від роботи з використанням технічних інструментів?
17. Чи любите Ви бути присутнім у місцях, де щось відбувається?
18. Чи любите Ви керувати на зборах?
19. Чи часто Ви помічаєте за собою деякі особливості, які перешкоджають Вам прийняти рішення?
20. Чи легко Ви знайомитеся з новими людьми (випадковими)?
21. Чи любите Ви роботу, що вимагає терпіння й старанності?
22. Якщо Ви уявите себе за кермом автомобіля, подобалася б Вам швидка їзда?
23. Чи любите Ви роботу, що вимагає фізичних зусиль?
24. Чи охоче Ви веселите й пожвавлюєте компанію?
25. Чи любите Ви роботу, що вимагає багато розмов з іншими людьми?
26. Чи залишаєтеся Ви зазвичай стриманим і спокійним, коли інші втрачають голову?
27. Чи легко Ви домагаєтеся дружби й довіри?
28. Чи любите Ви займатися теоретичними проблемами?
29. Як Ви вважаєте, чи швидко Ви зазвичай справляєтеся зі своїми проблемами?

30. Чи часто Ви займаєтеся спортом?
31. Чи любите Ви ризикувати для отримання задоволення від ризику?
32. Чи любите Ви роботу, в якій треба багато говорити?
33. Чи можете Ви займатися при включеному радіоприймачі?
34. Чи думаєте Ви, що Вас часто вважають неприємним, холодним?
35. Чи були Ви серйозною дитиною?
36. Чи часто Ви поспішаєте?
37. Чи вправно Ви користуєтеся інструментами?
38. Чи любите Ви часті зміни або розмаїтість?
39. Чи любите Ви бути лідером у заходах із друзями?
40. Чи часто Ви переходите від печалі до радості і від радості до смутку без поважної причини?
41. Чи любите Ви роботу, яка потребує багатьох контактів з людьми?
42. Чи віддаєте Ви перевагу при вирішенні важливої проблеми самостійно поміркувати, ніж порадитися з іншими?
43. Чи вважаєте Ви, що у Вас є звичка щось крутити в руках?
44. Чи захоплювало Вас коли-небудь полювання?
45. Чи любите Ви роботу, в якій треба змагатися з іншими?
46. Чи любите Ви, щоб на Вас звертали увагу?
47. Чи можете Ви творчо працювати в умовах, які не сприяють зосередженню?
48. Чи любите Ви відзначати річниці, дні народження та інше?
49. Чи любите Ви роботу, яка вимагає великої акуратності?
50. Чи вважають Вас спокійною людиною?
51. Чи часто Ви відчуваєте потребу в русі й фізичному навантаженні?
52. Чи вважають Вас безтурботною людиною?
53. Чи любите Ви виступати з новими проектами, ідеями?
54. Чи буває, що Ви несподівано відчуваєте сильний голод?
55. Чи вважаєте Ви себе малодоступною людиною для інших?
56. Чи віддаєте Ви перевагу роботі на самоті?
57. Чи часто Ви чекаєте, щоб Ваші проблеми вирішилися самі?
58. Чи любите Ви показувати свою перевагу в силі над іншими?
59. Чи любите Ви роботу, в якій часто змінюється характер діяльності?
60. Під час товариських заходів чи віддаєте Ви перевагу триматися осторонь?

61. Чи часто Вас дратують повсякденні дрібниці?
62. Чи інші люди залюбки з Вами відверті?
63. Чи любите Ви роботу, при якій треба багато читати?
64. Чи Ви розмовляєте повільніше, ніж інші люди?
65. Чи Ви були в дитинстві членом команди з волейболу або баскетболу?
66. Чи маєте Ви зазвичай на все готову відповідь?
67. Чи охоче Ви підтримуєте нові проекти?
68. Чи втрачаєте Ви апетит, коли щось виводить Вас з рівноваги?
69. Чи любите Ви бути членом різних організацій, секцій, федерацій?
70. Чи любите Ви впроваджувати нові методи роботи?
71. Чи швидко Ви їсте, навіть коли у Вас багато часу?
72. Чи любите Ви рубати дрова?
73. Чи кричите Ви зазвичай разом з іншими, коли дивитесь змагання?
74. В небезпечній, складній ситуації чи схильні Ви брати ініціативу в свої руки?
75. Чи дратує Вас, коли Вам заважають, а треба зосередитися?
76. Чи відчуваєте Ви себе вільно у великій компанії?
77. Коли Ви були дитиною, чи часто Ви грали один?
78. Зазвичай чи швидко Ви працюєте?
79. Чи були Ви капітаном спортивної команди?
80. Чи часто Ви задоволені собою та оточуючими?
81. Чи любите Ви говорити тости і виступати з промовою?
82. Чи легко Ви відновлює перервану роботу?
83. Зазвичай чи відверті Ви з незнайомими?
84. Чи любите Ви розповідати людям про те, що з Вами трапилось?
85. Чи любите Ви повільну роботу, що вимагає розмірковування?
86. Хотіли б Ви займатися боксом?
87. Чи пригадуєте Ви зазвичай одразу прізвище людини, яку Ви зустріли?
88. Чи трапляється Вам вносити нові пропозиції на зборах?
89. Чи хвилюєтеся Ви зазвичай, коли роботу треба виконати в строк?
90. Чи висловлюєтеся Ви звичайно в розмові без труднощів?

91. Чи любите Ви винаходити нове обладнання та методи роботи?
92. Чи надаєте Ви перевагу зробити щось самому, ніж чекати, поки це зроблять інші?
93. Чи приносить Вам задоволення змагатися з кимось?
94. Чи любите Ви швидко й різноманітну роботу?
95. Чи легко Вам віддати наказ іншим?
96. Чи часто Ви буваєте нетерплячі?
97. Чи багато часу зазвичай необхідно іншим, щоб з Вами познайомитися?
98. Чи любите Ви працювати в спокійному й тихому місці?
99. Чи розмовляєте Ви зазвичай голосніше за інших?
100. Хотіли б Ви їздити верхи заради задоволення?
101. Чи встаєте Ви вранці з ліжка швидко й енергійно?
102. Чи часто Ви вичікуєте та віддаєте ініціативу іншим?
103. Чи вважають Вас інші оптимістом?
104. Чи часто Ви сумуєте в компанії?
105. Чи часто Ви вважаєте, що книги більш цікаві, ніж люди?
106. Чи любите Ви роботу, що вимагає руху?
107. Чи справляєтеся Ви зазвичай швидко з ремонтом?
108. Чи швидко Ви зазвичай приймаєте рішення?
109. Чи уникаєте Ви виступати з промовою?
110. Чи швидко Ви прокидаєтесь?
111. Чи любите Ви проводити вільний час в компанії?
112. Чи любите Ви аналізувати свої вчинки?
113. Чи часто Ви працюєте повільно, не поспішаючи?
114. Чи любите Ви проводити свій вільний час на повітрі?
115. Чи були Ви в молодості організатором сміливих вчинків?
116. Чи буває так, що Ви в компанії розмовляєте одночасно з кількома людьми?
117. Чи буває так, що Ви говорите не замислюючись, а потім шкодуєте про це?
118. Чи часто Ви відчуваєте бажання залишитися на самоті?
119. Чи надаєте Ви перевагу черпати знання з книг, ніж із життя?
120. Чи ходите Ви зазвичай швидше за інших?
121. Чи любите Ви іноді відчувати втому від фізичної роботи?
122. Чи часто Ви відчуваєте, що у Вас надлишок енергії?
123. Чи траплялося Вам у дитинстві бути лідером в іграх?
124. Чи легко інші люди впливають на Вас?

125. Чи охоче Ви працюєте в колективі?
 126. Чи віддаєте Ви перевагу ввечері залишатися на самоті, ніж перебувати в компанії?
 127. Чи швидко Ви зазвичай одягаєтеся?
 128. Чи часто у Вас холодні руки й ноги?
 129. Чи легко Ви приймаєте рішення?
 130. Зазвичай Ви без великих коливань приймаєте рішення?
 131. Чи Ви зазвичай засмучуєтеся перед від'їздом?
 132. Чи любите Ви, коли Вас відвідують під час хвороби?
 133. Чи любите Ви залишатися зі своїми думками наодинці?
 134. Чи швидко Ви пишете?
 135. Чи охоче б Ви займалися роботою в саду?
 136. Чи довго Ви зазвичай переживаєте що-небудь?
 137. Чи любите Ви роботу, що вимагає Вашого впливу на інших?
 138. Чи засмучує Вас можливість невдачі?
 139. Чи були Ви в дитинстві несміливим?
 140. Чи любите Ви мати багато друзів?

“Ключ”

При збігу оцінки з відповіддю в “ключі” – 2 бали, відповідь “не знаю” – 1 бал, при неспівпаданні оцінки з відповіддю в “ключі” – 0 балів.

1. Активність

“Так” – 1, 8, 15, 22, 29, 36, 43, 71, 78, 92, 99, 106, 120, 127, 134;
 “Ні” – 50, 57, 64, 85, 113.

2. Фізична активність

“Так” – 2, 9, 16, 23, 30, 37, 44, 51, 58, 65, 72, 79, 86, 93, 100, 107, 114, 121, 135;
 “Ні” – 128.

3. Імпульсивність

“Так” – 3, 10, 17, 24, 31, 38, 45, 52, 59, 66, 73, 80, 87, 94, 101, 108, 115, 122, 129;
 “Ні” – 136.

4. Лідерство

“Так” – 11, 18, 25, 32, 39, 46, 53, 67, 74, 81, 88, 95, 116, 123, 130, 137;
 “Ні” – 4, 60, 102, 109.

5. Врівноваженість

“Так” – 12, 26, 33, 47, 82, 103;
 “Ні” – 5, 19, 40, 54, 61, 68, 75, 89, 96, 110, 117, 124, 131, 138.

6. Товариськість

“Так” – 6, 20, 27, 41, 48, 62, 69, 76, 83, 90, 111, 125, 132;

“Ні” – 13, 34, 55, 97, 104, 118, 139.

7. Рефлексивність

“Так” – 7, 14, 21, 28, 35, 42, 49, 56, 63, 70, 77, 91, 98, 105, 112, 119, 126, 133;

“Ні” – 84, 140.

Інтерпретація результатів

0-10 – ніяк не виражена;

11-20 – низький ступінь;

21-30 – середній ступінь;

31-40 – високий ступінь.

Характеристика виділених Л. Терстоуном факторів, що описується тільки за одним полюсом, виглядає таким чином:

1. *Активність*. Такі індивіди швидко працюють, навіть якщо немає необхідності поспішати; швидко рухаються, нетерплячі, навіть якщо потрібно зберігати спокій; постійно в дії, схильні до поспішності. Як правило, багато говорять, ходять, пишуть.

2. *Фізична активність*. Фізично бадьорі індивіди, займаються спортом, люблять роботу, особливо на повітрі та таку, що вимагає м'язових зусиль. Віддають перевагу будь-якій фізичній активності, що супроводжується великими енергетичними затратами.

3. *Імпульсивність*. Настрій безтурботний і легковажний, швидко приймають рішення, дуже легко переходять від однієї задачі до іншої, діють під впливом хвилинних спонукань.

4. *Лідерство*. Схильні керувати іншими людьми, брати на себе відповідальність, ініціативні – хоча насправді не завжди домінують у даній групі – охоче виступають публічно та організують усякі товариські заходи.

5. *Врівноваженість*. Індивіди, для яких характерний незворушний, рівний настрій, у критичні моменти зберігають спокій, мають здібність розряджатися, навіть у несприятливих умовах легко зосереджуються, без зусиль переривають незакінчену роботу або продовжують її, коли вимагає ситуація.

6. *Товариськість*. Люблять перебувати в компанії, легко заводять знайомства, поступливі, доброзичливі, схильні до співпраці, приємні в спілкуванні.

7. *Рефлексивність*. Схильні до роздумів, віддають перевагу теоретичній діяльності, часто займаються самоспостереженням, зазвичай спокійні, охоче працюють на самоті, люблять діяльність, що вимагає точності, охочіше планують, ніж реалізують намічене.

Методика “Шкала темпераментов” Л. Терстоуна (в адаптации Хойновского)

Методика направлена на исследование особенностей темперамента человека.

Инструкция: “Эта шкала использована в исследованиях особенностей черт личности и включает в себя вопросы, касающиеся склонностей, привычек и интересов человека. В ней нет вопросов, которые могут Вас смутить, поэтому Вам следует отвечать на все вопросы откровенно и добросовестно. Всякая небрежность может усложнить результат и дать неверную картину особенностей свойств Вашей личности. На вопрос можно ответить “да”, “нет”, “не знаю”. Отвечайте “не знаю” лишь в тех случаях, когда Вам трудно ответить “да” или “нет”.

Регистрационный бланк

Ф.И.О. (полностью) _____
 Дата обследования _____ Возраст ____ Специальность _____
 Должность (подразделение) _____ Воинское звание _____

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
101	102	103	104	105	106	107	108	109	110
111	112	113	114	115	116	117	118	119	120
121	122	123	124	125	126	127	128	129	130
131	132	133	134	135	136	137	138	139	140

Текст опросника

1. Нравились ли Вам в детстве игры, требующие большой подвижности?
2. Любите ли Вы заниматься в свободное время физической работой?
3. Часто ли Вы рассказываете шутки, чтобы развеселить других?
4. Трудно ли Вам выступать с речью перед большой группой людей?
5. Легко ли меняется Ваше настроение под влиянием других людей?
6. Часто ли Вы встречаетесь со своими друзьями по вечерам?
7. Часто ли Вы включаете в свою работу новые идеи?
8. Часто ли Вы в разговоре с другими жестикулируете руками, головой?
9. Играли ли Вы когда-то по собственной охоте в футбол?
10. Любите ли Вы развлекаться в компании весело и беззаботно?
11. Часто ли Вы являетесь организатором каких-либо коллективных мероприятий?
12. Можете ли Вы отдыхать в шумной компании?
13. Есть ли пища, которую Вы не любите?
14. Часто ли Вы бываете задумчивы?
15. Обычно Вы работаете быстро и энергично?
16. Получаете ли Вы удовольствие от работы с использованием технических инструментов?
17. Любите ли Вы присутствовать в местах, где что-то происходит?
18. Любите ли Вы руководить на собраниях?
19. Часто ли Вы замечаете за собой некоторые особенности, которые затрудняют Вас принять решение?
20. Легко ли Вы знакомитесь с новыми людьми (случайными)?
21. Любите ли Вы работу, требующую терпения и старательности?
22. Если Вы представите себя за рулем автомобиля, нравилась бы Вам быстрая езда?
23. Любите ли Вы работу, требующую физических усилий?
24. Охотно ли Вы веселите и оживляете компанию?
25. Любите ли Вы работу, требующую много разговоров с другими людьми?
26. Остаетесь ли Вы обычно сдержанным и спокойным, когда другие теряют голову?

27. Легко ли Вы добиваетесь дружбы и доверия?
28. Любите ли Вы заниматься теоретическими проблемами?
29. Как Вы считаете, быстро ли Вы обычно справляетесь со своими проблемами?
30. Часто ли Вы занимаетесь спортом?
31. Любите ли Вы рисковать для получения удовольствия от риска?
32. Любите ли Вы работу, в которой надо много говорить?
33. Можете ли Вы заниматься при включенном радиоприемнике?
34. Думаете ли Вы, что Вас часто считают неприятным, холодным?
35. Были ли Вы серьезным ребенком?
36. Часто ли Вы спешите?
37. Ловко ли Вы пользуетесь инструментами?
38. Любите ли Вы частые изменения или разнообразие?
39. Любите ли Вы быть лидером в мероприятиях с друзьями?
40. Часто ли Вы переходите от печали к радости и от радости к печали без уважительной причины?
41. Любите ли Вы работу, которая требует многих контактов с людьми?
42. При решении важной проблемы, предпочитаете ли Вы самостоятельно поразмышлять, чем посоветоваться с другими?
43. Считаете ли Вы, что у Вас есть привычка что-то крутить в руках?
44. Увлекала ли Вас когда-то охота?
45. Любите ли Вы работу, в которой надо соревноваться с другими?
46. Любите ли Вы, чтобы на Вас обращали внимание?
47. Можете ли Вы творчески работать в условиях, не способствующих сосредоточению?
48. Любите ли Вы отмечать годовщины, дни рождения и другое?
49. Любите ли Вы работу, которая требует большой аккуратности?
50. Считают ли Вас спокойным человеком?
51. Часто ли Вы чувствуете потребность в движении и физической нагрузке?
52. Слывете ли Вы беззаботным человеком?
53. Любите ли Вы выступать с новыми проектами, идеями?
54. Бывает ли, что Вы неожиданно чувствуете сильный голод?
55. Считаете ли Вы себя малодоступным для других?
56. Предпочитаете ли Вы работать в одиночестве?
57. Часто ли Вы ждете, чтобы Ваши проблемы решились сами?

58. Любите ли Вы показывать свое превосходство в силе над другими?

59. Любите ли Вы работу, в которой часто меняется характер деятельности?

60. Во время товарищеских мероприятий предпочитаете ли Вы держаться в стороне?

61. Часто ли Вас раздражают повседневные мелочи?

62. Охотно ли другие люди откровенны с Вами?

63. Любите ли Вы работу, при которой надо много читать?

64. Говорите ли Вы медленнее, чем другие люди?

65. Были ли Вы в детстве членом команды по волейболу или баскетболу?

66. Имеете ли Вы обычно на все готовый ответ?

67. Охотно ли Вы поддерживаете новые проекты?

68. Теряете ли Вы аппетит, когда что-то выводит Вас из равновесия?

69. Любите ли Вы быть членом разных организаций, секций, федераций?

70. Любите ли Вы внедрять новые методы работы?

71. Быстро ли Вы едите, даже когда у Вас много времени?

72. Любите ли Вы рубить дрова?

73. Кричите ли Вы обычно вместе с другими, когда смотрите соревнование?

74. В опасной, сложной ситуации склонны ли Вы брать инициативу в свои руки?

75. Раздражает ли Вас, когда Вам мешают, а надо сосредоточиться?

76. Чувствуете ли Вы себя свободно в большой компании?

77. Когда Вы были ребенком, часто ли Вы играли один?

78. Обычно быстро ли Вы работаете?

79. Были ли Вы капитаном спортивной команды?

80. Часто ли Вы довольны собой и окружающими?

81. Любите ли Вы говорить тосты и выступать с речью?

82. Легко ли Вы возобновляете прерванную работу?

83. Обычно откровенны ли Вы с незнакомыми?

84. Любите ли Вы рассказывать людям о том, что с Вами случилось?

85. Любите ли Вы медленную работу, требующую размышления?

86. Хотели бы Вы заниматься боксом?

87. Вспоминаете ли Вы обычно сразу фамилию человека, которого Вы встретили?

88. Случается ли Вам вносить новые предложения на собраниях?

89. Волнуетесь ли Вы обычно, когда работу надо выполнить в срок?

90. Высказываетесь ли Вы обычно в разговоре без затруднения?

91. Любите ли Вы изобретать новое оборудование и методы работы?

92. Предпочитаете ли Вы сделать что-то сами, чем ждать, пока это сделают другие?

93. Приносит ли Вам удовольствие соревноваться с кем-то?

94. Любите ли Вы быструю и разнообразную работу?

95. Легко ли Вам приказывать другим?

96. Часто ли Вы бываете нетерпеливы?

97. Много ли времени обычно необходимо другим, чтобы с Вами познакомиться?

98. Любите ли Вы работать в спокойном и тихом месте?

99. Говорите ли Вы обычно громче других?

100. Хотели бы Вы ездить верхом ради удовольствия?

101. Встаете ли Вы утром с кровати быстро и энергично?

102. Часто ли Вы выжидаете и отдаете инициативу другим?

103. Считают ли Вас другие оптимистом?

104. Часто ли Вы скучаете в компании?

105. Часто ли Вы считаете, что книги более интересны, чем люди?

106. Любите ли Вы работу, требующую движения?

107. Справляетесь ли Вы обычно быстро с ремонтом?

108. Быстро ли Вы обычно принимаете решение?

109. Избегаете ли Вы выступать с речью?

110. Быстро ли Вы просыпаетесь?

111. Любите ли Вы проводить свободное время в компании?

112. Любите ли Вы анализировать свои поступки?

113. Часто ли Вы работаете медленно, неспеша?

114. Любите ли Вы проводить свое свободное время на воздухе?

115. Были ли Вы в молодости организатором смелых поступков?

116. Бывает ли так, что Вы в компании разговариваете одновременно с несколькими людьми?

117. Бывает ли так, что Вы говорите не задумываясь, а потом сожалеете об этом?

118. Часто ли Вы испытываете желание остаться одному?

119. Предпочитаете ли Вы черпать знания из книг, чем из жизни?

120. Ходите ли Вы обычно быстрее других?
121. Любите ли Вы иногда испытывать утомление от физической работы?
122. Часто ли Вы чувствуете, что у Вас избыток энергии?
123. Случалось ли Вам в детстве быть лидером в играх?
124. Легко ли другие люди влияют на Вас?
125. Охотно ли Вы работаете в коллективе?
126. Предпочитаете ли Вы вечером оставаться один, чем находиться в компании?
127. Быстро ли Вы обычно одеваетесь?
128. Часто ли у Вас холодные руки и ноги?
129. Легко ли Вы принимаете решения?
130. Обычно Вы без больших колебаний принимаете решения?
131. Обычно расстраиваетесь ли Вы перед отъездом?
132. Любите ли Вы, когда Вас навещают во время болезни?
133. Любите ли Вы оставаться со своими мыслями наедине?
134. Быстро ли Вы пишете?
135. Охотно ли Вы занимались бы работой в саду?
136. Долго ли Вы обычно переживаете что-либо?
137. Любите ли Вы работу, требующую Вашего влияния на других?
138. Огорчает ли Вас возможность неудачи?
139. Были ли Вы в детстве несмелым?
140. Любите ли Вы иметь много друзей?

“Ключ”

При совпадении оценки с ответом в “ключе” – 2 балла, ответ “не знаю” – 1 балл, при несовпадении оценки с ответом в “ключе” – 0 баллов.

1. Активность

“Да” – 1, 8, 15, 22, 29, 36, 43, 71, 78, 92, 99, 106, 120, 127, 134;

“Нет” – 50, 57, 64, 85, 113.

2. Физическая активность

“Да” – 2, 9, 16, 23, 30, 37, 44, 51, 58, 65, 72, 79, 86, 93, 100, 107, 114, 121, 135;

“Нет” – 128.

3. Импульсивность

“Да” – 3, 10, 17, 24, 31, 38, 45, 52, 59, 66, 73, 80, 87, 94, 101, 108, 115, 122, 129;

“Нет” – 136.

4. Лидерство

“Да” – 11, 18, 25, 32, 39, 46, 53, 67, 74, 81, 88, 95, 116, 123, 130, 137;

“Нет” – 4, 60, 102, 109.

5. Уравновешенность

“Да” – 12, 26, 33, 47, 82, 103;

“Нет” – 5, 19, 40, 54, 61, 68, 75, 89, 96, 110, 117, 124, 131, 138.

6. Общительность

“Да” – 6, 20, 27, 41, 48, 62, 69, 76, 83, 90, 111, 125, 132;

“Нет” – 13, 34, 55, 97, 104, 118, 139.

7. Рефлексивность

“Да” – 7, 14, 21, 28, 35, 42, 49, 56, 63, 70, 77, 91, 98, 105, 112, 119, 126, 133;

“Нет” – 84, 140.

Интерпретация результатов

0-10 – никак не выражено;

11-20 – низкая степень;

21-30 – средняя степень;

31-40 – высокая степень.

Характеристика выделенных Л. Терстоуном факторов, описываемая только по одному полюсу, выглядит следующим образом:

1. *Активность*. Такие индивиды быстро работают, даже если нет необходимости спешить; быстро двигаются, нетерпеливы, даже если требуется сохранять спокойствие; постоянно в действии, склонны к поспешности. Как правило, много говорят, ходят, пишут.

2. *Физическая активность*. Физически бодрые индивиды, занимаются спортом, любят работу, особенно на воздухе и требующую мускульных усилий. Предпочитают всякую физическую активность, сопровождающуюся большими энергетическими затратами.

3. *Импульсивность*. Настроение беззаботное и легкомысленное, быстро принимают решение, очень легко переходят от одной задачи к другой, действуют под влиянием минутных побуждений.

4. Лидерство. Склонны руководить другими людьми, брать на себя ответственность, инициативны – хотя в действительности не всегда доминируют в данной группе, – охотно выступают публично и организуют всякие товарищеские мероприятия.

5. Уравновешенность. Индивиды, для которых характерно невозмутимое, ровное расположение духа, в критические моменты сохраняют спокойствие, обладают способностью разряжаться, даже в неблагоприятных условиях легко сосредоточиваются, без труда прерывают неоконченную работу или продолжают ее, когда требует ситуация.

6. Общительность. Любят находиться в компании, легко заводят знакомства, покладисты, доброжелательны, склонны к сотрудничеству, приятны в общении.

7. Рефлексивность. Склонны к размышлениям, предпочитают теоретическую деятельность практической, часто занимаются самонаблюдением, обычно спокойны, охотно работают в уединении, любят деятельность, требующую точности, охотней планируют, чем реализуют намеченное.

Додаток Б.3

Опитувальник К. Леонгарда-Г. Шмішека

Призначений для діагностування типу акцентуації особистості.

Інструкція: “Вам пропонується відповісти на 88 запитань, які стосуються різних сторін Вашої особистості. Якщо Ви згодні із ствердженням, поставте в реєстраційному бланку поруч з номером запитання знак “+” (“так”), якщо ні – знак “-”. Довго над питаннями не розмірковуюйте, правильних і неправильних відповідей немає”.

Реєстраційний бланк

П.І.Б. (повністю) _____

Дата обстеження _____ Вік _____ Посада (підрозділ) _____

Спеціальність _____ Військове звання _____

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44
45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66
67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88

Текст опитувальника

1. У Вас часто веселий і безтурботний настрій?
2. Ви чутливі до образ?
3. Чи буває так, що у Вас на очі навертаються сльози в кіно, театрі, в бесіді тощо?
4. Зробивши щось, Ви сумніваєтеся, чи все зроблено правильно, до тих пір, поки ще раз не переконаєтеся в тому, що все зроблено правильно?
5. В дитинстві Ви були таким же сміливим і відчайдушним, як усі Ваші однолітки?
6. Чи часто у Вас змінюється настрій від стану безпричинної радості до стану глибокого суму?
7. Чи є Ви центром уваги в колективі, в компанії?

8. Чи буває так, що Ви безпричинно знаходитеся в такому буркотливому настрої, що з Вами краще не розмовляти?
9. Ви серйозна людина?
10. Чи здатні Ви захоплюватися будь-чим?
11. Ви підприємливий?
12. Ви швидко забуваєте, якщо Вас хтось образить?
13. Чи Ви м'якосердий?
14. Опускаючи лист у поштову скриньку, чи перевіряєте Ви, проводячи рукою по щілині скриньки, що лист повністю впав?
15. Чи прагнете Ви бути в числі кращих співробітників?
16. Чи бувало Вам страшно в дитинстві під час грози або при зустрічі з незнайомим собакою, а може, таке відчуття буває і тепер?
17. Чи прагнете Ви в усьому і всюди дотримуватися порядку?
18. Чи залежить Ваш настрій від зовнішніх обставин?
19. Чи люблять Вас Ваші знайомі?
20. Чи часто у Вас буває відчуття сильного внутрішнього занепокоєння, відчуття можливої біди, неприємності?
21. У Вас часто буває дещо пригнічений настрій?
22. Чи була у Вас хоча б один раз істерика або нервовий зрив?
23. Чи важко Вам усидіти на одному місці?
24. Якщо до Вас поставилися несправедливо, чи енергійно Ви відстоюєте свої інтереси?
25. Чи можете Ви зарізати курку, вівцю?
26. Чи роздратовує Вас, якщо вдома занавіска або край скатертини висять нерівно, і чи відразу Ви прагнете поправити їх?
27. У дитинстві Ви боялися залишатися один у будинку?
28. Чи часто у Вас безпричинно змінюється настрій?
29. Чи завжди Ви прагнете бути достатньо сильним фахівцем у своїй справі?
30. Чи швидко Ви починаєте злитися або впадати в гнів?
31. Чи можете Ви бути дуже веселим?
32. Чи буває так, що відчуття повного щастя буквально пронизує Вас?
33. Як Ви думаєте, чи вийшов би з Вас ведучий, конференсьє в концерті, виставі?
34. Ви звичайно виказуєте свою думку достатньо відверто і недвозначно?
35. Вам важко переносити вид крові? Чи не викликає це у Вас неприємного відчуття?

36. Чи любите Ви роботу, де необхідна висока особистісна відповідальність?

37. Чи схильні Ви захищати тих, по відношенню до кого, на Ваш погляд, учинили несправедливо?

38. Вам важко, страшно спускатися в темний підвал?

39. Чи віддаєте Ви перевагу роботі, де необхідно діяти швидко, але не вимагається високої її якості?

40. Чи товариська Ви людина?

41. В школі Ви охоче декламували вірші?

42. Чи тікали Ви в дитинстві з домівки?

43. Чи здається Вам життя важким?

44. Чи буває так, що після конфлікту або образи Ви були до того засмучені, що займатися справою здавалося просто нестерпно?

45. Чи можна сказати, що при невдачі Ви не втрачаєте відчуття гумору?

46. Чи робите Ви першим кроки до примирення, якщо Вас хто-небудь образив?

47. Ви дуже любите тварин?

48. Чи повертаєтеся Ви, щоб переконатися, що залишили будинок або робоче місце в порядку?

49. Чи переслідує Вас неясна думка про те, що з Вами, Вашими близькими може трапитися щось страшне?

50. Чи вважаєте Ви, що Ваш настрій дуже мінливий?

51. Чи важко Вам доповідати, виступати перед аудиторією?

52. Чи можете Ви вдарити кривдника, якщо він Вас образить?

53. У Вас велика потреба в спілкуванні з іншими людьми?

54. Ви належите до тих, хто при розчаруванні впадає в глибокий відчай?

55. Вам подобається робота, що вимагає енергійної організаторської діяльності?

56. Чи наполегливо Ви добиваєтеся наміченої мети, якщо на шляху до неї доводиться долати масу перешкод?

57. Чи може трагічний фільм зворушити Вас так, що на очах виступлять сльози?

58. Чи часто Вам важко заснути через те, що проблеми попереднього або майбутнього дня весь час крутяться у Вас у голові?

59. У школі Ви іноді підказували своїм товаришам або давали їм списувати?

60. Чи потрібне Вам велике напруження волі, щоб вночі пройти через кладовище?

61. Чи ретельно Ви стежите за тим, щоб кожна річ у Вашій квартирі була точно на одному й тому ж місці?

62. Чи буває так, що перед сном у Вас гарний настрій, а вранці Ви встаєте похмурим?

63. Чи легко Ви звикаєте до нових ситуацій?

64. Чи бувають у Вас головні болі?

65. Ви часто смієтеся?

66. Чи можете Ви бути привітним із тими, кого явно не цінуєте, не любите, не поважаєте?

67. Ви рухлива людина?

68. Ви дуже переживаєте через несправедливість?

69. Ви настільки любите природу, що можете назвати себе її другом?

70. Йдучи з дому або лягаючи спати, Ви перевіряєте, чи вимкнено скрізь світло і чи замкнуті двері?

71. Ви дуже боязливі?

72. Чи зміниться Ваш настрій при вживанні алкоголю?

73. Раніше Ви охоче брали участь у гуртках художньої самодіяльності, а може, і зараз берете участь?

74. Чи відчуваєте Ви іноді потяг до чогось невідомого, цікавого?

75. Ви розцінюєте життя більш песимістично, ніж радісно?

76. Чи може Ваш настрій змінитися так різко, що стан радості раптом змінюється похмурою пригніченістю?

77. Чи вдається Вам під час спілкування з людьми підняти їм настрій?

78. Чи довго Ви переживаєте гнів, зберігаєте почуття образи?

79. Чи переживаєте Ви довгий час горе інших людей?

80. Чи часто Ви, будучи школярем, переписували сторінки у Вашому зошиті, якщо допускали виправлення?

81. Чи ставитеся Ви до людей більше з недовірою та обережністю, ніж із довірливістю?

82. Чи часто Ви бачите страшні сни?

83. Чи буває, що Ви остерігаєтеся того, що можете кинутися під колеса потягу, що рухається, або вистрибнути з високо розташованого відкритого вікна?

84. У веселій компанії Вам стає веселіше?

85. Чи здатні Ви відволіктися від важкої проблеми, яка вимагає обов'язкового рішення?

86. Ви стаєте менш стриманим і відчуваєте себе більш вільно, якщо приймете алкоголь?

87. У бесіді Ви скупі на слова?

88. Якби Вам необхідно було грати на сцені, Ви змогли б так увійти в роль, щоб забули про те, що це тільки гра?

“Ключ”

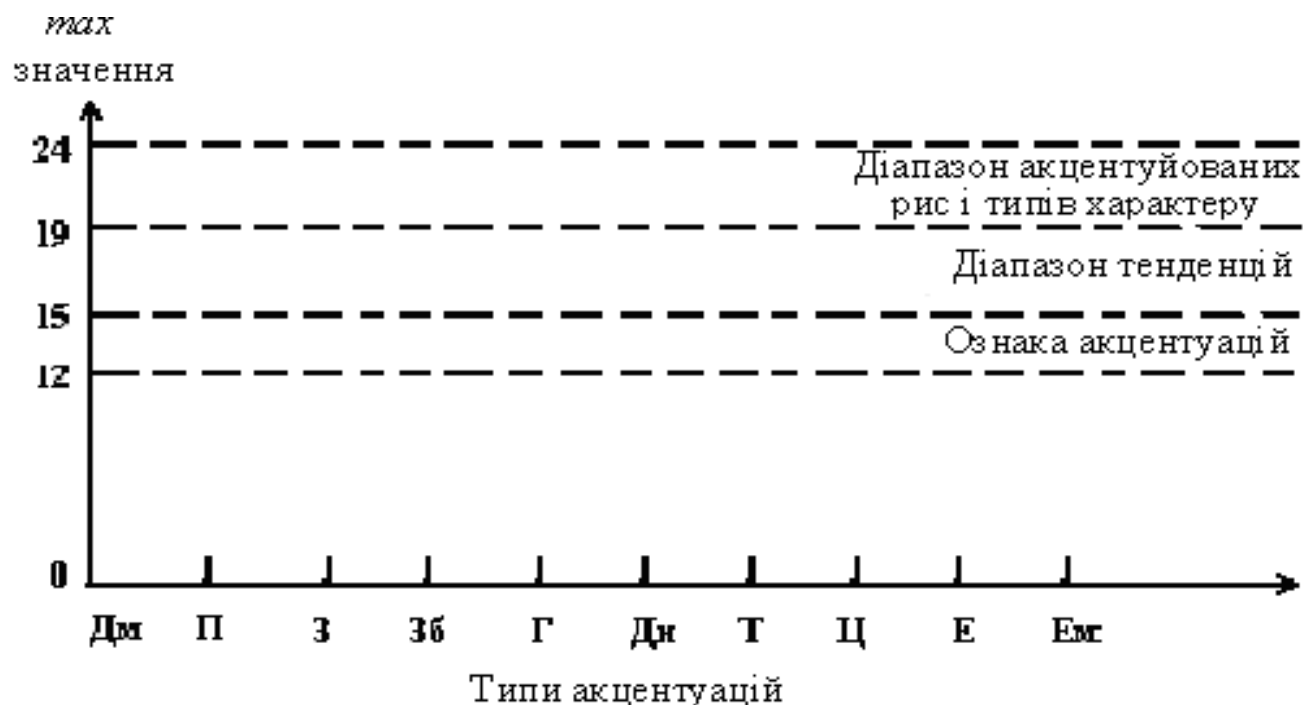
<i>Акцентації характеру</i>	Демонстративність (× 2): <i>Так:</i> 7, 19, 22, 29, 41, 44, 63, 66, 73, 85, 88; <i>Ні:</i> 51. Педантичність (× 2): <i>Так:</i> 4, 14, 17, 26, 39, 48, 58, 61, 70, 80, 83; <i>Ні:</i> 36. Застрягання (× 2): <i>Так:</i> 2, 12, 15, 24, 34, 37, 46, 56, 68, 78, 81; <i>Ні:</i> 59. Збудженість (× 3): <i>Так:</i> 8, 20, 30, 42, 52, 64, 74, 86; <i>Ні:</i> –.
<i>Акцентації темпераменту</i>	Гіпертимність (× 3): <i>Так:</i> 1, 11, 23, 33, 45, 55, 67, 77; <i>Ні:</i> –. Дистимність (× 3): <i>Так:</i> 9, 21, 43, 75, 87; <i>Ні:</i> 31, 53, 65. Тривожність (× 3): <i>Так:</i> 16, 27, 38, 49, 60, 71, 82; <i>Ні:</i> 5. Циклотимність (× 3): <i>Так:</i> 6, 18, 28, 40, 50, 62, 72, 84; <i>Ні:</i> –. Екзальтованість (× 6): <i>Так:</i> 10, 32, 54, 76; <i>Ні:</i> –. Емотивність (× 3): <i>Так:</i> 3, 13, 35, 47, 57, 69, 79; <i>Ні:</i> 25.

Обробка результатів

Для їх обробки потрібно виготовити трафарети згідно з “ключами”, які накладаються на реєстраційний бланк, заповнений респондентом. Потім здійснюється підрахунок відповідей. Згідно з “ключами” та помножених згідно з ними на 2, 3 або 6. За умови збігу відповіді на питання з “ключем” такій відповіді нараховується 1 бал, при неспівпаданні з “ключем” бали не нараховуються.

Максимальна сума балів після помноження – 24. За деякими джерелами, ознаками акцентуації вважається величина більша за 12 балів.

Інші вважають, що сума балів у межах від 15 до 19 свідчить лише про тенденцію до того чи іншого типу акцентуації. І лише у випадку перевищення 19 балів риса є акцентуваною.

Опросник К. Леонгарда-Г. Шмишека

Предназначен для диагностики типа акцентуации личности.

Инструкция: “Вам предлагается ответить на 88 вопросов, касающихся различных сторон Вашей личности. Если Вы согласны с утверждением, поставьте в регистрационном бланке рядом с его номером знак “+”, если “нет” – знак “-”. Над вопросами долго не думайте, правильных и неправильных ответов нет”.

Регистрационный бланк

Ф.И.О. (полностью) _____
 Дата обследования _____ Возраст _____ Специальность _____
 Должность (подразделение) _____ Воинское звание _____

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44
45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66
67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88

Текст опросника

1. У Вас часто веселое и беззаботное настроение?
2. Вы чувствительны к оскорблениям?
3. Бывает ли так, что у Вас на глаза наворачиваются слезы в кино, театре, в беседе и пр.?
4. Сделав что-то, Вы сомневаетесь, все ли сделано правильно, до тех пор, пока еще раз не убедитесь в том, что все сделано правильно?
5. В детстве Вы были таким же смелым и отчаянным, как все Ваши сверстники?
6. Часто ли у Вас меняется настроение от состояния беспричинной радости до состояния глубокой печали?
7. Являетесь ли Вы центром внимания в коллективе, в компании?
8. Бывает ли так, что Вы беспричинно находите в таком ворчливом настроении, что с Вами лучше не разговаривать?
9. Вы серьезный человек?
10. Способны ли Вы восторгаться, восхищаться чем-либо?
11. Предприимчивы ли Вы?
12. Вы быстро забываете, если Вас кто-то оскорбит?
13. Мягкосердечны ли Вы?
14. Опуская письмо в почтовый ящик, проверяете ли Вы, проводя рукой по щели ящика, что письмо полностью упало?
15. Стремитесь ли Вы считаться в числе лучших сотрудников?

16. Бывало ли Вам страшно в детстве во время грозы или при встрече с незнакомой собакой, а может, такое чувство бывает и теперь?

17. Стремитесь ли Вы во всем и всюду соблюдать порядок?

18. Зависит ли Ваше настроение от внешних обстоятельств?

19. Любят ли Вас Ваши знакомые?

20. Часто ли у Вас бывает чувство сильного внутреннего беспокойства, ощущение возможной беды, неприятности?

21. У Вас часто бывает несколько подавленное настроение?

22. Была ли у Вас хотя бы один раз истерика или нервный срыв?

23. Трудно ли Вам усидеть на одном месте?

24. Если по отношению к Вам несправедливо поступили, энергично ли Вы отстаиваете свои интересы?

25. Можете ли Вы зарезать курицу, овцу?

26. Раздражает ли Вас, если дома занавеска или край скатерти висят неровно, и сразу ли Вы стремитесь поправить их?

27. В детстве Вы боялись оставаться один в доме?

28. Часто ли у Вас беспричинно меняется настроение?

29. Всегда ли Вы стремитесь быть достаточно сильным специалистом в своем деле?

30. Быстро ли Вы начинаете злиться или впадать в гнев?

31. Можете ли Вы быть очень веселым?

32. Бывает ли так, что ощущение полного счастья буквально пронизывает Вас?

33. Как Вы думаете, получился бы из Вас ведущий, конференсье в концерте, представлении?

34. Вы обычно высказываете свое мнение достаточно откровенно и недвусмысленно?

35. Вам трудно переносить вид крови? Не вызывает ли это у Вас неприятного ощущения?

36. Любите ли Вы работу, где необходима высокая личная ответственность?

37. Склонны ли Вы защищать тех, по отношению к которым поступили, на Ваш взгляд, несправедливо?

38. Вам трудно, страшно спускаться в темный подвал?

39. Предпочитаете ли Вы работу, где необходимо действовать быстро, но не требуется высокого ее качества?

40. Общительный ли Вы человек?

41. В школе Вы охотно декламировали стихи?

42. Убегали ли Вы в детстве из дома?
43. Кажется ли Вам жизнь трудной?
44. Бывает ли так, что после конфликта или обиды Вы были до того расстроены, что заниматься делом казалось просто невыносимо?
45. Можно ли сказать, что при неудаче Вы не теряете чувства юмора?
46. Предпринимаете ли Вы первым шагаи к примирению, если Вас кто-нибудь обидел?
47. Вы очень любите животных?
48. Возвращаетесь ли Вы, чтобы убедиться, что оставили дом или рабочее место в порядке?
49. Преследует ли Вас неясная мысль о том, что с Вами, Вашими близкими может случиться что-то страшное?
50. Считаете ли Вы, что Ваше настроение очень изменчиво?
51. Трудно ли Вам докладывать, выступать перед аудиторией?
52. Можете ли Вы ударить обидчика, если он Вас оскорбит?
53. У Вас большая потребность в общении с другими людьми?
54. Вы относитесь к тем, кто при разочаровании впадает в глубокое отчаяние?
55. Вам нравится работа, требующая энергичной организаторской деятельности?
56. Настойчиво ли Вы добиваетесь намеченной цели, если на пути к ней приходится преодолевать массу препятствий?
57. Может ли трагический фильм взволновать Вас так, что на глазах выступают слезы?
58. Часто ли Вам трудно уснуть из-за того, что проблемы предыдущего или будущего дня все время крутятся у Вас в голове?
59. В школе Вы иногда подсказывали своим товарищам или давали им списывать?
60. Требуется ли Вам большое напряжение воли, чтобы ночью пройти через кладбище?
61. Тщательно ли Вы следите за тем, чтобы каждая вещь в Вашей квартире была точно на одном и том же месте?
62. Бывает ли так, что перед сном у Вас хорошее настроение, а утром Вы встаете мрачным?
63. Легко ли Вы привыкаете к новым ситуациям?
64. Бывают ли у Вас головные боли?
65. Вы часто смеетесь?

66. Можете ли Вы быть приветливым с теми, кого явно не цените, не любите, не уважаете?
67. Вы подвижный человек?
68. Вы очень переживаете из-за несправедливости?
69. Вы настолько любите природу, что можете назвать себя ее другом?
70. Уходя из дому или ложась спать, Вы проверяете, погашен ли везде свет и заперты ли двери?
71. Вы очень боязливы?
72. Изменится ли Ваше настроение при приеме алкоголя?
73. Раньше Вы охотно участвовали в кружках художественной самодеятельности, а может, и сейчас участвуете?
74. Испытываете ли Вы иногда влечение к чему-то заманчиво неведомому?
75. Вы расцениваете жизнь скорее пессимистично, нежели радостно?
76. Может ли Ваше настроение измениться так резко, что состояние радости вдруг сменяется угрюмой подавленностью?
77. Удастся ли Вам при общении с людьми поднять им настроение?
78. Долго ли Вы храните чувство гнева, досады?
79. Переживаете ли Вы долгое время горести других людей?
80. Часто ли Вы, будучи школьником, переписывали страницы в Вашей тетради, если допускали помарки?
81. Относитесь ли Вы к людям скорее с недоверием и осторожностью, чем с доверчивостью?
82. Часто ли Вы видите страшные сны?
83. Бывает ли, что Вы остерегаетесь того, что можете броситься под колеса проходящего поезда или выпрыгнуть из высоко расположенного окна?
84. В веселой компании Вам становится веселее?
85. Способны ли Вы отвлечься от трудной проблемы, требующей обязательного решения?
86. Вы становитесь менее сдержанным и чувствуете себя более свободно, если примете алкоголь?
87. В беседе Вы скупы на слова?
88. Если бы Вам необходимо было играть на сцене, Вы смогли бы так войти в роль, что забыли бы о том, что это только игра?

“Ключ”

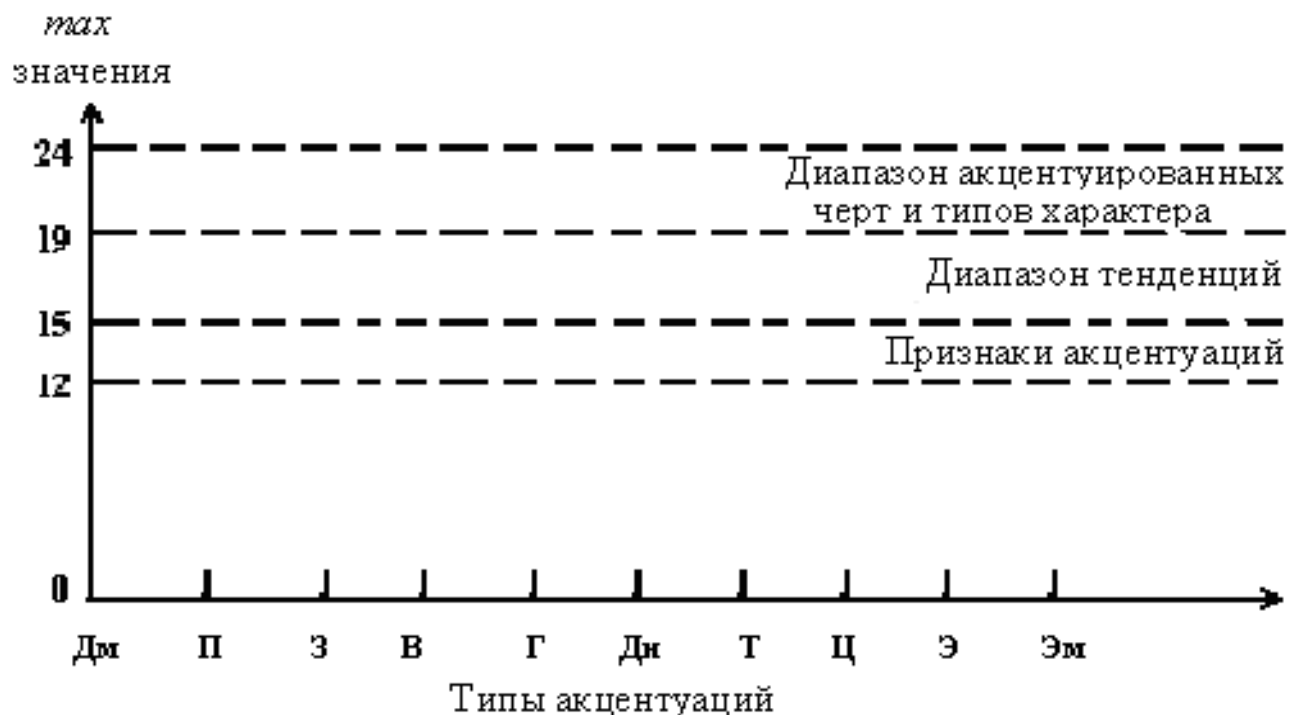
<i>Акцентуации характера</i>	<p>Демонстративность (× 2): <i>Да:</i> 7, 19, 22, 29, 41, 44, 63, 66, 73, 85, 88; <i>Нет:</i> 51.</p> <p>Педантичность (× 2): <i>Да:</i> 4, 14, 17, 26, 39, 48, 58, 61, 70, 80, 83; <i>Нет:</i> 36.</p> <p>Застревание (× 2): <i>Да:</i> 2, 12, 15, 24, 34, 37, 46, 56, 68, 78, 81; <i>Нет:</i> 59.</p> <p>Возбудимость (× 3): <i>Да:</i> 8, 20, 30, 42, 52, 64, 74, 86; <i>Нет:</i> –.</p>
<i>Акцентуации темперамента</i>	<p>Гипертимность (× 3): <i>Да:</i> 1, 11, 23, 33, 45, 55, 67, 77; <i>Нет:</i> –.</p> <p>Дистимность (× 3): <i>Да:</i> 9, 21, 43, 75, 87; <i>Нет:</i> 31, 53, 65.</p> <p>Тревожность (× 3): <i>Да:</i> 16, 27, 38, 49, 60, 71, 82; <i>Нет:</i> 5.</p> <p>Циклотимность (× 3): <i>Да:</i> 6, 18, 28, 40, 50, 62, 72, 84; <i>Нет:</i> –.</p> <p>Экзальтированность (× 6): <i>Да:</i> 10, 32, 54, 76; <i>Нет:</i> –.</p> <p>Эмотивность (× 3): <i>Да:</i> 3, 13, 35, 47, 57, 69, 79; <i>Нет:</i> 25.</p>

Обработка результатов

Для их обработки нужно изготовить трафареты в соответствии с “ключами”, которые накладываются на регистрационный бланк, заполненный респондентом. Затем осуществляется подсчет ответов, соответствующих “ключам” и умноженных согласно им на 2, 3 или 6. При совпадении ответа на вопрос с “ключом” ответу присваивается один балл, при несовпадении с “ключом” баллы не начисляются.

Максимальная сумма баллов после умножения – 24. По некоторым источникам, признаками акцентуации считается величина, превосходящая 12 баллов.

Другие считают, что сумма баллов в диапазоне от 15 до 19 говорит лишь о тенденции к тому или другому типу акцентуации. И лишь в случае превышения 19 баллов черта является акцентуированной.

Додаток Б.4

“Диференціальна діагностика депресивних станів”

Методика дозволяє виявити такі форми психічних станів, як апатія, гіпотимія, дисфорія, розгубленість, тривога, страх.

Інструкція: “Виберіть найбільш прийнятний варіант відповіді (0, 1, 2 або 3) в кожній з 44 груп суджень про психічний стан. Обраний варіант відповіді обведіть кружечком у реєстраційному бланку напроти номера відповідної групи”.

Реєстраційний бланк

П.І.Б. (повністю) _____

Дата обстеження _____ Вік _____ Посада (підрозділ) _____

Спеціальність _____ Військове звання _____

№ групи	Варіанти відповідей			
	0	1	2	3
1	0	1	2	3
2	0	1	2	3
3	0	1	2	3
4	0	1	2	3
5	0	1	2	3
6	0	1	2	3
7	0	1	2	3
8	0	1	2	3
9	0	1	2	3
10	0	1	2	3
11	0	1	2	3
12	0	1	2	3
13	0	1	2	3
14	0	1	2	3
15	0	1	2	3
16	0	1	2	3
17	0	1	2	3
18	0	1	2	3
19	0	1	2	3
20	0	1	2	3
21	0	1	2	3
22	0	1	2	3
23	0	1	2	3
24	0	1	2	3
25	0	1	2	3
26	0	1	2	3
27	0	1	2	3

28	0	1	2	3
29	0	1	2	3
30	0	1	2	3
31	0	1	2	3
32	0	1	2	3
33	0	1	2	3
34	0	1	2	3
35	0	1	2	3
36	0	1	2	3
37	0	1	2	3
38	0	1	2	3
39	0	1	2	3
40	0	1	2	3
41	0	1	2	3
42	0	1	2	3
43	0	1	2	3
44	0	1	2	3

Текст опитувальника

- 1 0 Мій настрій зараз не більше пригнічений (сумний), ніж звичайно.
 - 1 Мабуть, він більш пригнічений (сумний), ніж звичайно.
 - 2 Так, він більш пригнічений (сумний), ніж звичайно.
 - 3 Мій настрій набагато більше пригнічений (сумний), ніж звичайно.

- 2 0 Я відчуваю, що у мене немає тужливого (жалобного) настрою.
 - 1 У мене іноді буває такий настрій.
 - 2 У мене часто буває такий настрій.
 - 3 Такий настрій буває у мене постійно.

- 3 0 Я не відчуваю себе так, ніби я залишився(лась) без чогось дуже важливого для мене.
 - 1 У мене іноді буває таке відчуття.
 - 2 У мене часто буває таке відчуття.
 - 3 Я постійно відчуваю себе так, ніби я залишився(лась) без чогось дуже важливого для мене.

- 4 0 У мене не буває відчуття, ніби моє життя зайшло в глухий кут.
 - 1 У мене іноді буває таке відчуття.
 - 2 У мене часто буває таке відчуття.
 - 3 Я постійно відчуваю себе так, ніби моє життя зайшло в глухий кут.

- 5 0 У мене не буває відчуття, ніби я постарів(ла).
 - 1 У мене іноді буває таке відчуття.
 - 2 У мене часто буває таке відчуття.
 - 3 Я постійно відчуваю, ніби я постарів(ла).

- 6 0 У мене не буває станів, коли на душі дуже важко.
 1 У мене іноді буває такий стан.
 2 У мене часто буває такий стан.
 3 Я постійно перебуваю в такому стані.
- 7 0 Я почуваю себе спокійним за своє майбутнє, як звичайно.
 1 Мабуть, майбутнє турбує мене дещо більше, ніж зазвичай.
 2 Майбутнє турбує мене значно більше, ніж зазвичай.
 3 Майбутнє турбує мене набагато більше, ніж зазвичай.
- 8 0 У своєму минулому я бачу поганого не більше, ніж зазвичай.
 1 У своєму минулому я бачу поганого дещо більше, ніж зазвичай.
 2 У своєму минулому я бачу поганого значно більше, ніж зазвичай.
 3 У своєму минулому я бачу набагато більше поганого, ніж зазвичай.
- 9 0 Надій на краще в мене не менше, ніж зазвичай.
 1 Таких надій у мене трохи менше, ніж зазвичай.
 2 Таких надій у мене значно менше, ніж зазвичай.
 3 Надій на краще в мене набагато менше, ніж зазвичай.
- 10 0 Я боязкий(ка) не більше, ніж звичайно.
 1 Я боязкий(ка) дещо більше, ніж звичайно.
 2 Я боязкий(ка) значно більше, ніж звичайно.
 3 Я боязкий(ка) набагато більше, ніж звичайно.
- 11 0 Хороше мене радує, як і раніше.
 1 Я відчуваю, що воно радує мене дещо менше, чим раніше.
 2 Воно радує мене значно менше, чим раніше.
 3 Я відчуваю, що воно радує мене набагато менше, чим раніше.
- 12 0 У мене немає відчуття, що моє життя не має сенсу.
 1 У мене іноді буває таке відчуття.
 2 У мене часто буває таке відчуття.
 3 Я постійно відчуваю себе так, ніби моє життя не має сенсу.
- 13 0 Я образливий(а) не більше, ніж зазвичай.
 1 Мабуть, я трохи більш образливий(а), ніж звичайно.
 2 Я образливий(а) значно більше, ніж зазвичай.
 3 Я образливий(а) набагато більше, ніж зазвичай.
- 14 0 Я отримую задоволення від приємного, як і раніше.
 1 Я отримую такого задоволення дещо менше, ніж раніше.
 2 Я отримую такого задоволення значно менше, ніж раніше.
 3 Я не отримую тепер задоволення від приємного.

- 15 0 Зазвичай я не відчуваю провини, якщо немає на це причини.
1 Іноді я почуваю себе так, ніби в чомусь я винен(на)
2 Я часто почуваю себе так, ніби в чомусь я винен(на).
3 Я постійно почуваю себе так, ніби в чомусь я винен(на).
- 16 0 Якщо щось у мене не так, я звинувачую себе не більше, ніж звичайно.
1 Я звинувачую себе за це дещо більше, ніж звичайно.
2 Я звинувачую себе за це значно більше, ніж звичайно.
3 Якщо щось у мене не так, я звинувачую себе набагато більше, ніж звичайно.
- 17 0 Зазвичай у мене не буває ненависті до себе.
1 Іноді буває, що я ненавиджу себе.
2 Часто буває так, що я себе ненавиджу.
3 Я постійно відчуваю, що я ненавиджу себе.
- 18 0 У мене не буває почуття, ніби я загруз(ла) в гріхах.
1 У мене іноді тепер буває це почуття.
2 У мене часто буває тепер це почуття.
3 Це почуття в мене тепер не проходить.
- 19 0 Я звинувачую себе за проступки інших не більше, ніж звичайно.
1 Я звинувачую себе за них дещо більше, ніж звичайно.
2 Я звинувачую себе за них значно більше, ніж звичайно.
3 За проступки інших я звинувачую себе набагато більше, ніж звичайно.
- 20 0 Стану, коли все здається безглуздим, у мене зазвичай не буває.
1 Іноді в мене буває такий стан.
2 У мене часто буває тепер такий стан.
3 Цей стан у мене тепер не проходить.
- 21 0 Почуття, що я заслужив(ла) на кару, в мене не буває.
1 Тепер іноді буває.
2 Воно часто буває в мене.
3 Це почуття в мене тепер практично не проходить.
- 22 0 Я бачу в собі не менше хорошого, ніж раніше.
1 Я бачу в собі дещо менше хорошого, ніж раніше.
2 Я бачу в собі значно менше хорошого, ніж раніше.
3 Я бачу в собі набагато менше хорошого, ніж раніше.
- 23 0 Зазвичай я думаю, що в мені поганого не більше, ніж у інших.
1 Іноді я думаю, що в мені поганого більше, ніж у інших.
2 Я часто так думаю.
3 Я постійно думаю, що поганого в мені більше, ніж у інших.

- 24 0 Бажання померти в мене не буває.
1 Це бажання в мене іноді буває.
2 Це бажання в мене буває тепер часто.
3 Це тепер постійне моє бажання.
- 25 0 Я не плачу.
1 Я іноді плачу.
2 Я плачу часто.
3 Я хочу плакати, але сліз у мене вже немає.
- 26 0 Я не відчуваю, що я дратівливий(ва).
1 Я дратівливий(ва) дещо більше, ніж звичайно.
2 Я дратівливий(ва) значно більше, ніж звичайно.
3 Я дратівливий(ва) набагато більше, ніж звичайно.
- 27 0 У мене не буває станів, коли я не відчуваю своїх емоцій.
1 Іноді в мене буває такий стан.
2 У мене часто буває такий стан.
3 Цей стан у мене тепер не проходить.
- 28 0 Моя розумова активність ніяк не змінилася.
1 Я відчуваю тепер якусь “неясність” у своїх думках.
2 Я відчуваю тепер, що я сильно “отупів (ла)”, (“у голові мало думок”).
3 Я зовсім ні про що тепер не думаю (“голова пуста”).
- 29 0 Я не втратив(ла) інтерес до інших людей.
1 Я відчуваю, що колишній інтерес до людей дещо зменшився.
2 Я відчуваю, що мій інтерес до людей набагато зменшився.
3 У мене зовсім пропав інтерес до людей (“я нікого не хочу бачити”).
- 30 0 Я приймаю рішення, як і зазвичай.
1 Мені важче приймати рішення, ніж зазвичай.
2 Мені набагато важче приймати рішення, ніж зазвичай.
3 Я вже не можу сам(а) ухвалити ніяких рішень.
- 31 0 Я не менш привабливий(а), ніж звичайно.
1 Мабуть, я дещо менш привабливий(а), ніж зазвичай.
2 Я значно менш привабливий(а), ніж зазвичай.
3 Я відчуваю, що я виглядаю тепер просто потворно.
- 32 0 Я можу працювати, як звичайно.
1 Мені дещо важче працювати, ніж зазвичай
2 Мені значно важче працювати, ніж зазвичай.
3 Я зовсім не можу тепер працювати (“все валиться з рук”).

- 33 0 Я сплю не гірше, ніж зазвичай.
1 Я сплю дещо гірше, ніж зазвичай.
2 Я сплю значно гірше, ніж зазвичай.
3 Тепер я майже зовсім не сплю.
- 34 0 Я втомлююся не більше, ніж зазвичай.
1 Я втомлююся дещо більше, ніж зазвичай.
2 Я втомлююся значно більше, ніж зазвичай.
3 У мене вже немає ніяких сил щось робити.
- 35 0 Мій апетит не гірше, ніж звичайно.
1 Мій апетит дещо гірше, ніж звичайно.
2 Мій апетит значно гірше, ніж звичайно.
3 Апетиту в мене тепер зовсім немає.
- 36 0 Моя вага залишається незмінною.
1 Я трохи схуд(ла) останнім часом.
2 Я помітно схуд(ла) останнім часом.
3 Останнім часом я дуже схуд(ла).
- 37 0 Я дорожу своїм здоров'ям, як і зазвичай.
1 Я дорожу своїм здоров'ям менше, ніж зазвичай
2 Я дорожу своїм здоров'ям значно менше, ніж зазвичай.
3 Я зовсім не дорожу тепер своїм здоров'ям.
- 38 0 Я цікавлюся сексом, як і раніше.
1 Я дещо менше цікавлюся сексом, ніж раніше.
2 Я цікавлюся сексом значно менше, ніж раніше.
3 Я повністю втратив(ла) інтерес до сексу.
- 39 0 Я не відчуваю, що моє "Я" якось змінилося.
1 Тепер я відчуваю, що моє "Я" дещо змінилося.
2 Тепер я відчуваю, що моє "Я" значно змінилося.
3 Моє "Я" так змінилося, що тепер я не впізнаю себе сам(а).
- 40 0 Я відчуваю біль, як і зазвичай.
1 Я відчуваю біль сильніше, ніж зазвичай.
2 Я відчуваю біль слабше, ніж зазвичай.
3 Я майже не відчуваю тепер болю.
- 41 0 Деякі розлади (сухість у роті, серцебиття, запори, задуха) в мене бувають не частіше, ніж зазвичай.
1 Ці розлади бувають у мене дещо частіше, ніж звичайно.
2 Деякі з цих розладів бувають у мене значно частіше, ніж звичайно.
3 Ці розлади бувають у мене набагато частіше, ніж звичайно.

- 42 0 Вранці мій настрій зазвичай не гірше, ніж ближче до ночі.
 1 Вранці він у мене трохи гірший, ніж ближче до ночі.
 2 Вранці він у мене значно гірший, ніж ближче до ночі.
 3 Вранці мій настрій набагато гірший, ніж ближче до ночі.
- 43 0 У мене не буває спадів настрою навесні (восени).
 1 Таке яось зі мною було.
 2 Зі мною таке було два або три рази.
 3 Зі мною було таке багато разів.
- 44 0 Поганий настрій у мене буває, але це триває недовго.
 1 Пригнічений настрій у мене може тривати по тижню, до місяця
 2 Пригнічений настрій у мене може тривати місяцями.
 3 Пригнічений настрій у мене може тривати до року й більше.

Обробка результатів

Визначається сума відзначених номерів відповідей (вони одночасно є балами).

Інтерпретація результатів

1-9 – депресія відсутня, або незначна;

10-24 – депресія мінімальна;

25-44 – легка депресія;

45-67 – помірна депресія;

68-87 – виражена депресія;

88 і більше – глибока депресія.

Якісний аналіз результатів обстеження дозволяє виявляти такі форми психічних станів.

Апатія. Стан байдужості, повної індиферентності до того, що відбувається, до оточуючих, свого положення, минулого життя, перспектив на майбутнє. Це стійке або швидкоплинне тотальне випадіння як вищих і соціальних почуттів, так і уроджених емоційних програм.

Гіпотимія (знижений настрій). Афективна пригніченість у вигляді засмученості, тужливості з переживанням втрати, безвиході, розчарування, приреченості, ослаблення прив'язаності до життя. Позитивні емоції при цьому поверхневі, виснажені, можуть бути повністю відсутні.

Дисфорія (“погано перенешу”, “несу погане, недобре”). Похмурість, озлобленість, ворожість, понурий настрій з буркотливістю, невдоволенням, неприязним ставленням до оточуючих, спалахами роздратовування, гніву, люті з агресією та руйнівними діями.

Розгубленість. Гостре відчуття невміння, безпорадності, нерозуміння самих простих ситуацій та змін свого психічного стану. Типові надзміненість, нестійкість уваги, запитливий вираз обличчя, пози й жести спантеличеної і вкрай невпевненої людини.

Тривога. Неясне, незрозуміле самій людині відчуття зростаючої небезпеки, передчуття катастрофи, напружене очікування трагічного результату. Емоційна енергія діє настільки потужно, що виникають своєрідні фізичні відчуття: “всередині все стислося в клубок, напружилося, натягнулося як струна, ось-ось порветься, лусне...”. Тривога супроводжується руховим збудженням, тривожними вигуками, відтінками інтонацій, перебільшеними виразними актами.

Страх. Розлитий стан, який переноситься на всі обставини й проєкціюється на все в оточуючому. Страх також може бути пов’язаний з певними ситуаціями, об’єктами, особами та виражається переживанням небезпеки, безпосередньої загрози життю, здоров’ю, благополуччю, престижу. Може супроводжуватися своєрідними фізичними відчуттями, що свідчать про внутрішню концентрацію енергій: “усередині похолело, обірвалося”, “ворушиться волосся”, “скувало груди” і т. п.

Методика “Дифференциальная диагностика депрессивных состояний”

Методика позволяет выявить такие формы психических состояний, как апатия, гипотимия, дисфория, растерянность, тревога, страх.

Инструкция: “Выберите наиболее подходящий вариант ответа (0, 1, 2 или 3) в каждой из 44 групп суждений о психическом состоянии. Выбранный вариант ответа обведите кружочком в регистрационном бланке напротив номера соответствующей группы”.

Регистрационный бланк

Ф.И.О. (полностью) _____

Дата обследования _____ Возраст ____ Специальность _____

Должность (подразделение) _____ Воинское звание _____

№ группы	Варианты ответов			
	0	1	2	3
1	0	1	2	3
2	0	1	2	3
3	0	1	2	3
4	0	1	2	3
5	0	1	2	3
6	0	1	2	3
7	0	1	2	3
8	0	1	2	3
9	0	1	2	3
10	0	1	2	3
11	0	1	2	3
12	0	1	2	3
13	0	1	2	3
14	0	1	2	3
15	0	1	2	3
16	0	1	2	3
17	0	1	2	3
18	0	1	2	3
19	0	1	2	3
20	0	1	2	3
21	0	1	2	3
22	0	1	2	3
23	0	1	2	3
24	0	1	2	3
25	0	1	2	3
26	0	1	2	3
27	0	1	2	3
28	0	1	2	3
29	0	1	2	3
30	0	1	2	3
31	0	1	2	3
32	0	1	2	3
33	0	1	2	3
34	0	1	2	3
35	0	1	2	3
36	0	1	2	3
37	0	1	2	3
38	0	1	2	3
39	0	1	2	3
40	0	1	2	3
41	0	1	2	3
42	0	1	2	3
43	0	1	2	3
44	0	1	2	3

Текст опросника

- 1 0 Мое настроение сейчас не более подавлено (печально), чем обычно.
1 Пожалуй, оно более подавлено (печально), чем обычно.
2 Да, оно более подавлено (печально), чем обычно.
3 Мое настроение намного более подавлено (печально), чем обычно.
- 2 0 Я чувствую, что у меня нет тоскливого (траурного) настроения.
1 У меня иногда бывает такое настроение.
2 У меня часто бывает такое настроение.
3 Такое настроение бывает у меня постоянно.
- 3 0 Я не чувствую себя так, будто я остался(лась) без чего-то очень важного для меня.
1 У меня иногда бывает такое чувство.
2 У меня часто бывает такое чувство.
3 Я постоянно чувствую себя так, будто я остался(лась) без чего-то очень важного для меня.
- 4 0 У меня не бывает чувства, будто моя жизнь зашла в тупик.
1 У меня иногда бывает такое чувство.
2 У меня часто бывает такое чувство.
3 Я постоянно чувствую себя так, будто моя жизнь зашла в тупик.
- 5 0 У меня не бывает чувства, будто я состарился(лась).
1 У меня иногда бывает такое чувство.
2 У меня часто бывает такое чувство.
3 Я постоянно чувствую, будто я состарился(лась).
- 6 0 У меня не бывает состояний, когда на душе очень тяжело.
1 У меня иногда бывает такое состояние.
2 У меня часто бывает такое состояние.
3 Я постоянно нахожусь в таком состоянии.
- 7 0 Я чувствую себя спокойным(ой) за свое будущее, как обычно.
1 Пожалуй, будущее беспокоит меня несколько больше, чем обычно.
2 Будущее беспокоит меня значительно больше, чем обычно.
3 Будущее беспокоит меня намного больше, чем обычно.
- 8 0 В своем прошлом я вижу плохого не больше, чем обычно.
1 В своем прошлом я вижу плохого несколько больше, чем обычно.
2 В своем прошлом я вижу плохого значительно больше, чем обычно.
3 В своем прошлом я вижу намного больше плохого, чем обычно.

- 9 0 Надежд на лучшее у меня не меньше, чем обычно.
 1 Таких надежд у меня несколько меньше, чем обычно.
 2 Таких надежд у меня значительно меньше, чем обычно.
 3 Надежд на лучшее у меня намного меньше, чем обычно.
- 10 0 Я боязлив(а) не более обычного.
 1 Я боязлив(а) несколько более обычного.
 2 Я боязлив(а) значительно более обычного.
 3 Я боязлив(а) намного более обычного.
- 11 0 Хорошее меня радует, как и прежде.
 1 Я чувствую, что оно радует меня несколько меньше прежнего.
 2 Оно радует меня значительно меньше прежнего.
 3 Я чувствую, что оно радует меня намного меньше прежнего.
- 12 0 У меня нет чувства, что моя жизнь бессмысленна.
 1 У меня иногда бывает такое чувство.
 2 У меня часто бывает такое чувство.
 3 Я постоянно чувствую себя так, будто моя жизнь бессмысленна.
- 13 0 Я обидчив(а) не больше, чем обычно.
 1 Пожалуй, я несколько более обидчив(а), чем обычно.
 2 Я обидчив(а) значительно больше, чем обычно.
 3 Я обидчив(а) намного больше, чем обычно.
- 14 0 Я получаю удовольствие от приятного, как и раньше.
 1 Я получаю такого удовольствия несколько меньше, чем раньше.
 2 Я получаю такого удовольствия значительно меньше, чем раньше.
 3 Я не получаю теперь удовольствие от приятного.
- 15 0 Обычно я не чувствую вины, если нет на это причины.
 1 Иногда я чувствую себя так, будто в чем-то я виноват(а)
 2 Я часто чувствую себя так, будто в чем-то я виноват(а).
 3 Я постоянно чувствую себя так, будто в чем-то я виноват(а).
- 16 0 Если что-то у меня не так, я виню себя не больше обычного.
 1 Я виню себя за это несколько больше обычного.
 2 Я виню себя за это значительно больше обычного.
 3 Если что-то у меня не так, я виню себя намного больше обычного.
- 17 0 Обычно у меня не бывает ненависти к себе.
 1 Иногда бывает, что я ненавижу себя.
 2 Часто бывает так, что я себя ненавижу.
 3 Я постоянно чувствую, что ненавижу себя.

- 18 0 У меня не бывает чувства, будто я погряз(ла) в грехах.
1 У меня иногда теперь бывает это чувство.
2 У меня часто бывает теперь это чувство.
3 Это чувство у меня теперь не проходит.
- 19 0 Я виню себя за проступки других не больше обычного.
1 Я виню себя за них несколько больше обычного.
2 Я виню себя за них значительно больше обычного.
3 За проступки других я виню себя намного больше обычного.
- 20 0 Состояние, когда все кажется бессмысленным, у меня обычно не бывает.
1 Иногда у меня бывает такое состояние.
2 У меня часто бывает теперь такое состояние.
3 Это состояние у меня теперь не проходит.
- 21 0 Чувства, что я заслужил(а) кару, у меня не бывает.
1 Теперь иногда бывает.
2 Оно часто бывает у меня.
3 Это чувство у меня теперь практически не проходит.
- 22 0 Я вижу в себе не меньше хорошего, чем прежде.
1 Я вижу в себе несколько меньше хорошего, чем прежде.
2 Я вижу в себе значительно меньше хорошего, чем прежде.
3 Я вижу в себе намного меньше хорошего, чем прежде.
- 23 0 Обычно я думаю, что во мне плохого не больше, чем у других.
1 Иногда я думаю, что во мне плохого больше, чем у других.
2 Я часто так думаю.
3 Я постоянно думаю, что плохого во мне больше, чем у других.
- 24 0 Желания умереть у меня не бывает.
1 Это желание у меня иногда бывает.
2 Это желание у меня бывает теперь часто.
3 Это теперь постоянное мое желание.
- 25 0 Я не плачу.
1 Я иногда плачу.
2 Я плачу часто.
3 Я хочу плакать, но слез у меня уже нет.
- 26 0 Я не чувствую, что я раздражителен(на).
1 Я раздражителен(на) несколько больше обычного.
2 Я раздражителен(на) значительно больше обычного.
3 Я раздражителен(на) намного больше обычного.

- 27 0 У меня не бывает состояний, когда я не чувствую своих эмоций.
1 Иногда у меня бывает такое состояние.
2 У меня часто бывает такое состояние.
3 Это состояние у меня теперь не проходит.
- 28 0 Моя умственная активность никак не изменилась.
1 Я чувствую теперь какую-то “неясность” в своих мыслях.
2 Я чувствую теперь, что я сильно “отупел(а)”, (“в голове мало мыслей”).
3 Я совсем ни о чем теперь не думаю (“голова пустая”).
- 29 0 Я не потерял(а) интерес к другим людям.
1 Я чувствую, что прежний интерес к людям несколько уменьшился.
2 Я чувствую, что мой интерес к людям намного уменьшился.
3 У меня совсем пропал интерес к людям (“я никого не хочу видеть”).
- 30 0 Я принимаю решения, как и обычно.
1 Мне труднее принимать решения, чем обычно.
2 Мне намного труднее принимать решения, чем обычно.
3 Я уже не могу сам(а) принять никаких решений.
- 31 0 Я не менее привлекателен(а), чем обычно.
1 Пожалуй, я несколько менее привлекателен(на), чем обычно.
2 Я значительно менее привлекателен(на), чем обычно.
3 Я чувствую, что я выгляжу теперь просто безобразно.
- 32 0 Я могу работать, как обычно.
1 Мне несколько труднее работать, чем обычно
2 Мне значительно труднее работать, чем обычно.
3 Я совсем не могу теперь работать (“все валится из рук”).
- 33 0 Я сплю не хуже, чем обычно.
1 Я сплю несколько хуже, чем обычно.
2 Я сплю значительно хуже, чем обычно.
3 Теперь я почти совсем не сплю.
- 34 0 Я устаю не больше, чем обычно.
1 Я устаю несколько больше, чем обычно.
2 Я устаю значительно больше, чем обычно.
3 У меня уже нет никаких сил что-то делать.
- 35 0 Мой аппетит не хуже обычного.
1 Мой аппетит несколько хуже обычного.
2 Мой аппетит значительно хуже обычного.
3 Аппетита у меня теперь совсем нет.

- 36 0 Мой вес остается неизменным.
1 Я немного похудел (а) в последнее время.
2 Я заметно похудел(а) в последнее время.
3 В последнее время я очень похудел (а).
- 37 0 Я дорожу своим здоровьем, как и обычно.
1 Я дорожу своим здоровьем меньше, чем обычно.
2 Я дорожу своим здоровьем значительно меньше, чем обычно.
3 Я совсем не дорожу теперь своим здоровьем.
- 38 0 Я интересуюсь сексом, как и прежде.
1 Я несколько меньше интересуюсь сексом, чем прежде.
2 Я интересуюсь сексом значительно меньше, чем прежде.
3 Я полностью потерял(а) интерес к сексу.
- 39 0 Я не чувствую, что мое “Я” как-то изменилось.
1 Теперь я чувствую, что мое “Я” несколько изменилось.
2 Теперь я чувствую, что мое “Я” значительно изменилось.
3 Мое “Я” так изменилось, что теперь я не узнаю себя сам(а).
- 40 0 Я чувствую боль, как и обычно.
1 Я чувствую боль сильнее, чем обычно.
2 Я чувствую боль слабее, чем обычно.
3 Я почти не чувствую теперь боли.
- 41 0 Некоторые расстройства (сухость во рту, сердцебиение, запоры, удушье) у меня бывают не чаще, чем обычно.
1 Эти расстройства бывают у меня несколько чаще обычного.
2 Некоторые из этих расстройств бывают у меня значительно чаще обычного.
3 Эти расстройства бывают у меня намного чаще обычного.
- 42 0 Утром мое настроение обычно не хуже, чем к ночи.
1 Утром оно у меня несколько хуже, чем к ночи.
2 Утром оно у меня значительно хуже, чем к ночи.
3 Утром мое настроение намного хуже, чем к ночи.
- 43 0 У меня не бывает спадов настроения весной (осенью).
1 Такое однажды со мной было.
2 Со мной такое было два или три раза.
3 Со мной было такое много раз.
- 44 0 Плохое настроение у меня бывает, но это длится недолго.
1 Подавленное настроение у меня может длиться по неделе, до месяца
2 Подавленное настроение у меня может длиться месяцами.
3 Подавленное настроение у меня может длиться до года и больше.

Обработка результатов

Определяется сумма отмеченных номеров ответов (они одновременно являются баллами).

Интерпретация результатов

1-9 – депрессия отсутствует, либо незначительна;

10-24 – депрессия минимальна;

25-44 – легкая депрессия;

45-67 – умеренная депрессия;

68-87 – выраженная депрессия;

88 и более – глубокая депрессия.

Качественный анализ результатов обследования позволяет выявлять следующие формы психических состояний.

Апатия. Состояние безучастности, равнодушия, полной индифферентности к происходящему, окружающим, своему положению, прошлой жизни, перспективам на будущее. Это стойкое или преходящее тотальное выпадение как высших и социальных чувств, так и врожденных эмоциональных программ.

Гипотимия (сниженное настроение). Аффективная подавленность в виде опечаленности, тоскливости с переживанием потери, безысходности, разочарования, обреченности, ослабления привязанности к жизни. Положительные эмоции при этом поверхностны, истощаемы, могут полностью отсутствовать.

Дисфория (“плохо переношу”, “несу плохое, дурное”). Мрачность, озлобленность, враждебность, угрюмое настроение с ворчливостью, брюзжанием, недовольством, неприязненным отношением к окружающим, вспышками раздражения, гнева, ярости с агрессией и разрушительными действиями.

Растерянность. Острое чувство неумения, беспомощности, непонимания самых простых ситуаций и изменений своего психического состояния. Типичны сверхизменчивость, неустойчивость внимания, вопрошающее выражение лица, позы и жесты озадаченного и крайне неуверенного человека.

Тревога. Неясное, непонятное самому человеку чувство растущей опасности, предчувствия катастрофы, напряженное ожидание трагического исхода. Эмоциональная энергия действует столь мощно, что возникают своеобразные физические ощущения: “внутри все сжалось в комок, напряглось, натянулось как струна, вот-вот порвется, лопнет...”. Тревога сопровождается двигательным

возбуждением, тревожными возгласами, оттенками интонаций, утрированными выразительными актами.

Страх. Разлитое состояние, переносимое на все обстоятельства и проецирующееся на все в окружающем. Страх также может быть связан с определенными ситуациями, объектами, лицами и выражается переживанием опасности, непосредственной угрозы жизни, здоровью, благополучию, престижу. Может сопровождаться своеобразными физическими ощущениями, свидетельствующими о внутренней концентрации энергии: “внутри похолодело, оборвалось”, “шевелиются волосы”, “сковало грудь” и т. п.

Додаток Б.5

“Шкала самоефективності Р. Шварцера та М. Єрусалема”

Методика застосовується для вивчення самоефективності – впевненості (переконань) людини щодо її потенційної здатності організувати та здійснити власну діяльність, необхідну для досягнення певної мети. Також самоефективність розуміється і як продуктивний процес інтеграції когнітивних, соціальних та поведінкових компонентів задля здійснення оптимальної стратегії в різноманітних ситуаціях.

Інструкція: “Прочитайте, будь ласка, кожне твердження та вкажіть в реєстраційному бланку одну найбільш слушну відповідь стосовно ефективності Вашої військово-професійної діяльності при виконанні завдань миротворчої місії (позначивши знаком “+” відповідну клітину)”.

Реєстраційний бланк

П.І.Б. (повністю) _____

Дата обстеження _____ Вік _____ Посада (підрозділ) _____

Спеціальність _____ Військове звання _____

№ з/п	Твердження	Абсолютно невірно	Скоріш невірно	Скоріш вірно	Абсолютно вірно
1	Якщо я добре постараюсь, то завжди знайду вирішення навіть складних проблем				
2	Якщо мені щось заважає, то я все ж знаходжу шляхи досягнення своєї мети				
3	Мені достатньо легко досягати своїх цілей				
4	В несподіваних ситуаціях я завжди знаю, як поводитись				
5	Я вірю, що можу упоратися з непередбаченими труднощами				
6	Якщо я докладу достатньо зусиль, то зможу упоратися з більшістю проблем				
7	Я готовий(а) до будь-яких труднощів, оскільки покладаюся на власні здібності				
8	Якщо переді мною постає якась проблема, то я звичайно знаходжу кілька варіантів її вирішення				
9	Я можу щось вигадати навіть у безвихідній, на перший погляд, ситуації				
10	Я звичайно здатен(а) тримати ситуацію під контролем				

Обробка результатів

Шкала самоефективності складається з 10-ти тверджень, які респонденту пропонується співвіднести з ефективністю своєї діяльності. Позначення респондентом клітини “абсолютно невірно” дає 1 бал; “скоріш невірно” дає 2 бали; “скоріш вірно” – 3 бали; “абсолютно вірно” – 4 бали.

Отримання підсумкового результату здійснюється шляхом складання балів за всіма 10-ма твердженнями.

Інтерпретація результатів

Отримані результати інтерпретуються таким чином:

36-40 балів – висока самоефективність;

30-35 балів – вища за середню;

25-29 балів – середня;

20-24 бали – нижча за середню;

19 і менше балів – низька.

“Шкала самоэффективности Р. Шварцера и М. Ерусалема”

Методика применяется для изучения самоэффективности – уверенности (убеждений) человека относительно его потенциальной способности организовать и осуществить собственную деятельность, необходимую для достижения определенной цели. Также самоэффективность понимается и как продуктивный процесс интеграции когнитивных, социальных и поведенческих компонентов для осуществления оптимальной стратегии в различных ситуациях.

Інструкція: “Прочтите, пожалуйста, каждое утверждение и укажите в регистрационном бланке один наиболее подходящий ответ относительно эффективности Вашей военно-профессиональной деятельности при выполнении задач миротворческой миссии (обозначив знаком “+” соответствующую клетку)”.

Регистрационный бланк

Ф.И.О. (полностью) _____

Дата обследования _____ Возраст _____ Специальность _____

Должность (подразделение) _____ Воинское звание _____

№ п/п	Утверждения	Абсолютно неверно	Скорее неверно	Скорее верно	Абсолютно верно
1	Если я хорошо постараюсь, то всегда найду решение даже сложных проблем				
2	Если мне что-то мешает, то я все же нахожу пути достижения своей цели				
3	Мне достаточно легко достигать своих целей				
4	В неожиданных ситуациях я всегда знаю, как себя вести				
5	Я верю, что могу справиться с непредвиденными трудностями				
6	Если я приложу достаточно усилий, то смогу справиться с большинством проблем				
7	Я готов(а) к любым трудностям, поскольку полагаюсь на собственные способности				
8	Если передо мной возникает некая проблема, то я обычно нахожу несколько вариантов ее решения				
9	Я могу что-нибудь придумать даже в безвыходной, на первый взгляд, ситуации				
10	Я обычно способен(а) держать ситуацию под контролем				

Обработка результатов

Шкала самооффективности состоит из 10-ти утверждений, которые респонденту предлагается соотнести с эффективностью своей деятельности. Обозначение респондентом клетки “абсолютно неверно” дает 1 балл; “скорее неверно” дает 2 балла; “скорее верно” – 3 балла; “абсолютно верно” – 4 балла.

Получение итогового результата осуществляется путем суммирования баллов по всем 10-ти утверждениям.

Интерпретация результатов

Полученные результаты интерпретируются следующим образом:

36-40 баллов – высокая самооффективность;

30-35 баллов – выше средней;

25-29 баллов – средняя;

20-24 балла – ниже средней;

19 и меньше баллов – низкая.

Додаток Б.6

Мотивація професійної діяльності (методика К. Замфір у модифікації А. Реана)

Методика використовується для діагностики мотивації професійної діяльності. В основу покладена концепція внутрішньої та зовнішньої мотивації.

Нагадаємо, що про внутрішній тип мотивації слід говорити, коли для особистості має значення діяльність сама по собі. Якщо ж в основі мотивації професійної діяльності лежить прагнення до задоволення інших потреб, зовнішніх по відношенню до змісту самої діяльності (мотиви соціального престижу, зарплати і т. д.), то в даному випадку прийнято говорити про зовнішню мотивацію. Зовнішні мотиви поділяються на зовнішні позитивні та зовнішні негативні. Зовнішні позитивні мотиви, безсумнівно, більш ефективні та більш бажані з усіх точок зору, ніж зовнішні негативні мотиви.

Інструкція: “Прочитайте нижчеприведені мотиви професійної діяльності в реєстраційному бланку та дайте оцінку їх значущості для Вас за п’ятибальною шкалою”.

Реєстраційний бланк

П.І.Б. (повністю) _____
Дата обстеження _____ Вік _____ Посада (підрозділ) _____
Спеціальність _____ Військове звання _____

Мотиви професійної діяльності	1	2	3	4	5
1. Грошовий заробіток					
2. Прагнення до просування по службі					
3. Прагнення уникнути критики з боку керівника або колег					
4. Прагнення уникнути можливих покарань або неприємностей					
5. Потреба в досягненні соціального престижу й поваги з боку інших					
6. Задоволення від самого процесу та результату роботи					
7. Можливість найбільш повної самореалізації саме в даній діяльності					

Обробка результатів

Підраховуються показники внутрішньої (ВМ), зовнішньої позитивної (ЗПМ) і зовнішньої негативної (ЗНМ) мотивації згідно з такими “ключами”:

$$ВМ = \frac{\text{оцінка п. 6} + \text{оцінка п. 7}}{2};$$

$$ЗПМ = \frac{\text{оцінка п. 1} + \text{оцінка п. 2} + \text{оцінка п. 5}}{3};$$

$$ЗНМ = \frac{\text{оцінка п. 3} + \text{оцінка п. 4}}{2}.$$

Показником вираженості кожного типу мотивації буде число, яке знаходиться в межах від 1 до 5 (в тому числі можливо й дробове).

Інтерпретація результатів

На підставі отриманих результатів визначається мотиваційний комплекс особистості. Мотиваційний комплекс являє собою тип співвідношення між собою трьох видів мотивації: ВМ, ЗПМ і ЗНМ.

До найкращих, оптимальних, мотиваційних комплексів слід відносити такі два типи сполучень:

$$ВМ > ЗПМ > ЗНМ \text{ і } ВМ = ЗПМ > ЗНМ.$$

Найгіршим мотиваційним комплексом є тип $ЗНМ > ЗПМ > ВМ$.

Між цими комплексами укладені проміжні (з точки зору їх ефективності) мотиваційні комплекси.

Під час інтерпретації слід враховувати не лише тип мотиваційного комплексу, але й те, наскільки сильно один тип мотивації перевершує інший за ступенем вираженості.

Наприклад, не можна два мотиваційних комплекси.

Мотиваційні комплекси (приклад)

Мотиви професійної діяльності (№ з/п)	ВМ	ЗПМ	ЗНМ
1	1	2	5
2	2	3	4

І перший, і другий мотиваційний комплекс відносяться до одного і того ж неоптимального типу $ЗНМ > ЗПМ > ВМ$.

Проте видно, що в першому випадку мотиваційний комплекс особистості значно більш негативний, ніж у другому. У другому

випадку, в порівнянні з першим, має місце зниження показника негативної мотивації та підвищення показників зовнішньої позитивної і внутрішньої мотивації.

За даними (Реан А.А., 1990, 1999), задоволеність професією має значиму співвіднесеність з оптимальністю мотиваційного комплексу особистості (позитивний значущий зв'язок, $r = +0,409$). Іншими словами, задоволеність особистості обраною професією тим вище, чим оптимальніше в неї мотиваційний комплекс: висока вага внутрішньої і зовнішньої позитивної мотивації та низька – зовнішньої негативної.

Крім того, встановлена й негативна співвіднесена залежність між оптимальністю мотиваційного комплексу та рівнем емоційної нестабільності особистості (зв'язок значущий, $r = -0,585$).

Чим оптимальніше мотиваційний комплекс, чим більше особистість мотивована самим змістом діяльності, прагненням досягти в ній певних позитивних результатів, тим нижче її емоційна нестабільність. І навпаки, чим більше діяльність особистості обумовлена мотивами уникнення, осудження, бажанням “не потрапити в халепу” (які починають брати верх над мотивами, пов'язаними з цінністю самої діяльності, а також над зовнішньою позитивною мотивацією), тим вище рівень емоційної нестабільності.

Мотивация профессиональной деятельности (методика К. Замфир в модификации А. Реана)

Методика используется для диагностики мотивации профессиональной деятельности. В основу положена концепция внутренней и внешней мотивации.

Напомним, что о внутреннем типе мотивации следует говорить, когда для личности имеет значение деятельность сама по себе. Если же в основе мотивации профессиональной деятельности лежит стремление к удовлетворению иных потребностей, внешних по отношению к содержанию самой деятельности (мотивы социального престижа, зарплаты и т. д.), то в данном случае принято говорить о внешней мотивации. Внешние мотивы делятся на внешние положительные и внешние отрицательные. Внешние положительные мотивы, несомненно, более эффективны и более желательны со всех точек зрения, чем внешние отрицательные мотивы.

Инструкция: “Прочитайте нижеперечисленные мотивы профессиональной деятельности в регистрационном бланке и дайте оценку их значимости для Вас по пятибалльной шкале”.

Регистрационный бланк

Ф.И.О. (полностью) _____

Дата обследования _____ Возраст _____ Специальность _____

Должность (подразделение) _____ Воинское звание _____

Мотивы профессиональной деятельности	1	2	3	4	5
1. Денежный заработок					
2. Стремление к продвижению по службе					
3. Стремление избежать критики со стороны руководителя или коллег					
4. Стремление избежать возможных наказаний или неприятностей					
5. Потребность в достижении социального престижа и уважения со стороны других					
6. Удовлетворение от самого процесса и результата работы					
7. Возможность наиболее полной самореализации именно в данной деятельности					

Обработка результатов

Подсчитываются показатели внутренней (ВМ), внешней положительной (ВПМ) и внешней отрицательной (ВОМ) мотивации в соответствии со следующими “ключами”:

$$ВМ = \frac{\text{оценка п. 6} + \text{оценка п. 7}}{2};$$

$$ВПМ = \frac{\text{оценка п. 1} + \text{оценка п. 2} + \text{оценка п. 5}}{3};$$

$$ВОМ = \frac{\text{оценка п. 3} + \text{оценка п. 4}}{2}.$$

Показателем выраженности каждого типа мотивации будет число, заключенное в пределах от 1 до 5 (в том числе возможно и дробное).

Интерпретация результатов

На основании полученных результатов определяется мотивационный комплекс личности. Мотивационный комплекс представляет собой тип соотношения между собой трех видов мотивации: ВМ, ВПМ и ВОМ.

К наилучшим, оптимальным, мотивационным комплексам следует относить следующие два типа сочетаний:

$$ВМ > ВПМ > ВОМ \text{ и } ВМ = ВПМ > ВОМ.$$

Наихудшим мотивационным комплексом является тип ВОМ > ВПМ > ВМ.

Между этими комплексами заключены промежуточные (с точки зрения их эффективности) мотивационные комплексы.

При интерпретации следует учитывать не только тип мотивационного комплекса, но и то, насколько сильно один тип мотивации превосходит другой по степени выраженности.

Например, нельзя два мотивационных комплекса считать абсолютно одинаковыми.

Мотивационные комплексы (пример)

Мотивы профессиональной деятельности (№ п/п)	ВМ	ВПМ	ВОМ
1	1	2	5
2	2	3	4

И первый, и второй мотивационный комплекс относятся к одному и тому же неоптимальному типу ВОМ > ВПМ > ВМ.

Однако видно, что в первом случае мотивационный комплекс личности значительно негативнее, чем во втором. Во втором случае, по сравнению с первым, имеет место снижение показателя отрицательной мотивации и повышение показателей внешней положительной и внутренней мотивации.

По данным (Реан А.А., 1990, 1999), удовлетворенность профессией имеет значимую соотнесенность с оптимальностью мотивационного комплекса личности (положительная значимая связь, $r = +0,409$). Иначе говоря, удовлетворенность личности избранной профессией тем выше, чем оптимальнее у нее мотивационный комплекс: высокий вес внутренней и внешней положительной мотивации и низкий – внешней отрицательной.

Кроме того, установлена и отрицательная соотносительная зависимость между оптимальностью мотивационного комплекса и уровнем эмоциональной нестабильности личности (связь значимая, $r = -0,585$).

Чем оптимальнее мотивационный комплекс, чем больше личность мотивирована самим содержанием деятельности, стремлением достичь в ней определенных позитивных результатов, тем ниже ее эмоциональная нестабильность. И наоборот, чем более

деятельность личности обусловлена мотивами избегания, порицания, желанием “не попасть впросак” (которые начинают превалировать над мотивами, связанными с ценностью самой деятельности, а также над внешней положительной мотивацией), тем выше уровень эмоциональной нестабильности.

Додаток Б.7

“Оцінка комунікативних і організаторських схильностей – КОС” (В.В. Синявського і Б.О. Федоришина)

Методика оцінює рівень розвитку комунікативних та організаторських схильностей, що проявляються в різних сферах діяльності, поведінки та міжособистісного спілкування.

Для проведення дослідження необхідно підготувати опитувальник КОС і лист для відповідей. Експеримент може проводитися як індивідуально, так і в групі. Респондентам роздають бланки для відповідей і зачитують інструкцію.

Інструкція: “Вам необхідно відповісти на всі запропоновані питання. Вільно висловлюйте свою думку з кожного питання й відповідайте так: якщо Ваша відповідь на питання позитивна (Ви згодні), то у відповідній клітинці реєстраційного бланка поставте плюс (+), якщо ж Ваша відповідь негативна (Ви не згодні) – поставте знак мінус (-). Слідкуйте, щоб номер питання та номер клітинки, в яку Ви записуєте свою відповідь, співпадали. Майте на увазі, що питання мають загальний характер і не можуть містити всіх необхідних подробиць. Тому уявіть собі типові ситуації та не замислюйтеся над деталями. Не слід витрачати багато часу на обмірковування, відповідайте швидко. Можливо, на деякі питання Вам буде важко відповісти. Тому намагайтеся дати ту відповідь, якій Ви вважаєте, що можете віддати перевагу. При відповіді на будь-яке з цих питань звертайте увагу на його перші слова. Ваша відповідь має бути точно узгоджена з ними. Відповідаючи на питання, не намагайтеся справити заздалегідь приємне враження. Для нас важлива не конкретна відповідь, а сумарний бал за серією питань”.

Реєстраційний бланк

П.І.Б. (повністю) _____
 Дата обстеження _____ Вік _____ Посада (підрозділ) _____
 Спеціальність _____ Військове звання _____

1	2	3	4
5	6	7	8
9	10	11	12
13	14	15	16
17	18	19	20
21	22	23	24
25	26	27	28
29	30	31	32
33	34	35	36
37	38	39	40

Текст опитувальника

1. Чи багато у Вас друзів, з якими Ви постійно спілкуєтеся?
2. Чи часто Вам вдається схилити більшість своїх товаришів до прийняття ними Вашої думки?
3. Чи довго Вас турбує почуття образи, завдане Вам кимось із Ваших товаришів?
4. Чи завжди Вам важко орієнтуватися в критичній ситуації, що створилася?
5. Чи є у Вас прагнення до встановлення нових знайомств із різними людьми?
6. Чи подобається Вам займатися громадською роботою?
7. Чи вірно, що Вам приємніше й простіше проводити час із книгами або за будь-якими іншими заняттями, ніж із людьми?
8. Якщо виникли будь-які перешкоди в здійсненні Ваших намірів, то чи легко Ви відступаєте від них?
9. Чи легко Ви встановлюєте контакти з людьми, які значно старші за віком?
10. Чи любляете Ви придумувати та організовувати зі своїми товаришами різні ігри і розваги?
11. Чи важко Ви включаєтеся в нову для Вас компанію?
12. Чи часто Ви відкладаєте на інші дні ті справи, які потрібно було б виконати сьогодні?
13. Чи легко Вам вдається встановлювати контакти з незнайомими людьми?

14. Чи прагнете Ви домагатися, щоб Ваші товариші діяли згідно з Вашою думкою?
15. Чи важко Ви освоюєтеся в новому колективі?
16. Чи правда, що у Вас не буває конфліктів із товаришами через невиконання ними своїх обов'язків, зобов'язань?
17. Чи прагнете Ви при слушній нагоді познайомитись і поговорити з новою людиною?
18. Чи часто у вирішенні важливих справ Ви приймаєте ініціативу на себе?
19. Чи дратують Вас оточуючі люди, і чи хочеться Вам побути на самоті?
20. Чи правда, що Ви зазвичай погано орієнтуєтеся в незнайомій для Вас обстановці?
21. Чи подобається Вам постійно знаходитися серед людей?
22. Чи виникає у Вас роздратування, якщо Вам не вдається закінчити розпочату справу?
23. Чи Ви вагаєтеся, відчуваєте незручність або сором'язливість, якщо доводиться проявити ініціативу, щоб познайомитися з новою людиною?
24. Чи правда, що Ви втомлюєтеся від частого спілкування з товаришами?
25. Чи любляете Ви брати участь у колективних іграх?
26. Чи часто Ви проявляєте ініціативу при вирішенні питань, які зачіпають інтереси Ваших товаришів?
27. Чи правда, що Ви відчуваєте себе невпевнено серед малознайомих Вам людей?
28. Чи правда, що Ви рідко прагнете до доказу своєї правоти?
29. Чи гадаєте Ви, що Вам не завдає особливого клопоту внести пожвавлення в малознайому Вам компанію?
30. Чи берете Ви участь у громадській роботі?
31. Чи прагнете Ви обмежити коло своїх знайомих невеликою кількістю людей?
32. Чи правда, що Ви не прагнете відстоювати свою думку або рішення, якщо воно не було відразу прийняте Вашими товаришами?
33. Чи відчуваєте Ви себе невимушено, потрапивши в незнайому компанію?
34. Чи охоче Ви беретеся до організації різних заходів для своїх товаришів?
35. Чи правда, що Ви не відчуваєте себе достатньо впевненим і спокійним, коли доводиться говорити що-небудь великій групі людей?

36. Чи часто Ви спізнюєтеся на ділові зустрічі, побачення?
 37. Чи правда, що у Вас багато друзів?
 38. Чи часто Ви опиняєтеся в центрі уваги своїх товаришів?
 39. Чи часто Ви бентежитесь, відчуваєте незручність при спілкуванні з незнайомими людьми?
 40. Чи правда, що Ви не дуже впевнено почуваете себе в оточенні великої групи своїх товаришів?

“Ключ”

Схильності	Відповіді	Номери питань
Комунікативні	(+) так	1, 5, 9, 13, 17, 21, 25, 29, 33, 37
	(-) ні	3, 7, 11, 15, 19, 23, 27, 31, 35, 39
Організаторські	(+) так	2, 6, 10, 14, 18, 22, 26, 30, 34, 38
	(-) ні	4, 8, 12, 16, 20, 24, 28, 32, 36, 40

(Комунікативні схильності: позитивні відповіді – питання 1-го стовпця і негативні відповіді – питання 3-го стовпця. Організаторські схильності: позитивні відповіді – питання 2-го стовпця і негативні відповіді – питання 4-го стовпця).

Обробка результатів

1. Зіставити відповіді респондента з “ключем” і підрахувати кількість збігів окремо за комунікативними та організаторськими схильностями.

2. Обчислити оціночні коефіцієнти комунікативних (Кк) і організаторських (Ко) схильностей як відношення кількості співпадаючих відповідей за комунікативними схильностями (Кх) та організаторськими схильностями (Ох) до максимально можливого числа збігів (20) за формулами:

$$K_k = \frac{K_x}{20}, \quad K_o = \frac{O_x}{20}.$$

Для якісної оцінки результатів необхідно зіставити отримані коефіцієнти зі шкальними оцінками.

Шкала оцінок комунікативних та організаторських схильностей

Кк	Ко	Шкальна оцінка
0,10-0,45	0,20-0,55	1
0,46-0,55	0,56-0,65	2
0,56-0,65	0,66-0,70	3
0,66-0,75	0,71-0,80	4
0,76-1,00	0,81-1,00	5

Інтерпретація результатів

При аналізі отриманих результатів необхідно враховувати такі параметри:

1. Респонденти, які отримали оцінку 1, характеризуються низьким рівнем прояву комунікативних і організаторських схильностей.

2. Респондентам, що отримали оцінку 2, комунікативні та організаторські схильності притаманні на рівні нижче середнього. Вони не прагнуть до спілкування, почувають себе скуто в новій компанії, колективі, вважають за краще проводити час наодинці з собою, обмежують свої знайомства, відчувають труднощі у встановленні контактів із людьми та, виступаючи перед аудиторією, погано орієнтуються в незнайомій ситуації, не відстоюють свою думку, важко переживають образи; прояв ініціативи в громадській діяльності вкрай занижений, у багатьох справах вони вважають за краще уникати прийняття самостійних рішень.

3. Для респондентів, які отримали оцінку 3, характерний середній рівень прояву комунікативних та організаторських схильностей. Вони прагнуть до контактів з людьми, не обмежують коло своїх знайомств, відстоюють свою думку, планують свою роботу, проте потенціал їх схильностей не відрізняється високою стійкістю. Ця група респондентів потребує подальшої серйозної та планомірної виховної роботи з формування й розвитку комунікативних та організаторських схильностей.

4. Респонденти, які отримали оцінку 4, належать до групи з високим рівнем прояву комунікативних і організаторських схильностей. Вони не розгублюються в новій обстановці, швидко знаходять друзів, постійно прагнуть розширити коло своїх знайомих, займаються громадською діяльністю, допомагають близьким, друзям, виявляють ініціативу в спілкуванні, із задоволенням беруть участь в організації громадських заходів, здатні прийняти самостійне рішення у важкій ситуації. Все це вони роблять не з примусу, а згідно з внутрішніми прагненнями.

5. Респонденти, які отримали вищу оцінку 5, володіють дуже високим рівнем прояву комунікативних і організаторських схильностей. Вони відчувають потребу в комунікативній і організаторській діяльності й активно прагнуть до неї. Швидко

орієнтуються у важких ситуаціях, невимушено поводять себе в новому колективі, ініціативні, воліють у важливій справі або в складній ситуації, що створилася, приймати самостійні рішення, відстоюють свою думку та домагаються, щоб вона було прийнята товаришами, можуть внести пожвавлення в незнайому компанію, люблять організовувати всякі ігри, заходи, наполегливі в діяльності, яка їх приваблює. Вони самі шукають такі справи, які б задовольняли їх потребу в комунікації та організаторській діяльності.

Методика “Оценка коммуникативных и организаторских склонностей – КОС” (В.В. Синявского и Б.А. Федоришина)

Методика оценивает уровень развития коммуникативных и организаторских склонностей, проявляемых в различных сферах деятельности, поведения и межличностного общения.

Для проведения исследования необходимо подготовить вопросник КОС и лист для ответов. Эксперимент может проводиться как индивидуально, так и в группе. Респондентам раздают бланки для ответов и зачитывают инструкцию.

Инструкция: “Вам нужно ответить на все предложенные вопросы. Свободно выражайте свое мнение по каждому вопросу и отвечайте так: если Ваш ответ на вопрос положителен (Вы согласны), то в соответствующей клетке регистрационного бланка поставьте плюс (+), если же Ваш ответ отрицателен (Вы не согласны) – поставьте знак минус (-). Следите, чтобы номер вопроса и номер клетки, куда Вы запишете свой ответ, совпадали. Имейте в виду, что вопросы носят общий характер и не могут содержать всех необходимых подробностей. Поэтому представьте себе типичные ситуации и не задумывайтесь над деталями. Не следует тратить много времени на обдумывание, отвечайте быстро. Возможно, на некоторые вопросы Вам будет трудно ответить. Тогда постарайтесь дать тот ответ, который Вы считаете предпочтительным. При ответе на любой из этих вопросов обращайтесь внимание на его первые слова. Ваш ответ должен быть точно согласован с ними. Отвечая на вопросы, не стремитесь произвести заведомо приятное впечатление. Нам важен не конкретный ответ, а суммарный балл по серии вопросов”.

Регистрационный бланк

Ф.И.О. (полностью) _____

Дата обследования _____ Возраст _____ Специальность _____

Должность (подразделение) _____ Воинское звание _____

1	2	3	4
5	6	7	8
9	10	11	12
13	14	15	16
17	18	19	20
21	22	23	24
25	26	27	28
29	30	31	32
33	34	35	36
37	38	39	40

Текст опросника

1. Много ли у Вас друзей, с которыми Вы постоянно общаетесь?
2. Часто ли Вам удается склонить большинство своих товарищей к принятию ими Вашего мнения?
3. Долго ли Вас беспокоит чувство обиды, причиненное Вам кем-то из Ваших товарищей?
4. Всегда ли Вам трудно ориентироваться в создавшейся критической ситуации?
5. Есть ли у Вас стремление к установлению новых знакомств с разными людьми?
6. Нравится ли Вам заниматься общественной работой?
7. Верно ли, что Вам приятнее и проще проводить время с книгами или за какими-либо другими занятиями, чем с людьми?
8. Если возникли какие-либо помехи в осуществлении Ваших намерений, то легко ли Вы отступаете от них?
9. Легко ли Вы устанавливаете контакты с людьми, которые значительно старше Вас по возрасту?
10. Любите ли Вы придумывать и организовывать со своими товарищами различные игры и развлечения?
11. Трудно ли Вы включаетесь в новую для Вас компанию?

12. Часто ли Вы откладываете на другие дни те дела, которые нужно было бы выполнить сегодня?
13. Легко ли Вам удается устанавливать контакты с незнакомыми людьми?
14. Стремитесь ли Вы добиваться, чтобы Ваши товарищи действовали в соответствии с Вашим мнением?
15. Трудно ли Вы осваиваетесь в новом коллективе?
16. Верно ли, что у Вас не бывает конфликтов с товарищами из-за невыполнения ими своих обязанностей, обязательств?
17. Стремитесь ли Вы при удобном случае познакомиться и побеседовать с новым человеком?
18. Часто ли в решении важных дел Вы принимаете инициативу на себя?
19. Раздражают ли Вас окружающие люди, и хочется ли Вам побыть одному?
20. Правда ли, что Вы обычно плохо ориентируетесь в незнакомой для Вас обстановке?
21. Нравится ли Вам постоянно находиться среди людей?
22. Возникает ли у Вас раздражение, если Вам не удается закончить начатое дело?
23. Испытываете ли Вы чувство затруднения, неудобства или стеснения, если приходится проявить инициативу, чтобы познакомиться с новым человеком?
24. Правда ли, что Вы утомляетесь от частого общения с товарищами?
25. Любите ли Вы участвовать в коллективных играх?
26. Часто ли Вы проявляете инициативу при решении вопросов, затрагивающих интересы Ваших товарищей?
27. Правда ли, что Вы чувствуете себя неуверенно среди малознакомых Вам людей?
28. Верно ли, что Вы редко стремитесь к доказательству своей правоты?
29. Полагаете ли Вы, что Вам не доставляет особого труда внести оживление в малознакомую Вам компанию?
30. Принимаете ли Вы участие в общественной работе?
31. Стремитесь ли Вы ограничить круг своих знакомых небольшим количеством людей?
32. Верно ли, что Вы не стремитесь отстаивать свое мнение или решение, если оно не было сразу принято Вашими товарищами?

33. Чувствуете ли Вы себя непринужденно, попав в незнакомую компанию?

34. Охотно ли Вы приступаете к организации различных мероприятий для своих товарищей?

35. Правда ли, что Вы не чувствуете себя достаточно уверенным и спокойным, когда приходится говорить что-либо большой группе людей?

36. Часто ли Вы опаздываете на деловые встречи, свидания?

37. Верно ли, что у Вас много друзей?

38. Часто ли Вы оказываетесь в центре внимания своих товарищей?

39. Часто ли Вы смущаетесь, чувствуете неловкость при общении с незнакомыми людьми?

40. Правда ли, что Вы не очень уверенно чувствуете себя в окружении большой группы своих товарищей?

“Ключ”

Склонности	Ответы	Номера вопросов
Коммуникативные	(+) да	1, 5, 9, 13, 17, 21, 25, 29, 33, 37
	(-) нет	3, 7, 11, 15, 19, 23, 27, 31, 35, 39
Организаторские	(+) да	2, 6, 10, 14, 18, 22, 26, 30, 34, 38
	(-) нет	4, 8, 12, 16, 20, 24, 28, 32, 36, 40

(Коммуникативные склонности: положительные ответы – вопросы 1-го столбца и отрицательные ответы – вопросы 3-го столбца.
Организаторские склонности: положительные ответы – вопросы 2-го столбца и отрицательные ответы – вопросы 4-го столбца).

Обработка результатов

1. Сопоставить ответы респондента с “ключом” и подсчитать количество совпадений отдельно по коммуникативным и организаторским склонностям.

2. Вычислить оценочные коэффициенты коммуникативных (K_k) и организаторских (K_o) склонностей как отношения количества совпадающих ответов по коммуникативным склонностям (K_x) и организаторским склонностям (O_x) к максимально возможному числу совпадений (20) по формулам:

$$K_k = \frac{K_x}{20}, \quad K_o = \frac{O_x}{20}.$$

Для качественной оценки результатов необходимо сопоставить полученные коэффициенты со шкальными оценками.

Шкала оценок коммуникативных и организаторских склонностей

Кк	Ко	Шкальная оценка
0,10-0,45	0,20-0,55	1
0,46-0,55	0,56-0,65	2
0,56-0,65	0,66-0,70	3
0,66-0,75	0,71-0,80	4
0,76-1,00	0,81-1,00	5

Интерпретация результатов

При анализе полученных результатов необходимо учитывать следующие параметры:

1. Респонденты, получившие оценку 1, характеризуются низким уровнем проявления коммуникативных и организаторских склонностей.

2. Респондентам, получившим оценку 2, коммуникативные и организаторские склонности присущи на уровне ниже среднего. Они не стремятся к общению, чувствуют себя скованно в новой компании, коллективе, предпочитают проводить время наедине с собой, ограничивают свои знакомства, испытывают трудности в установлении контактов с людьми и выступая перед аудиторией, плохо ориентируются в незнакомой ситуации, не отстаивают свое мнение, тяжело переживают обиды; проявление инициативы в общественной деятельности крайне занижено, во многих делах они предпочитают избегать принятия самостоятельных решений.

3. Для респондентов, получившим оценку 3, характерен средний уровень проявления коммуникативных и организаторских склонностей. Они стремятся к контактам с людьми, не ограничивают круг своих знакомств, отстаивают свое мнение, планируют свою работу, однако потенциал их склонностей не отличается высокой устойчивостью. Эта группа респондентов нуждается в дальнейшей серьезной и планомерной воспитательной работе по формированию и развитию коммуникативных и организаторских склонностей.

4. Респонденты, получившие оценку 4, относятся к группе с высоким уровнем проявления коммуникативных и организаторских склонностей. Они не теряются в новой обстановке, быстро находят друзей, постоянно стремятся расширить круг своих знакомых, занимаются общественной деятельностью, помогают близким, друзьям, проявляют инициативу в общении, с удовольствием принимают участие в организации общественных мероприятий, способны принять самостоятельное решение в трудной ситуации. Все это они делают не по принуждению, а согласно внутренним устремлениям.

5. Респонденты, получившие высшую оценку 5, обладают очень высоким уровнем проявления коммуникативных и организаторских склонностей. Они испытывают потребность в коммуникативной и организаторской деятельности и активно стремятся к ней. Быстро ориентируются в трудных ситуациях, непринужденно ведут себя в новом коллективе, инициативны, предпочитают в важном деле или в создавшейся сложной ситуации принимать самостоятельные решения, отстаивают свое мнение и добиваются, чтобы оно было принято товарищами, могут внести оживление в незнакомую компанию, любят организовывать всякие игры, мероприятия, настойчивы в деятельности, которая их привлекает. Они сами ищут такие дела, которые бы удовлетворяли их потребность в коммуникации и организаторской деятельности.

Додаток Б.8

Методика “Оперативна пам’ять”

Методика застосовується для вивчення оперативної пам’яті.

Зміст завдання полягає в пред’явленні на слух 5 цифр, з яких потрібно додавати кожен попередню до наступної, записуючи отримані суми (виходить 4 суми) в реєстраційний бланк. Сума двох чисел не повинна перевищувати 9.

У контрольному завданні респондентам зачитуються 10 рядів по 5 цифр (3 секунди на зачитування 5 цифр і 7 секунд на запис результатів). Запис відповідей ведеться стовпчиком.

Інструкція: “Вам зачитуватимуться ряди з однозначних чисел. Ваше завдання – запам’ятати ці числа в тому порядку, в якому їх Вам читатимуть. Потім у думці скласти перше число з другим і записати суму; друге число – з третім і записати суму; третє число – з четвертим і записати суму; четверте число – з п’ятим і записати суму. Всього 4 суми, записати їх стовпчиком. Якщо не зумієте підрахувати всі суми, запишіть скільки встигнете. Наприклад, читаю: 2, 5, 3, 1, 4 (записати на дошці), додаю перше число до другого, виходить 7 (записати), друге число – до третього, виходить 8 (записати), третє – до четвертого, виходить 4 (записати), четверте – до п’ятого, виходить 5 (записати). Потім пред’являється наступний ряд чисел. Які питання? (Відповісти на питання). Приготуватися!.. Стоп!”

Реєстраційний бланк

П.І.Б. (повністю) _____
Дата обстеження _____ Вік _____ Посада (підрозділ) _____
Спеціальність _____ Військове звання _____

Ряди чисел	Суми чисел				Ряди чисел	Суми чисел			
а)					е)				
б)					ж)				
в)					з)				
г)					і)				
д)					к)				

Варіант завдання (ряд чисел)

а) 3 1 5 2 7	е) 7 1 5 2 1
б) 4 4 3 5 2	ж) 3 5 1 2 6
в) 1 3 1 5 2	з) 7 1 7 2 6
г) 6 3 1 5 2	і) 3 4 3 2 5
д) 4 2 6 1 3	к) 2 5 3 4 1

“Ключ”

а) 4 6 7 9	е) 8 6 7 3
б) 8 7 8 7	ж) 8 6 3 8
в) 4 4 6 7	з) 8 8 9 8
г) 9 4 6 7	і) 7 7 5 7
д) 6 8 7 4	к) 7 8 7 5

Обробка результатів

Оцінка виводиться в умовних балах за таблицею:

Оцінка в балах	9	8	7	6	5	4	3	2	1
Кількість правильно записаних сум із 40	39	37- 38	35- 36	31- 34	26- 30	22- 25	18- 21	14- 17	13

Методика “Оперативная память”

Методика применяется для изучения оперативной памяти.

Содержание задания заключается в предъявлении на слух 5 цифр, из которых нужно складывать каждую предшествующую с последующей, записывая полученные суммы (получается 4 суммы). Сумма двух чисел не должна превышать 9.

В контрольном задании респондентам зачитываются 10 рядов по 5 цифр (3 секунды на зачитывание 5 цифр и 7 секунд на запись результатов). Запись ответов ведется столбиком.

Инструкция: “Вам будут зачитываться ряды из пяти однозначных чисел. Ваша задача – запомнить эти числа в том порядке, в котором я буду их читать. Потом в уме сложить первое число со вторым и записать сумму; второе число – с третьим и записать сумму; третье число – с четвертым и записать сумму; четвертое число – с пятым и записать сумму. Всего 4 суммы, записать их столбиком. Если не сумеете подсчитать все суммы, запишите сколько успеете. Например, читаю: 2, 5, 3, 1, 4 (записать на доске), складываю первое число со вторым, получается 7 (записать), второе

число – с третьим, получается 8 (записать), третье – с четвертым, получается 4 (записать), четвертое – с пятым, получается 5 (записать). Затем предъявляется следующий ряд чисел. Какие вопросы? (Ответить на вопросы). Приготовиться!.. Стоп!”

Регистрационный бланк

Ф.И.О. (полностью) _____

Дата обследования _____ Возраст ____ Специальность _____

Должность (подразделение) _____ Воинское звание _____

Ряды чисел	Суммы чисел				Ряды чисел	Суммы чисел			
а)					е)				
б)					ж)				
в)					з)				
г)					и)				
д)					к)				

Вариант задания (ряд чисел)

а) 3 1 5 2 7	е) 7 1 5 2 1
б) 4 4 3 5 2	ж) 3 5 1 2 6
в) 1 3 1 5 2	з) 7 1 7 2 6
г) 6 3 1 5 2	и) 3 4 3 2 5
д) 4 2 6 1 3	к) 2 5 3 4 1

“Ключ”

а) 4 6 7 9	е) 8 6 7 3
б) 8 7 8 7	ж) 8 6 3 8
в) 4 4 6 7	з) 8 8 9 8
г) 9 4 6 7	и) 7 7 5 7
д) 6 8 7 4	к) 7 8 7 5

Обработка результатов

Оценка выводится в условных баллах по таблице:

Оценка в баллах	9	8	7	6	5	4	3	2	1
Количество правильно записанных сумм из 40	39	37-38	35-36	31-34	26-30	22-25	18-21	14-17	13

Додаток Б.9

Методика “Розстановка чисел”

Методика призначена для оцінки функції розподілу та переключення уваги. Рекомендується для використання при профвідборі на спеціальності, що вимагають доброго розвитку функції уваги.

Інструкція: “Завдання Ви будете виконувати на бланку, який має два квадрати. У верхньому квадраті в 25 клітинах розміщені у випадковому порядку вибіркові числа від 1 до 99. У нижньому квадраті є 25 вільних клітин. Ви повинні переписати числа з верхнього квадрата в нижній у строго зростаючому порядку, починаючи з найменшого числа.

Заповнювати нижній квадрат Ви повинні послідовно, рядок за рядком: спочатку п’ять клітинок (зліва направо) першого рядка, потім п’ять клітинок другого рядка і т. д. Ніяких позначок у нижньому квадраті робити не дозволяється. Якщо Ви виявите, що пропустили якесь число, нічого не закреслюйте, а запишіть його в чергову вільну клітинку та обведіть кружком. На виконання завдання дається дві хвилини. Необхідно за цей час розставити максимально можливу кількість чисел, але без помилок”.

Реєстраційний бланк

П.І.Б. (повністю) _____
Дата обстеження _____ Вік _____ Посада (підрозділ) _____
Спеціальність _____ Військове звання _____

74	47	95	32	89
68	49	51	25	71
19	62	80	86	42
34	60	79	58	30
5	84	93	26	10

“Ключ”

5	10	19	25	26
30	32	34	42	47
49	51	58	60	62
68	71	74	79	80
84	86	89	93	95

Обробка результатів

Перевірка результатів дослідження проводиться за допомогою бланка-“ключа”. Підраховується кількість чисел, проставлених у нижньому квадраті бланка (продуктивність) і кількість помилок – пропущених чисел (враховуються і помилки, виявлені самим респондентом, – обведені кружком числа). Визначається відносна частота помилкових відповідей (відношення кількості помилок до загальної кількості проставлених чисел).

Шкала оцінок до методики “Розстановка чисел”

Показник	Значення показника									
Кількість чисел	23 і більше	22	21	20	18-19	16-17	14-15	13	9-12	8 і менше
Бали	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1

Методика “Расстановка чисел”

Методика предназначена для оцінки функції розподілення і переключення уваги. Рекомендується використовувати при профотборі на спеціальності, що вимагають хорошого розвитку функції уваги.

Инструкция: “Задание Вы будете выполнять на бланке, который имеет два квадрата. В верхнем квадрате в 25 клетках размещены в случайном порядке выборочные числа от 1 до 99. В нижнем квадрате имеется 25 свободных клеток. Вы должны переписать числа из верхнего квадрата в нижний в строго возрастающем порядке, начиная с самого маленького числа.

Заполнять нижний квадрат Вы должны построчно: вначале пять клеток (слева направо) первой строчки, затем пять клеток второй строчки и т. д. Никаких пометок в нижнем квадрате делать не разрешается. Если Вы обнаружите, что пропустили какое-то число, ничего не зачеркивайте, а запишите его в очередную свободную клетку и обведите кружком. На выполнение задания дается две минуты. Необходимо за это время расставить максимально возможное количество чисел, но без ошибок.”

Регистрационный бланк

Ф.И.О. (полностью) _____
 Дата обследования _____ Возраст ____ Специальность _____
 Должность (подразделение) _____ Воинское звание _____

74	47	95	32	89
68	49	51	25	71
19	62	80	86	42
34	60	79	58	30
5	84	93	26	10

“Ключ”

5	10	19	25	26
30	32	34	42	47
49	51	58	60	62
68	71	74	79	80
84	86	89	93	95

Обработка результатов

Проверка результатов исследования производится с помощью бланка-“ключа”. Подсчитывается количество чисел, проставленных в нижнем квадрате бланка (производительность) и количество ошибок – пропущенных чисел (учитываются и ошибки, обнаруженные самим респондентом, – обведенные кружком числа). Определяется относительная частота ошибочных ответов (отношение количества ошибок к общему количеству проставленных чисел).

Шкала оценок к методике “Расстановка чисел”

Показатель	Значение показателя									
Количество чисел	23 и более	22	21	20	18- 19	16- 17	14- 15	13	9- 12	8 и менее
Баллы	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1

Додаток Б.10

Методика шкалової самооцінки психофізіологічного стану (О.М. Кокун)

Методика шкалової самооцінки на зорово-аналогових шкалах дає можливість швидко і досить точно отримувати оцінку респондентами різних складових їх ПФС. Найважливішими перевагами даної методики є її зручність, універсальність, інформативність, надійність, експрес-характер, можливість класифікації та зіставлення отриманих показників, що робить її однією з найбільш придатних методик для вирішення завдань моніторингу ПФС. Методика дає можливість достатньо легко діагностувати параметри не тільки “традиційних” станів самопочуття, активності й настрою, але й інших показників, які характеризують специфічний ПФС людини за певної діяльності, в тому числі емоційний, мотиваційний та інші компоненти.

Інструкція: “За допомогою нижченаведених шкал, будь ласка, оцініть різні показники свого стану на даний момент, поставивши вертикальну риску у відповідному місці, враховуючи те, що ліва сторона шкали означає найгірший можливий для Вас показник стану, а права – найкращий”.

Реєстраційний бланк

П.І.Б. (повністю) _____

Дата обстеження _____ Вік _____ Посада (підрозділ) _____

Спеціальність _____ Військове звання _____

найгірше _____ найкраще

САМОПОЧУТТЯ

найнижча _____ найвища

АКТИВНІСТЬ

найгірший _____ найкращий

НАСТРІЙ

найнижча _____ найвища

ПРАЦЕЗДАТНІСТЬ

найнижча _____ найвища

ЗАІНТЕРЕСОВАНІСТЬ В УЧАСТІ В МИРОТВОРЧІЙ МІСІЇ

найнижче _____ найвище

БАЖАННЯ ВИКОНУВАТИ МИРОТВОРЧУ ДІЯЛЬНІСТЬ

найнижча _____ найвища

ВПЕВНЕНІСТЬ У СВОЇХ СИЛАХ

Діагностична процедура полягає в тому, що респонденту пропонується оцінити різні характеристики свого стану на даний момент, відмітивши відповідне місце на неградуйованій шкалі (яка являє собою пряму лінію довжиною 100 мм) вертикальною рисою, з урахуванням того, що лівий край шкали означає мінімальне, а правий – максимально можливе для респондента виявлення певної характеристики.

Обробка результатів

Кількісні показники (від 1 до 100) отримуються за допомогою прикладання на неградуйовану шкалу лінійки і визначення відстані (у міліметрах) від лівого краю шкали до позначеного респондентом місця.

Інтерпретація результатів

Від 1 до 20 – низький показник;
від 21 до 40 – нижче середнього;
від 41 до 60 – середній;
від 61 до 80 – вище середнього;
від 81 до 100 – високий.

Слід зауважити, що методика, насамперед, призначена для багаторазової фіксації і порівняння індивідуальних для кожного респондента показників, а не для порівняння показників, отриманих різними особами.

Методика шкалированої самооценки психофізіологічного состояния (О.М. Кокун)

Методика шкалированої самооценки на зрительно-аналогових шкалах дає можливість швидко і достатньо точно отримувати оцінку респондентами самих різноманітних складових їх ПФС. Самими важливими перевагами даної методики є її зручність, універсальність, інформативність, надійність, експрес-характер, можливість класифікації і порівняння отриманих показників, що робить її однією з найбільш придатних методик для рішення завдань моніторингу ПФС. Методика дає можливість достатньо легко діагностувати параметри не тільки “традиційних” станів самопочуття, активності і настрою, але і інших показників, які характеризують специфічне ПФС людини при певній

деятельности, в том числе эмоциональный, мотивационный и другие компоненты.

Инструкция: “С помощью нижеприведенных шкал, пожалуйста, оцените разные показатели своего состояния на данный момент, поставив вертикальную черточку в соответствующем месте, учитывая то, что левая сторона шкалы означает наихудший возможный для Вас показатель состояния, а правая – наилучший”.

Регистрационный бланк

Ф.И.О. (полностью) _____

Дата обследования _____ Возраст ____ Специальность _____

Должность (подразделение) _____ Воинское звание _____

наихудшее _____ наилучшее

САМОЧУВСТВИЕ

очень низкая _____ очень высокая

АКТИВНОСТЬ

наихудшее _____ наилучшее

НАСТРОЕНИЕ

очень низкая _____ очень высокая

РАБОТОСПОСОБНОСТЬ

очень низкая _____ очень высокая

ЗАИНТЕРЕСОВАННОСТЬ В УЧАСТИИ В МИРОТВОРЧЕСКОЙ МИССИИ

очень низкое _____ очень высокое

ЖЕЛАНИЕ ВЫПОЛНЯТЬ МИРОТВОРЧЕСКУЮ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ

очень низкая _____ очень высокая

УВЕРЕННОСТЬ В СВОИХ СИЛАХ

Диагностическая процедура заключается в том, что респонденту предлагается оценить разные характеристики своего состояния на данный момент, отметив соответствующее место на неградуированной шкале (она представляет собой прямую линию длиной 100 мм) вертикальной черточкой, с учетом того, что левый край шкалы означает минимальное, а правый – максимально возможное для исследуемого выявление определенной характеристики.

Обработка результатов

Количественные показатели (от 1 до 100) получают посредством прикладывания на неградуированную шкалу линейки и

определения расстояния (в миллиметрах) от левого края шкалы к обозначенному респондентом месту.

Интерпретация результатов

От 1 до 20 – низкий показатель;

от 21 до 40 – ниже среднего;

от 41 до 60 – средний;

от 61 до 80 – выше среднего;

от 81 до 100 – высокий.

Следует учесть, что методика, в первую очередь, предназначена для многократной фиксации и сравнения индивидуальных для каждого респондента показателей, а не для сравнения показателей, полученных разными лицами.

Додаток Б.11

Методика “Тепінг-тест”

Інструкція: “Сядьте так, щоб Ваша рука була на рівні поверхні стола. Візьміть олівець в праву руку, передпліччя тримайте паралельно стола, не спираючись на нього. Ви повинні поставити якомога більше крапок у Ваших реєстраційних бланках, виконуючи завдання в кожному квадраті протягом 5 секунд (всього 30 с). Перехід в кожний наступний квадрат здійснюється швидким коротким рухом по команді “Раз!”. Зверніть увагу на те, що четвертий квадрат розташований під третім. Перед початком роботи олівець поставте перед першим квадратом. Рух руки повинен бути вільним, але працювати потрібно весь час на максимальному вольовому зусиллі”.

Реєстраційний бланк

П.І.Б. (повністю) _____
Дата обстеження _____ Вік _____ Посада (підрозділ) _____
Спеціальність _____ Військове звання _____

1	2	3
6	5	4

Обробка результатів

I. Підраховується сума крапок у всіх шести квадратах:

$$\Sigma_1 + \Sigma_2 + \Sigma_3 + \Sigma_4 + \Sigma_5 + \Sigma_6.$$

II. Сума крапок першого квадрата ділиться на суму крапок шостого квадрата:

$$\frac{\Sigma_1}{\Sigma_6}$$

III. Сума крапок першого, другого та третього квадратів ділиться на суму крапок четвертого, п'ятого та шостого квадратів:

$$\frac{\Sigma_1 + \Sigma_2 + \Sigma_3}{\Sigma_4 + \Sigma_5 + \Sigma_6}$$

Методика “Теппинг-тест”

Інструкція: “Сядьте так, чтобы Ваша рука была на уровне поверхности стола. Возьмите карандаш в правую руку, предплечье держите параллельно стола, не опираясь на него. Вы должны поставить как можно больше точек в Ваших регистрационных бланках, выполняя задание в каждом квадрате в течение 5 секунд (всего 30 с). Переход в каждый следующий квадрат осуществляется быстрым коротким движением по команде “Раз!”. Обратите внимание на то, что четвертый квадрат расположен под третьим. Перед началом работы карандаш поставьте перед первым квадратом. Движение руки должно быть свободным, но работать нужно все время на максимальном волевом усилии”.

Регистрационный бланк

Ф.И.О. (полностью) _____
 Дата обследования _____ Возраст ____ Специальность _____
 Должность (подразделение) _____ Воинское звание _____

1	2	3
6	5	4

Обработка результатов

I. Подсчитывается сумма точек во всех шести квадратах:

$$\Sigma_1 + \Sigma_2 + \Sigma_3 + \Sigma_4 + \Sigma_5 + \Sigma_6.$$

II. Сумма точек первого квадрата делится на сумму точек шестого квадрата:

$$\frac{\Sigma_1}{\Sigma_6}$$

III. Сумма точек первого, второго и третьего квадратов делится на сумму точек четвертого, пятого и шестого квадратов:

$$\frac{\Sigma_1 + \Sigma_2 + \Sigma_3}{\Sigma_4 + \Sigma_5 + \Sigma_6}$$

КОРОТКА ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ-УКЛАДАЧІВ

- КОКУН О.М.** – доктор психологічних наук, професор, головний науковий співробітник Науково-дослідного центру гуманітарних проблем Збройних Сил України.
- ПШКО І.О.** – начальник науково-дослідної лабораторії науково-дослідного відділу воєнно-психологічних досліджень Науково-дослідного центру гуманітарних проблем Збройних Сил України.
- ЛОЗІНСЬКА Н.С.** – старший науковий співробітник науково-дослідного відділу воєнно-психологічних досліджень Науково-дослідного центру гуманітарних проблем Збройних Сил України.
- КОПАНИЦЯ О.В.** – начальник Головного управління виховної та соціально-психологічної роботи Збройних Сил України, генерал-майор.

ДЛЯ ПОДАТОК

Методичне видання

ДІАГНОСТУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ЗА КОНТРАКТОМ ДО ДІЯЛЬНОСТІ У СКЛАДІ МИРОТВОРЧИХ ПІДРОЗДІЛІВ

Методичний посібник

*Кокун О.М., Пішко І.О.,
Лозінська Н.С., Копаниця О.В.*

Технічний редактор: Ткаченко В.В.

Підписано до друку . . .2011 р.

Формат 60x84/16

Папір офс. Шрифт Times New Roman. Друк. офс.

Ум. друк. арк. Тираж 300 прим.

Зам.

Друкарня